

Boerenzwaluw Journaal 10 Friesland 2020

Een overzicht van de boerenzwaluw ringactiviteiten van Jan de Jong

Foto © Andrew Spencer. *Deze boerenzwaluw Hirundo rustica tytleri lijkt wel wat op onze “boissonneauti” variant van Hirundo rustica doch komt meer ten oosten van het Baikalmeer in Rusland en Mongolië en ten Zuid oosten van Siberie voor. Het Baikalmeer vormt een natuurlijke barrière voor de ondersoorten rustica en tytleri en de meer in Mongolië voorkomende ondersoort gutteralis.*

Dit is een uitgave van vogelringer Jan de Jong uit Joure (ringer R24 RAS).

Verbonden aan Vogeltrekstation Wageningen (www.vogeltrekstation.nl).

Onderdeel van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW).

Correspondentieadres ringer; Elias Annes Borgerstraat 66 8501 NG Joure. Tel 0513-414788.

Email j.d.jongringer403@home.nl Blog <http://blog.seniorennet.be/frieslandnatuurnieuws>

Het Copyright van de Fotos en pentekeningen in dit Journaal berust bij de tekenaar en de fotografen.

Dit is een overzicht van de ringactiviteiten van ringer R024 die in 2017 in Friesland zijn uitgevoerd onder anderen ten bate van het RAS-project Boerenzwaluw van het Vogeltrekstation te Wageningen.

Overname van (ring)gegevens is niet toegestaan zonder toestemming van de auteur en het Vogeltrekstation.

Boerenzwaluw Journaal 10 Friesland 2020

Een overzicht van de boerenzwaluw ringactiviteiten van Jan de Jong

1. Voorwoord.

Het boerenzwaluw ringjaar in 2020 zal de boeken ingaan als het jaar van de corona (COVID-19) pandemie. Het corona virus heeft wereldwijd om zich heen geslagen en veel leed en zorgen met zich meegebracht. Bij het vangen en ringen van boerenzwaluwen op de vele adressen in de provincie heb ik dan i.v.m. de veiligheid daar ook terdege rekening mee gehouden omdat ikzelf ook tot de risicogroep (70+) behoor. Er zijn in 2020 ook wat minder boerenzwaluwen geringd en teruggevangen in stallen en schuren. Toch zijn er veel bijzondere ervaringen opgedaan en deze heb ik dan ook in dit verslag meegenomen.

In 2020 ontdekte ik in twee boerenzwaluw nesten in de Tijnje in totaal een zestal nestjongen die een afwijkende kleur (bruin) hadden en deze zijn dan ook evenals de vangst van een miskleur nestjong van vogelringer Bareld Storm in de Fûgelpits in Moddergat in dit Journaal uitvoerig beschreven. Nooit eerder ving ik zoveel miskleuren als in 2020. We zijn benieuwd of deze miskleuren in het komende jaar ook terug zullen keren naar dezelfde schuren of in de wijde omgeving opgemerkt zullen worden.

Opvallen en hartverwarmend tijdens deze corona pandemie waren ook de toegenomen aantallen vogel/natuur reacties die bij me binnenkwamen. Nooit eerder ontving ik in de meer dan 43 jaar dat ik nu als freelance vogelkundig medewerker voor de Leeuwarder Courant natuur artikeltjes schrijf en al meer dan 25 jaar onderzoek aan boerenzwaluwen doe kwamen er zoveel reacties (>2500) binnen als dit jaar. Zeker het dubbele van de afgelopen jaren. Daarbij waren ook diverse reacties uit andere provincies (Gelderland, Groningen) betreffende oude en nieuwe aankomstdata van boerenzwaluwen in schuren of stallen. Deze tijdreeksen van aankomst zijn erg belangrijk en zijn dan ook in dit verslag opgenomen. Dit jaar heb ik meer reacties en korte artikeltjes opgenomen in het Boerenzwaluw Journaal. Daarbij zijn opmerkelijke broedplekken, succesvolle verhuizingen van nesten, stofstormen in Afrika, oude telefoondraden en ultrasone marterverjagers opgenomen. Ook een eerste aanzet voor het kleurfasen onderzoek aan boerenzwaluwen in ons land. Al met al weer een flink dik nummer deze keer.

Mocht U aanvullingen, bijzondere ervaringen, waarnemingen, vondsten, broedgevallen of tijdreeksen van boerenzwaluwen hebben dan hoor ik het graag. Door het sterk toegenomen aantal meldingen, reacties en aanbiedingen moet ik me beperken in dit verslag anders zou het te veel tijd kosten. Onnoemelijk veel uren heb ik met plezier aan dit verslag gewerkt. Veel leesplezier met dit 10^e Boerenzwaluw Journaal.

Boerenzwaluw Onderzoek in Friesland 2020

door

Jan de Jong Joure

Ringer 403/R024
Vogeltrekstation
Wageningen

Adres E.A.
Borgerstraat 66
8501 NG Joure
The Netherlands

Tel: 0513-414788

Email:
j.d.jongringer403@home.nl

2. Inhoudsopgave.

Onderwerp	pagina
1. Voorwoord	1
2. Inhoudsopgave	2
3. Vangstgegevens van boerenzwaluwen in 2020	3
4. Boerenzwaluw terugmeldingen in 2020	4
5. Aantekeningen op de broedplekken	5-24
6. Vroege en late waarnemingen van boerenzwaluwen in Friesland	24-33
7. Kleurenfase onderzoek bij boerenzwaluwen in 2020	33-41
8. Kleurafwijkingen boerenzwaluw in Friesland in 2020	41-51
Tijnje FR ; Zes afwijkend gekleurde nestjongen	41-47
Moddergat FR ; Miskleur bij de Fûgelpits in Moddergat (Friesland).	48-51
9. Stofstormen op de Canarische Eilanden op 22 en 23 februari	51-53
10. Nieuwe serie aankomstdata boerenzwaluw buiten Friesland	53-59
Oldekerk GR ; Aankomst boerenzwaluwen in Oldekerk	53-55
Grijpskerk GR ; Aankomst boerenzwaluwen in schuur te Grijpskerk	55-56
Gelselaar GLD ; aankomstdata boerenzwaluwen in stal te Gelselaar in de Achterhoek	56-59
11. Korte verhalen uit;	60-81
Barendrecht ZH ; Vroege boerenzwaluw sneuvelt in februari door regen en kou	60-61
Broeksterwâld FR ; In de paardenstal	61-62
Deinum FR ; Plotselinge sterke afname van boerenzwaluwen in schuur te Deinum	62-66
Drogeham FR ; Oude telefoondraden en weduwenleed	66-68
Eernewoude en Rottum FR ; Winterkoning bezet boerenzwaluw nest	69-70
Jelsum FR ; Steenmarters verjaagd uit zwaluwenschuur	70-72
Koudum FR ; Boerenzwaluwen broeden onder aanlegsteigers	72-74
Makkum FR ; Drama na thuiskomst van vakantie	74-75
Nijehaske FR ; Succesvolle verhuizing van boerenzwaluw nest	75-76
Twijzel FR ; Zitstokjes gemaakt voor de boerenzwaluw in Twijzel	77-80
Wijnaldum FR ; Wijs met boerenzwaluw	80-81
12. Sponsors	81
13. Dankwoord en slot	82

3. Vangstgegevens van boerenzwaluwen in 2020

In onderstaande tabel 1 zijn de aantallen weergegeven van alle boerenzwaluwen die in 2020 door ons voor het onderzoek zijn gevangen en of geringd in schuren of stallen in Friesland. Daarbij zijn de broedplaatsen die in 2020 niet zijn bezocht niet in deze tabel opgenomen. Mede door de corona pandemie is er op veel minder lokaties gevangen en geringd dit jaar.

Ringer R24	Jan de Jong	Totaal nieuw	Geringd in 2020					Terug vangsten van vóór 2020				2020	2020
		2020	man	Vr.	onb.		pulli	man	vrouw	onb.	<2020	eind	broed
plaats	naam	geringd	n1kj	n1kj	n1kj	1kj	totaal	n1kj	n1kj	n1kj	totaal	totaal	paren
De Knipe	Dekker S	4					4	1	1		2	6	1
De Knipe	Durkstra A.	30	12	5		4	9	3	2		5	35	
Haskerhorne	Boersma N.	23	9	10		4						23	
Haskerhorne	Hoekstra J.	44	22	18			4					44	
Hommerts	Hoek M.P.v d	13	10	3				3	2		5	18	
Hommerts	Os H.J. van	0						1	1		2	2	
Jutrijp	Groenveld I	8	4	3	1			5	2		7	15	
Jutrijp	Jong de H.J.	5	3	2				1	1		2	7	
Langweer	Poelman P.	0						1			1	1	
Oldeberkoop	Koning W.	21	7	8		1	5					21	
Oldeberkoop	Schipper D.	4	2	2				2	1		3	7	
Oldeouwer	Klompmaker	34	12	12		1	9	10	8		18	52	
Oldeouwer	Nijholt H.	3	2	1					1		1	4	
Oldekerk	Veenstra D. Gr	116	19	23	3	13	58					116	
Rohel *1	Tjeukemeer	34	3	2		29						34	
Rohel	Akkerman DJ	5	3	2				1	2			8	
Rotsterhaule	Venema S.F.	149	7	16	1	2	123	13	7		20	169	25
St Johannesga	Mulder P.	4	1	2		1			4		4	8	
St Johannesga	Hoekstra W.	6	1	1			4					6	
Terband	Tjepkema T.	31	7	5		1	18		2		2	33	
Terwispel	Berga B.	10	4	6				4	3		7	17	
Terwispel	Veenstra H.	3	1	2				3	2		5	8	
Terwispel	Wagenaar Sj.	36	9	12		4	11	8	3		11	47	
Tijnje	Nieuwland H.	170	7	20	1	4	138	10	7		17	187	
Warga	Talsma S.	11	2	5			4	1	3		4	15	
Warga	Kooistra A.	34	8	5			21	1	2		3	37	
Warns	Smid B.	53	16	20		12	5	10	7		17	70	
Totaal		852	172	185	6	76	413	78	61	0	139	991	

Tabel 1. Aantal nieuw geringde en terug gevangen boerenzwaluwen in 2020 per locatie.

Hebt U een vogel met een ring gevonden meldt hem aan;

Onderzoeker; Jan de Jong

Gecertificeerd Vogelringer 403/C09/R24/R44

E.A. Borgerstraat 66 8501 NG Joure

Tel. 0513-414788 Email j.d.jongringer403@home.nl

Iedere vinder van een vogelring krijgt persoonlijk bericht van zijn vondst en ring retour.

4. Boerenzwaluw terugmeldingen in 2020.

In 2020 zijn er vooral veel meldingen binnengekomen doordat boerenzwaluwen in stallen of in de directe omgeving daarvan zijn terug gevangen. Opname tot 22-12-2020.

Terugmeldingen Boerenzwaluw Project Friesland 2020

Nr	Ringnummer	land	soort	Geslacht leeftijd	datum	plaats	Afstand in km	Richting in graden	Tijd in dagen	opmerking
	...14303954	BLB	boerenzwaluw	O 1kj	28-9-2015	Oosthoven, België				
		BLB	boerenzwaluw	M na1kj	18-6-2020	Langweer P. Poelman	187,891	196,0957	1725	Levend, ruit
	AU...43451	NLA	boerenzwaluw	-nestjong	9-6-2015	Oldeouwer ,F.Stastra				
		NLA	boerenzwaluw	M na1kj	15-7-2020	Oldeouwer, Klompmaker	1,107	136,4591	1863	levend
	BF...77964	NLA	boerenzwaluw	nestjong	18-06-2017	Langezwaag				
		NLA	boerenzwaluw	M na1kj	09-05-2020	Terwispeel H.Veenstra	3,550	203,2	1056	levend
	BA...75075	NLA	boerenzwaluw	M na1kj	25-5-2013	Warns, B. Smid				
		NLA	boerenzwaluw	M na1kj	1-7-2020	Warns, B. Smid	0	0	2595	levend
	BA...75618	NLA	boerenzwaluw	M na1kj	24-6-2013	Terwispeel, Sj. Wagenaar				
		NLA	boerenzwaluw	M na1kj	3-7-2020	Terwispeel, Sj. Wagenaar	0	0	2566	levend
	BD...37304	NLA	boerenzwaluw	-nestjong	11-6-2018	Langezwaag B.de Vries				
		NLA	boerenzwaluw	V na1kj	15-7-2020	Oldeouwer ,Klompmaker	17,166	65,5968	765	levend
	BD...37564	NLA	boerenzwaluw	nestjong	15-6-2018	Tijnje H. Nieuwland				
		NLA	boerenzwaluw	V na1kj	24-5-2020	Langezwaag	6,890	343,8346	709	levend
		NLA	boerenzwaluw	V na1kj	28-5-2020	Langezwaag	6,891	343,84	713	Foto levend
		NLA	boerenzwaluw	V na1kj	11-7-2020	Langezwaag	6,891	343,84	757	Foto levend
		NLA	boerenzwaluw	V na1kj	15-7-2020	Langezwaag	6,89	343,8346	761	levend
	BG...20527	NLA	boerenzwaluw	O 1kj	4-9-2017	Rohel Tjeukemeer				
		NLA	boerenzwaluw	M na1kj	15-7-2020	Oldeouwer, Klompmaker	2,035	123,3	1045	levend
	BH...29445	NLA	boerenzwaluw	O 1kj	9-7-2019	Rohel Tjeukemeer				
		NLA	boerenzwaluw	V na1kj	30-5-2020	Rohel D.J. Akkerman	0,919	177,9894	326	levend
	BH...30114	NLA	boerenzwaluw	O 1kj	12-8-2019	Warns B. Smid				
		NLA	boerenzwaluw	M na1kj	15-8-2020	Warns, Reade wei	1,7850	205,8642	369	levend
	BH...90737	NLA	boerenzwaluw	M na1kj	30-7-2018	Warns, B. Smid				
		NLA	boerenzwaluw	M na1kj	18-5-2020	Warns, B. Smid	0	0	658	dood
	BD...39615	NLA	boerenzwaluw	V na1kj	2-7-2019	Oldeouwer ,Klompmaker				
		NLA	boerenzwaluw	V na1kj	29-4-2020	Oldeouwer ,Klompmaker	0	0	302	dood
	BD...39696	NLA	boerenzwaluw	V na1kj	3-7-2019	Terwispeel A. Jager				
		NLA	boerenzwaluw	O na1kj	18-7-2020	Terwispeel A. Burgerjon	0,195	86,2842	381	Dood, kat
	BD...40239	NLA	boerenzwaluw	V na1kj	30-5-2020	Rohel D.J. Akkerman				
		NLA	boerenzwaluw	V na1kj	13-7-2020	Rohel Tjeukemeer	0,920	358,0574	44	Op slaappleats
	BD...40275	NLA	boerenzwaluw	O 1kj	6-6-2020	Gaarkeuken, R. Veenstra				
		NLA	boerenzwaluw	O 1kj	15-6-2020	Gaarkeuken, R. Veenstra	0	0	9	Dood, verkeer
	BD...40368	NLA	boerenzwaluw	nestjong	8-6-2020	Rotsterhaule S.F.Venema				
		NLA	boerenzwaluw	1kj	28-6-2020	Sint Johannesga	1,631	238,4	20	Dood, verkeer

5. Aantekeningen op de broedplekken.

In 2020 ben ik op heel veel plaatsen niet geweest om boerenzwaluwen te ringen. Vooral het corona virus en de besmettelijkheid daarvan heeft me weerhouden om het bezoek intensief voort te zetten. Toch zijn er in 2020 weer veel wetenswaardigheden verzamelen en zijn er 835 boerenzwaluwen geringd en 139 uit voorgaande jaren terug gevangen en gecontroleerd. Hieronder de aantekeningen die er gemaakt zijn. Van veel plaatsen ontving ik van de bewoners per mail aanvullingen en deze heb ik dan ook in deze aantekeningen verwerkt.

De Knipe.

S. Dekker

06-04. Twee terug in de schuur, beide geringd (S. Dekker).

10-05. In de geitenstal al nest met net uitgekomen jongen (S. Dekker).

00-06. In juni is de 1^e leg met 4 jongen al uitgevlogen. In het nest bleef 1 onbevruucht ei over (S. Dekker).

04-07. Tweede broedsel is uitgekomen, 4 jongen (Sil Dekker).

17-07. Aanwezig 07:20 – 07:50 uur. Met 3 m mistnet voor deur 2 volwassen boerenzwaluwen gevangen.

Ze waren beide al geringd. Verder 1 nest met 4 jongen geringd van 14 dagen (2^e legsel).

Foto © Jan de Jong, Joure.

17-07-2020. De volwassen zwaluwen werden met een netje voor de staldeur gevangen.

02-08. De jongen zijn goed uitgevlogen. Ze zijn nu het nest alweer aan het repareren (S. Dekker).

A. Durkstra

- 00-03. Eind maart al een groepje van 6 a 12 terug in het schuurtje, doch de vogels verdwenen daarna ook snel weer (Anneke Durkstra).
07-04. Eerste weer terug in de schuur (Fam. Durkstra).
21-04. Nu nog maar 10 a 14 terug in de schuur (Fam. Durkstra).
03-07. Aanwezig 07:10 – 08:25 uur. Met 2 x 3 m net voor deur gevangen. In totaal 26 boerenwaluwen gevangen (4 eerste jaars, 15 man en 7 vrouw), daarvan zijn er 12 man/5 vrouw en 4 eerste jaars geringd en 3 man en 2 vrouw droegen al een ring. Twee nesten met totaal 9 jongen geringd (1 x 5 en 1x 4). Verder nog geringd 1 vrouw huiswaluw. Deze huiswaluwen hebben een nest boven de deur van de schuur.

Foto © Jan de Jong, Joure.

03-07-2020. *Huiswaluw als bijvangst bij het vangen met een net voor de schuurdeur bij Fam. Durkstra.*

Delfstrahuizen.

Nelleke Roos.

- 06-04. Eerste weer terug in de paardenstal (Nelleke Roos).
01-09. De laatsten gaan vertrekken (Nelleke Roos).

Goingarijp.

I. Bloemers.

- 07-04. Drie terug in de garage (Ineke Bloemers).
10-04. Vandaag al meerdere terug in garage (Ineke Bloemers).
27-09. De laatsten vertrokken uit de garage (Ineke Bloemers).

Grou.

Sjoerd Hoekstra

- 10-04. Twee terug in de schuur (Fam. Hoekstra).

Maatschap Wartena-Hoekstra.

- 08-04. Twee terug in de ligbox.

Haskerhorne.

Nico en Hieke Boersma

12-06. Aanwezig 07:45 – 08:00 uur. Nestje met 4 jongen van de grauwe vliegenvanger in een krans aan de muur achter de woning geringd.

06-07. Aanwezig 07:15 – 08:45 uur. Met 6 m mistnet voor en in de manege gevangen en totaal 23 boerenzwaluwen gevangen en geringd (4 eerste jaars, 9 man en 10 vrouw). Ook 1 eerste jaars zwarte roodstaart gevangen en geringd. Soort is een zekere broedvogel in manege volgens Nico Boersma.

Foto © Jan de Jong, Joure.
06-07-2020. In de paarden manege als bijvangst een eerste jaars zwarte roodstaart gevangen en geringd weer los.

23-07. Aanwezig 10:40 – 10:50 uur. Nestje met 4 jongen van de grauwe vliegenvanger geringd in een hanger aan de schuur.

Foto © Jan de Jong, Joure.

23-07-2020. In de toorts aan de muur zit een mos nestje van de grauwe vliegenvanger met jongen.

Jolanda Hoekstra (zeker 25 paar).

17-04. Twee terug in de schuur, we hebben elk jaar rond de 20 broedparen (Jolanda Hoekstra).

12-06. Aanwezig 08:45 – 09:30 uur. Met een 3 meter mistnet in de melkstal achter de deur gevangen en in totaal 23 boerenzwaluwen gevangen en geringd (17 man en 6 vrouw). In de hoge schuur zitten veel boerenzwaluwen, ze komen via de melkstal deur altijd naar binnen (zie foto).

06-07. Aanwezig 09:15 – 10:15 uur. Met 3 meter mistnet voor de melkstal deur gevangen en in totaal 26 boerenzwaluwen (11 man /15 vrouw) gevangen, hiervan zijn er 5 man en 12 vrouw geringd en 6 man en 3 vrouw droegen al een ring. Ook 1 nest met 4 jongen boerenzwaluw geringd.

Foto © Jan de Jong, Joure.

06-07-2020. Door de schuifdeur komen de boerenzwaluwen in snelle vlucht naar binnen in de schuur en kunnen snel gevangen worden.

Hommerts

M.P. van der Hoek

20-7. Aanwezig van 07:30 – 08:50 uur. Met 3 m mistnet voor de schuifdeur gevangen van de ligbox en in totaal 18 boerenzwaluw (13 man en 5 vrouw) gevangen, daarvan 13 geringd (10 man en 3 vrouw) en 5 droegen al een ring (3 man en 2 vrouw). Verder nog negen spreeuwen geringd.

H.J. van Os

07-04. Eerste twee terug in ligbox.

20-07. Aanwezig 09:00 - 09:45 uur. Met het mistnet voor de schuifdeur gevangen aan de weg kant. Twee (!) boerenzwaluwen gevangen (1 man en 1 vrouw) die beide al een ring droegen. De schuifdeur achter in de ligbox was stuk en kon niet meer open en dicht en aan de voorkant van de ligbox was een stuk muur weggevallen zodat de zwaluwen daardoor steeds door die ruimten naar binnen en buiten vlogen.

F. van der Velde

Niet bezocht in 2020.

Jonkerslân.

Heleen en Cor Achterberg.

Ook in het corona jaar hielden Heleen en Cor Achterberg het wel en wee van hun zwaluwen bij in de paardenstal.

06-04. Twee terug bij de paardenstal, een vloog direct naar binnen.

07-04. Ook vanmorgen bij het voeren van de paarden kwam er een boerenzwaluw de stal in. Wat super om hun geluid weer te horen!

11-04. Zes boerenzwaluwen op stal, inclusief degene van 6 apr.

15-04. Totaal 8 boerenzwaluwen op stal en 2 boerenzwaluwen in de kapschuur (totaal nu 10, echter degene in de kapschuur zijn niet gebleven; dus totaal 8).

25-05. Eitje op de grond onder 1^e nestje

26-05. 1^e nestje 4 jonge zwaluwen

30-05. 2^e nestje 5 jonge zwaluwen

06-06. Eerste zwaluwjong uit 1^e nestje uitgevlogen

07-06. Volgende 3 zwaluw jongen 1^e nestje uitgevlogen

13-06. 5 jongen uit 3^e nestje uitgevlogen

16-06. 5 jongen uit 2^e nestje uitgevlogen

17-06. 4^e nestje, 1 dood zwaluwjong op de grond; 4 jonge zwaluwen overgebleven

19-06. 2 jongen uit 4^e nestje uitgevlogen

21-06. Laatste 2 jongen uit 4^e nestje uitgevlogen

24-06. Deze week hebben we een hittegolf; gelukkig afgelopen weekend het laatste nestje boerenzwaluwen van de eerste leg uitgevlogen. Daar ben ik wel blij mee want die hitte is zwaar voor de kleintjes. Totaal zijn er bij ons op stal met de eerste leg 18 jonge boerenzwaluwen van 4 ouderparen uitgevlogen. Dit is helaas 1 nestje minder dan in 2019.

Foto © Heleen Achterberg.

Met het warme weer zitten ze vaak boven in de schuur.

15-07. 4 jongen in 1e nestje

- 16-07. 4 jongen in 2^e nestje
19-07. 4 jongen in 3^e nestje. 1 dood jong op de grond onder 1^e nestje. 4 jongen in 4^e nestje. 3 jongen erbij in 2^e nestje; totaal 4 jongen.
20-07. 3 jongen op grond 1^e nestje; in 2^e nestje erbij gezet.
23-07. 2 jongen uit 2^e nestje verdwenen; opgehaald door sperwer?
26-07. 3 jongen van 1^e nestje uitgevlogen
03-08. 4 jongen 3^e nestje uitgevlogen
05-08. 4 jongen 4^e nestje uitgevlogen
08-08. 2 jongen 2^e nestje uitgevlogen
13-08. Vandaag vond ik een eierschaal op de grond onder een nieuwgebouwd nestje, op de plek waar het 1^e nestje heeft gezeten dat met het 2^e broedsel op de grond is gevallen. Ik zie wel een ouderpaar voeren dus ben benieuwd hoeveel jongen in dit derde legsel zitten! Vind het wel laat in het seizoen dus ik hoop dat ze het gaan redden.
19-08. Wat zijn we blij dat de jongen van de tweede legfels voor de start van de hitte van de afgelopen dagen zijn uitgevlogen. We hebben wel door de droogte een drama gehad met 1 nestje, dat met jonge vogeltjes op de grond is gevallen. Het eerste jong dat viel was dood, maar gelukkig de 3 overgebleven jongen die twee dagen later met de rest van het nest op de grond zijn gevallen, hebben we kunnen redden. Deze hebben we weer in het adoptienest (zelfde situatie als vorig jaar) gezet en ze hebben het gehaald!

Foto © Heleen Achterberg.

19-08-2020. *De drie jongen in het adoptie nest roepen weer snel om voedsel.*

- 28-08. Met het derde-legnestje ging het goed; 5 jongen. Maar helaas door de wederom warme dagen heb ik gisteravond 2 jongen dood op de grond voor de buitendeur gevonden. Het ene jong was nog erg klein en heel mager; het tweede jong was wat groter maar ook heel mager. Er zijn nog 3 jongen over en die schreeuwen luidkeels en worden ook gevoerd.
01-09. Het gaat nog steeds goed met de 3 jongen van het derde-legnestje.

09-09. Is het eerste jong uitgevlogen

10-09. Zijn de andere twee jongen uitgevlogen. De dagen erna kwamen ze 's nachts nog wel op stal samen met een paar andere jongen en een paar volwassenen.

14-09. Hebben alle zwaluwen onze stal verlaten maar zag ik nog wel een paar boven het land vliegen.

15-09. Heb ik ook boven het land geen zwaluwen meer gezien; ook deze laatsten zijn nu aan de grote trek begonnen. Wat is het nu stil op stal zonder het vrolijke fluiten van de "Sweltsjes". De grote groep huismussen hebben nu weer bezit van onze stal genomen.

Jutrijp

I. Groenveld

04-04. Twee terug in de ligbox.

16-05. Aanwezig van 07:50 – 09:50 uur. Met 2 x 3 meter mistnet aan de binnenkant van de schuifdeuren gevangen en 1 x 10 meter voor de kalverstal. In totaal 16 boerenzwaluwen (10 man, 5 vrouw en 1 volwassen) gevangen en daarvan 8 geringd (4 man, 3 vrouw en 1 volwassen), en 8 (6 man en 2 vrouw) droegen al een ring. Zeven huismussen gevangen, hiervan 6 geringd en 1 terug uit voorgaande jaren.

Henk Johan de Jong

10-04. Vier paartjes terug in de schuur.

12-05. Aanwezig van 07:30 – 10:00 uur. Met 2 x 3 m misnetten in totaal 8 boerenzwaluw gevangen (5 man en 3 vrouw), daarvan 6 geringd (4 man en 2 vrouw) en 2 droegen al een pootring (1 man en 1 vrouw). Verder gevangen 17 huismus (15 geringd, 2 terug), 1 spreeuw (van 2019) en 1 holenduif geringd. Er waren in de ligbox en stal zeker 3 paar holenduiven aanwezig. In schuur opvallend veel huismussen! Nieuw nest van boerenzwaluw ontdekt in tanklokaal.

Foto © Jan de Jong, Joure.

12-05-2020. Na een snelle actie werd 1 holenduif voor het raam in de schuur gepakt en geringd.

Wilbert Boersma.

05-04. Twee terug in de stal.

H. Huitema

05-04. Een terug in de stal.

21-04. Nu nog maar een viertal terug in de stal.

Koufurderrige.

J. Brouwer

07-04. Eerste weer terug in de ligboxstal.

18-09. Sinds een paar dagen zijn de boerenzwaluwen uit de stal in Koufurderrige, af en toe zien we er nog enkele boven het grasland vliegen (Jan Brouwer).

B.de Vries

05-04. In de avond al drie terug in de schuur .

Langezwaag.

B. de Vries.

06-04. Eerste twee terug in stal, 1 van de vogels droeg een pootring (Grietje de Vries).

Foto © Grietje de Vries, Langezwaag.

06-04-2020. *Al een vroege geringde boerenzwaluw terug bij de stal.*

00-09. In september waren er nog drie nesten met jonge vogels, doch na 2 dagen harde wind en regen zijn ze toch verlaten of eerder gestorven van de honger (Grietje de Vries).

24-09. Een jong heef met zijn ouder nog in de schuur geslapen, de volgende dag waren ze weg. De vogel heeft er drie weken over gedaan om uit te vliegen omdat ie maar door 1 ouder werd gevoerd (Grietje de Vries).

27-09. Nog wel zwaluwen zien vliegen achter de woning, deze slapen w.s. in de mais, het grootste deel is echter al weg. We hadden toch wel een goed zwaluwjaar hier met gemiddeld 5 jongen. (Grietje de Vries).

Lippenhuizen.

L. Jager

08-04. Twee terug in de paardenstal.

11-07. Bij ons in de paardenstal is geen sterfte van nestjongen. Volgens mij zijn er al jongen uitgevlogen. Er zijn al wat grotere jongen, en jongen die net uit het ei kruipen. Er zijn nog redelijk wat nesten waar nog eieren in zitten. Een uil jaagt in de avonduren op mussen in de tuin (Lute Jager).

Molkwerum.

Mineke Bekkema.

06-04. Twee te Molkwerum gezien.

10-04. Drie buiten rondvliegend en 1 terug in het pony hok.

11-07. Vanmorgen bij binnenkomst in de paardenstal allemaal nestmateriaal op de grond. Zeker 3 nesten zijn uitgehaald, met daarin jongen van een week tot 14 dagen oud. Met de ladder nog even gecontroleerd, maar de nestjes waren leeg. In de winter is er wel zo nu en dan een kerkuil binnen gevlogen. Erg jammer, maar in de grote schuur nog veel nesten met jongen en er wordt alweer gebroed (Mineke).

16-09. De laatste jongen zijn gisteren vertrokken. In week 35 de meesten. Er waren daarna nog 2 ouderparen met jongen, de ouders zijn vorige week al vertrokken. De 7 jongen in deze week, week 38. (Mineke).

Oldeberkoop

A. Koning. (zeker 10 paar).

06-04. Drie terug in de schuur (Gerla van der Molen).

10-07. Nestje van de grauwe vliegenvanger in open nestkastje geplunderd door een gaai (Gerla van der Molen).

11-07. Zeker 15 nesten aanwezig (Gera van der Molen).

24-07. Aanwezig 08:35 - 10:00 uur. Met een 3 meter mistnet aan de binnenzijde van de schuur in totaal 16 boerenzwaluw (7 man, 8 vrouw en 1 eerste jaars) gevangen en geringd. Verder bij het duivenhok nog een nest met 4 nestjongen van de boerenzwaluw geringd.

D. Schipper

06-04. Een terug in de schuur (Dirk Schipper).

26-05. Eerste eierdopje gevonden in schuur. Heb de indruk dat er wat minder zwaluwen zijn (Dirk Schipper).

24-07. Aanwezig van 07:15 – 08:20 uur. Met net 3 meter voor de schuifdeur en 3 meter net voor de kalverstal gevangen en in totaal 7 boerenzwaluw gevangen (4 man en 3 vrouw) 3 ervan droegen al een ring (2 man en 1 vrouw).

25-09. De zwaluwen uit de stal zijn al plm. 2 weken geleden vertrokken. Dit kan mogelijk bespoedigd zijn door dat de stal enkele dagen zonder dak zat.

05-10. Zeker nog 20 jagent boven grasland (Dirk Schipper).

Oldekerk Gr.

Roel en Maartje Veenstra. 25 broedpaar.

24-03. In Oldekerk Gr. (Gaarkeuken) 1 vroeg exemplaar terug in de stal. Elk jaar broeden daar wel zo'n 25 paar.

27-04. Vanmiddag het eerste het eerste eitje er zijn al +/- 15-tal zwaluwen misschien ook wel meer het valt ook niet mee om ze te tellen, in elk geval een heel concert (Roel en Maartje Veenstra).

06-06. Aanwezig 07:15 – 10:00 uur. Met 2 x 3 meter mistnet voor de deur en binnen in schuur gevangen en totaal 51 boerenzwaluwen gevangen en geringd (8 eerste jaars en 18 man, 22 vrouw en 3 volwassenen). Verder in totaal 34 nestjongen geringd in 7 nesten (2 x 4, 4 x 5 en 1 x 6 jongen). Nog 9 nesten met eieren en of kleine jongen aanwezig. Zeker 25 broedparen aanwezig.

Foto © Jan de Jong, Joure.

06-06-2020. In de stal in Oldekerk samen met Maartje en Roel Veenstra(links) en gast Willem Tjebbe Oostenbrink met dochter Ada. Links boven Maartje de aankomstdata van boerenzwaluwen op de deur in de schuur (zie blz....)

29-07. Aanwezig 06:00 – 09:45 uur met assistentie van Gerard Westerhuis uit Sint Anna Parochie. Met mistnet voor de deur en binnen in schuur in totaal 43 boerenzwaluwen gevangen (19 man, 18 vrouw en 6 eerste jaars) hiervan 7 geringd (5 x eerste jaars en 1 man en 1 vrouw) en 36 droegen al een ring (1 x eerste jaars, 18 man,17 vrouw). Verder nog 5 nesten met totaal 24 nestjongen geringd (1 x4 en 4 x 5 pulli).

Oldeouwer

Piet Klompmaker, zeker 25 paar.

06-04. Twee terug in de schuur (Klompmaker).

29-04. 1 boerenzwaluw dood in de schuur gevonden met ring BD...39615 (Klompmaker).

15-07. Aanwezig van 07:30 – 10:25 uur. Met 2 x 3 meter mistnet voor deur schuur en deur schapenstal gevangen en totaal 42 boerenzwaluwen gevangen (1 x eerste jaars, 22 man, 19 vrouw), hiervan geringd 25 geringd (1 x eerste jaars, 12 man, 12 vrouw) en 17 droegen al een pootring (10 man, 7 vrouw). Verder bij de schapen nog 2 nesten met totaal 9 jongen geringd (1 x 4 en 1 x5).

11-09. De laatste is uit de stal vertrokken (Klompmaker).

Met ingang van 2021 is de boerderij van Klompmaker verkocht en komt er een nieuwe eigenaar in. Het is afwachten of de boerenzwaluwen dan hun broedplaats kunnen behouden.

H. Nijholt 2 broedpaar.

16-04. Een terug in de schuur.

30-05. Aanwezig 08:20 – 09:10 uur. Met 3 meter net in de schuur gevangen. Totaal 4 boerenzwaluwen gevangen (2 man en 2 vrouw) hiervan 3 geringd (2 man en 1 vrouw) en 1 (vrouw) droeg al een ring. Deze vogel was op 22 juni 2019 bij G. Wind in de paardenstal geringd.

J. Alkema

20-04. Vijf a zes in de stal gezien.

F. Stastra

05-04. Twee terug op de broedplek, 1 ervan was geringd.

10-05. Nog 3 paar aanwezig (Fokke Stastra).

11-07. Eerste legsels zijn uitgevlogen. 3 paar nu bezig met 2^e legsel. Een zit te broeden, 1 met eieren en 1 met jongen (Fokke Stastra).

16-08. De 2e leg (4 nestjes) zwaluwen zijn inmiddels (een week geleden of zo) allemaal uitgevlogen.

Bij 1 nest heb ik een dood jong (tegen het uitvliegen aan) op de grond gevonden, na het uitvliegen van 1 jong vond ik nog een dood jong (ook tegen het uitvliegen aan) in het nest en een eitje.

De andere nesten (5 jongen per nest) zijn volgens mij allemaal gezond uitgevlogen (Fokke Stastra).

Ouwsterhaule.

Maatschap Jelle en Klaas Wietsma

11-04. Twee terug in de stal.

12-04. Nu al meer dan 10 in de stal.

25-05. Twee volwassen vogels vlogen zich dood tegen de ramen van de schuifdeuren (Andre de Jager).

Rohel

D.J. Akkerman 6 broedpaar.

07-04. Eerste terug in schuur.

21-04. Nog maar enkele terug in de schuur.

30-05. Aanwezig 07:15 – 08:15 uur. Met 3 meter net voor de schuurdeur 8 boerenzwaluw (4 man en 4 vrouw)

gevangen, hiervan zijn er 4 geringd (3 man en 1 vrouw) en 4 droegen al een ring (1 man en 3 vrouw). In de schuur is een kerkuil, veel verse braakballen op zolder gevonden met daarin zeker 3 huismus en 1 spreuwen schedel. Verder over de zolder veel plukresten van dode boerenzwaluwen. De schuur gaf vrijwel een lege indruk vanmorgen, heel verschil met vorig jaar!

Rohel Tjeukemeer.

- 15-04. 10 boerenzwaluw voedsel zoekend boven de rietzoom.
- 23-04. 6 boerenzwaluw voedsel zoekend boven ringplek en 1 vrouw gevangen en geringd.
- 06-05. 6 boerenzwaluw voedsel zoekend boven rietzoom.
- 19-05. 3 boerenzwaluw overvliegend.
- 21-05. Tijdens onderhoud aan vangbanen 4 boerenzwaluw voedsel zoekend boven oeverland.
- 26-05. 6 voedsel zoekend rond 09:45 uur boven ringplek.
- 10-06. Een 10-tal boerenzwaluwen voedsel zoekend boven riet en oeverland.
- 16-06. Tiental boerenzwaluwen voedsel zoekend langs de oever. Drie vogels gevangen (1 vrouw en 2 1kj).
- 23-06. Een 15-tal boerenzwaluwen voedsel zoekend boven polderdijk en oeverland. Vier vogels gevangen en geringd (1 x man en 3 x eerste jaars).
- 26-06. Een 60-tal boerenzwaluwen rond 05:30 uur uit rietzoom komend en boven de ringplek vliegend.
- 07-07. Minder dan 10 boerenzwaluwen boven de bosjes aan het voedsel zoeken. Een man geringd.
- 13-07. Zeker 415 boerenzwaluw slapend in de rietzoom tussen netbanen C6 en B14. In de vroege ochtenduren 22 eerste jaars gevangen en geringd en een volwassen vrouw droeg al een pootring (geringd bij Akkerman Rohel).
- 18-07. Tientallen boerenzwaluwen voedsel zoekend boven oeverland.
- 22-07. Tientallen boerenzwaluwen voedsel zoekend boven oeverland. Twee eerste jaars geringd.
- 04-08. Vanmorgen 15 a 20 boerenzwaluw slapend in oevervegetatie bij het witte bruggetje. Een man geringd.
- 06-08. Tientallen boerenzwaluwen voedsel zoekend boven oeverland.
- 08-08. Tientallen boerenzwaluwen voedsel zoekend boven oeverland.
- 12-08. Na 07:30 uur een tiental voedsel zoekend boven gemaaid grasland.
- 19-08. Tiental bij het witte bruggetje, later daar aan het insectenvangen.
- 27-08. Meer dan vijftig op de ringplek, vogels hebben in rietzoom overnacht.
- 31-08. Zestien voedsel zoekend boven oeverland en rietzoom.
- 02-09. Tientallen voedsel zoekend boven oeverland.
- 05-09. Zes voedsel zoekend boven oeverland.
- 10-09. Meer dan 80 voedsel zoekend boven oeverland.
- 21-09. Vier voedsel zoekend boven oeverland.
- 30-09. Viertal waargenomen door Jacob Westerhuis.
- 16-10. Nog een overvliegend boven de ringplek.

Rotstergaast.

F. Bosga.

Niet bezocht in 2020.

Rotsterhaule

S.F. Venema (zeker 25 broedparen).

05-04. Eerste twee terug in de stal (Frank Venema).

15-05. Aanwezig van 07:15 – 09:45 uur. Met 1 x 3 en 1 x 6 m mistnet alleen in de schuur gevangen. Totaal 26 boerenwaluw gevangen (14 man en 12 vrouw), hiervan 9 geringd (3 man en 6 vrouw) en 17 droegen al een ring (11 man en 6 vrouw). In de grote ligbox zeker 4 paar holenduif aanwezig. In de schuur en melkstal in totaal 13 nesten met eieren aangetroffen (1 x 2, 3 x 4, 8 x 5 en 1 x 6). Een volwassen man boerenwaluw met ring NLA. BD...39163 had een opvallend lange staart van 142,0 mm!

Foto © Jan de Jong, Joure.

15-05-2020. Mannetje boerenwaluw NLA. BD...39163 in schuur gevangen met zeer lange staart. De vogel werd op 28-5-2019 geringd als man na 1kj en had toen ook al een staartlengte van 142 mm. De linker pen rijkt op de foto zelfs tot 143,0 mm.

Foto © Jan de Jong, Joure.

In de grote ligboxen komen veel holenduiven voor en enkele paren boerenwaluw.

08-06. Aanwezig van 07:30 – 10:15 uur. Nestjongen in schuur geringd en met 3 m mistnet in grote ligbox voor de roldeur in stal gevangen. In 13 nesten in totaal 53 nestjongen (2 x 2, 2 x 3, 3 x 4, 5 x 5 en 1 x 6) geringd. 1 dood opgedroogd jong (van 2019) in nest 97 gevonden. Verder nog tien nesten met eieren aangetroffen (1 x 1, 2 x 2, 1 x 3, 3 x 4 en 3 x 5 ei). In de ligboxstal nog 7 volwassen boerenwaluwen (5 vrouw en 2

man) gevangen, daarvan 5 geringd (4 vrouw en 1 man) en 2 die al een ring droegen (1 man, 1 vrouw). Veel lege nesten nog in schuur. In grote ligboxen zeker 10 holenduiven gezien. Zeker 23 broedparen boerenzwaluw aanwezig. Verder zag ik vlak bij de boerderij aan de Boerenstreek 1 paar waterhoen met 3 kleine jongen in slootje naast de weg.

- 29-06. Aanwezig 07:30 – 10:15 uur. Met 3 m mistnet aan de binnenzijde van schuurdeur en 6 m dwars in de schuur gevangen. In totaal zijn er 35 boerenzwaluwen gevangen (15 man, 17 vrouw, 1 volwassen en 2 x eerste jaars), daarvan zijn er 10 geringd (4 man, 5 vrouw en 1 volwassen) en 25 droegen al een ring (2 eerste jaars, 12 man, 11 vrouw). Verder in totaal 28 nestjongen geringd (2 x 5, 3 x 4 en 2 x 3) en in de ligbox nog een vrouw huismus gevangen en geringd. Verder werden er nog 6 dode nestjongen gevonden en 1 dode 1kj voor de ramen van de werkplaats. De nestjongen waren allemaal uit het nest gevallen in de melkstal door het kleine maar wankel nest op een metalen stang. Er werden nog 9 nesten met eieren en of kleine jongen aangetroffen (2 x 2, 2 x 3, 2 x 5, 2 x 6 en 1 x 2p van 1 dag).
- 10-07. Door boer Venema 7 dode geringde nestjongen in de stal gevonden.
- 17-07. Aanwezig van 08:15 – 09:25 uur. Nesten gecontroleerd en nestjongen geringd. In totaal 20 nestjongen geringd (1 x 2, 3 x 4 en 1 x 6). Nog 10 nesten met eieren of kleine jongen (1 x 5 ei, 2 x 4 ei, 3 x 3 ei, 1 x 2 ei, 1 x 3 ei en 1 p van 1 dag, 1 x 3p van 2 dagen en 1 x 5 p van 3 dagen).
- 14-08. Aanwezig van 09:00 – 10:05 uur. In totaal 6 nesten met 22 jongen (3 x 3, 2 x 4 en 1 x 5) geringd. Verder met de hand 2 x 1kj voor vensterruiten gepakt en geringd. In nest nummer 217 1 dood geringd nestjong gevonden. Verder nog 5 nesten met eieren of kleine jongen (2 x 1 ei, 1 x 3 ei, 1 x 4 ei en 1 x 4 p van 4 dagen). In de schuur ook diverse nesten met eieren verlaten aangetroffen.

A. Baas

- 06-04. Een terug in de paardenstal.
07-04. Vandaag al meerdere terug in paardenstal.

Jan de Kleijne

- 17-04. Eerste terug in de stal.

Ruigahuizen.

Melle van der Goot.

- 10-04. Twee terug in de paardenbox.
11-04. Twee aangekomen in schuur.
01-09. In eerste week van september alles weg (op 2 na) uit schuur te Ruigahuizen. Dit jaar hadden we 8 nesten. De laatste twee gingen een week later (Melle van der Goot).

Sint Johannesga

P. Mulder 9 broedpaar.

- 08-04. Eerste weer terug in de schuur.
09-07. Aanwezig 07:15 - 08:15 uur. Met 3 m net voor deur 8 boerenzwaluwen gevangen (6 vrouw, 1 man en 1 eerste jaars), hiervan 4 geringd (2 vrouw, 1 man en 1 x 1kj) en 4 vrouw droegen al een pootring. In de paardenstal zeker nog een 9 tal nesten met eieren (7 x 5 en 2 x 1). Vogels durfden vanmorgen niet de stal in vliegen.

W. Hoekstra 1 broedpaar.

- 17-08. Aanwezig 08:45 – 09:10 uur. Kunstnest in woonboerderij. Met 3 m mistnet 1 man en 1 vrouw gevangen

en geringd en 4 nestjongen van 2^e legsel van 15 dagen oud geringd.

Foto © Jan de Jong, Joure.

17-08-2020. *Het kunstnest van de boerenzwaluw met de 4 korte staartjes van de nestjongen zichtbaar.*

27-08. Alle vier nestjongen uitgevlogen (Wiebe Hoekstra).

Terband

Trienke en Henk Tjepkema.

05-04. eerste terug in de paardenstal (Trienke en Henk).

06-04. tweede ook al in paardenstal terug (Trienke en Henk).

24-04. Nu 15 terug in de paardenstal (Trienke en Henk).

06-06. Nu 12 nesten bezet, een nest ervan heeft 6 jongen, deze vliegen vandaag uit. In de tuin in een holle boom een nest met jonge grote bonte spechten (Trienke en Henk).

15-06. Aanwezig 08:15 – 10:20 uur. Assistentie van Gerard Westerhuis. Met 6 meter net voor de paardenstal in totaal 17 boerenzwaluwen gevangen (9 vrouw, 7 man en 1 eerste jaars), hiervan waren 2 vrouwen al geringd. Verder nog 5 nesten met totaal 18 jongen geringd (1 x 2, 1 x 3, 2 x 4 en 1 x 5).

31-08. Al veel vogels die zich boven het land verzamelden (Trienke en Henk).

02-09. Nog een zestiental in de paardenstal en buiten nog enkele rondvliegend (Trienke en Henk).

03-09. Nog 2 nesten waarvan de jongen op uitvliegen staan. Het wordt al aardig stil in de stal. Ongeveer 27 nesten gehad dit jaar. Veel 2^e leg. Geen dode zwaluwen (Trienke en Henk).

Terwispel

B. Berga (zeker 13 broedparen).

08-04. Twee terug in de schuur.

14-05. Aanwezig van 07:20 – 09:05 uur. Met 3 m mistnet in totaal 17 boerenzwaluwen (8 man, 9 vrouw) gevangen, hiervan 10 geringd (6 vrouw en 4 man) en 7 droegen al een ring (3 vrouw en 4 man). Veel boerenzwaluwen waren nog binnen met het koude weer. Ook in de melkstal enkele broedgevallen.

Tryntsje en Rikus Veenstra (6 broedparen).

07-04. In de jongveestal al 1 boerenzwaluw terug (Tryntsje en Rikus Veenstra).

09-05. Vanmorgen tussen 07:25 – 09:20 uur aanwezig. Ligbox is afgesloten, geen vee meer in. Met 3 m mistnet in de kalverstal gevangen. In totaal 8 boerenzwaluwen gevangen (4 man, 4 vrouw) en 1 spreeuw (vrouw). Van de 8 boerenzwaluwen (4 man, 4 vrouw) zijn er 3 geringd (2 vrouw en 1 man) en 5 droegen al een ring (3 man en 2 vrouw). Veel boerenzwaluwen jagen achter elkaar aan buiten de stal en rusten uit in de boomtoppen van de elzen. Op woonhuis van boerderij veel spreuwen. In schuur van woonhuis zeker 1 broedpaar boerenzwaluw aanwezig.

27-08. Alle boerenzwaluwen vertrokken (Tryntsje en Rikus Veenstra).

Sj. Wagenaar (16 broedparen).

06-04. Bij de boerderij 5 rondvliegend, één daarvan is in de stal geweest (Sjoerd Wagenaar).

04-05. Vanmorgen tussen 07:30 – 10:30 uur gevangen met 1x 3 m en 1 x 18 m mistnet in stal en schuur. In totaal 11 boerenzwaluw gevangen met mistnet (4 vrouw, 7 man). Drie daarvan zijn geringd (2 vrouw en 1 man). In de autogarage een nest met 6 eieren van de roodborst en in een meterkast nestje koolmees (net als vorig jaar) met 11 eieren. Op het erf zingende zwartkop en tjiftjaf gehoord. Verder rondom huis aanwezig diverse spreuwen en 1 witte kwikstaart. In de stal trof ik 3 nesten boerenzwaluw met 3-4- en 6 ei, en achter de boerderij zat nog een nest in een stalen container. Enkele mannetjes vanmorgen nog duidelijk met vet (1 x 1 en 1 x 2 vetscore Busse).

14-05. Aanwezig 09:15 – 09:50 uur. Nestje met 6 jongen van de roodborst (6 a 7 dagen oud) in garage geringd. De koolmees heeft nu jongen van plm. 3 a 4 dagen oud. In schuur een nest boerenzwaluw met net uitgekomen eieren en in de stalen container 1 nest met 6 eieren.

23-05. Aanwezig 8:40 – 09:30 uur. Nest met 11 jongen van rond de 8 dagen oud van de koolmees geringd in elektriciteitskast. Verder 2 nesten met totaal 9 pulli (1 x 4 en 1 x 5) geringd.

03-07. Aanwezig van 09:00 - 10:30 uur. Met net 1 x 3 m voor schuurdeur en 1 x 18 m in stal gevangen. In totaal zijn er met mistnet 30 boerenzwaluwen gevangen (12 man, 12 vrouw en 4 x eerste jaars). Hiervan zijn 22 geringd (8 man, 10 vrouw en 4 eerste jaars) en 6 droegen al een ring (4 man, 2 vrouw). Zeker 16 paar aanwezig. Het nestje met koolmezen in de elektriciteitskast bevatte 4 dode jongen. In de stal zaten nog 5 boerenzwaluw nesten met eieren.

10-07. Nog 3 nesten met jongen en 3 nesten met eieren in stal (Sjoerd Wagenaar).

22-09. De laatste vier jongen vertrokken uit de stal. In de stal nog een verlaten nest met eieren (Sj. Wagenaar).

J.L. C. Agricola

Dit jaar niet bezocht.

A. Jager

Dit jaar niet aanwezig geweest. Afke Jager woont er niet meer.

Ari en Ilse Steenwijk.

27-03. 1 overvliegend gezien boven boerderij.

14-04. Twee terug in schuur.

A.de Vries

Dit jaar niet aanwezig geweest.

Hannelien Ruijs en Marc van Leuven.

08-04. Twee terug in garage.

Evert Wind.

16-04. Twee terug in de stal.

Tijnje

H. Nieuwland 27 broedparen.

04-04. Twee terug in de paardenstal.

05-04. Vandaag weer enkele terug in de paardenstal.

25-05. Aanwezig 07:30 – 10:15 uur. Met 3 meter mistnet voor de deur gevangen nadat alle paarden eruit waren. In totaal 17 boerenzwaluwen (12 vrouw, 5 man) gevangen, hiervan droegen er 6 (3 man, 3 vrouw) al een ring. Verder werden er 6 nesten met totaal 34 pulli geringd (2 x 5 en 4 x 6). In een van de oude nesten werd nog een opgedroogd jong van 2019 gevonden. Verder nog 12 nesten met eieren en of kleine jongen gecontroleerd. De nestjongen van de zwarte roodstaart zijn al uitgevlogen. Het mannetje is nog wel aanwezig. Zeker 18 broedparen boerenzwaluw aanwezig.

Foto © Jan de Jong, Joure.

30-06. Aanwezig 07:45 – 09:25 uur. Gewacht tot paarden eruit waren en daarna met 3 meter net voor de schuifdeur gevangen. In totaal 44 boerenzwaluwen gevangen (2 eerste jaars, 14 man, 27 vrouw en 1 volwassen), hiervan 15 geringd (2 x eerste jaars, 4 man, 8 vrouw, 1 volwassen) en 29 (10 man, 19 vrouw) droegen al een pootring. Verder 8 nesten met totaal 32 nestjongen geringd (3 x 5, 2 x 4 en 3 x 3). Zeker 27 broedparen aanwezig. In 18 nesten lagen nog eieren en of kleine jongen. De zwarte roodstaart

was nog aanwezig en broedt ergens op het terrein.

- 27-07. Aanwezig 07:30 – 10:00 uur. Assistentie van Danielle Nieuwland. Bij aankomst vlogen al veel boerenzwaluwen buiten rond. Nadat de paarden eruit waren met 3 m net voor de deur gevangen. In totaal 10 boerenzwaluwen gevangen (2 man, 8 vrouw), hiervan zijn 2 geringd (2 x vrouw), en 8 droegen al een ring (2 man, 6 vrouw). Verder in 12 nesten in totaal 43 nestjongen geringd (1 x 1, 1 x 2, 3 x 3, 4 x 4 en 3 x 5). In 1 nest met 5 pulli drie jongen muisgrijs van kleur. Verder nog 12 nesten met eieren of kleine jongen.
- 15-08. Aanwezig 08:15 – 10:15 uur. Bij aankomst geen oude boerenzwaluwen in de stal, ze waren alle buiten. In 8 nesten in totaal 29 pulli geringd (5 x 4 en 3 x 3). Weer een nest met afwijkende nestjongen, 3 grijs gekleurd en 1 normaal. Verder nog 9 nesten met eieren en of kleine jongen. Omdat de miskleur nestjongen vrij groot waren heb ik het mistnet toch voor de schuifdeur gezet mochten ze ontsnappen of van het nest wegvliegen. Laatste is gelukkig niet gebeurt. Er werden nog 2 boerenzwaluwen met net gevangen 1 x eerste jaars en 1 x vrouw (beide droegen al een pootring).
- 26-08. Aanwezig 08:00 – 10:00 uur. Na een regenachtige nacht met veel wat regen waren vanmorgen nog vele binnen in de paardenstal toen de paarden er al uit waren. Snel het mistnet ervoor gezet en in totaal 38 boerenzwaluwen gevangen (13 man, 15 vrouw, 10 eerste jaars), hiervan 4 geringd (2 eerste jaars, 1 man, 1 vrouw) en 34 droegen al een pootring (8 x eerste jaars, 12 man, 14 vrouw). Van de teruggevangen eerste jaars waren er 2 die muiskleurig waren. Twee volwassen vogels waren al begonnen met de slagpen rui.

Hoekstra. Ripperwei 23 .

09-06. In nestkist in schuur nest met 5 jonge torenvalken van plm. 1 week oud.

30-06. Aanwezig 09:40- 10:00 uur. Nest met 5 jongen torenvalk in schuur geringd. Zeker 5 paar boerenzwaluwen aanwezig in stallen en schuren.

Warga

S. Talsma 8 broedpaar.

06-04. Twee terug in de schuur (Talsma).

02-06. Aanwezig 06:45 – 09:00 uur. Bij aankomst rustig in de stal. Waarschijnlijk veel nesten onbezet door aanwezigheid van steenmarter. Ook waren er geen huismussen meer aanwezig en er werden geen kerkuilen ontdekt in de hooiblazer of in de schuur. Rond de boerderij waren ook veel eendenkuikens verdwenen. In de schuur trof ik nog maar enkele nesten met eieren aan. Met 2 x 3m mistnet voor de deur van schuur gevangen en in totaal nog 10 boerenzwaluw gevangen (3 man, 7 vrouw), hiervan 6 geringd (2 man, 4 vrouw) en 4 droegen al een ring (1 man, 3 vrouw).

18-08. Aanwezig 07:00 – 08:05 uur. Vrijwel geen oude vogels meer aanwezig in de stal. Veel nesten leken me verlaten (nog 7 nesten met eieren). Nog 1 nest met 4 nestjongen geringd en met net 1 vrouw boerenzwaluw gevangen en geringd.

Aafke en Wiebe Kooistra (zeker 10 broedpaar).

06-04. Een terug in de schuur.

08-04. Tweede ook terug in schuur.

10-04. Nu al vier terug in schuur.

02-06. Aanwezig 09:30 – 10:30 uur. Met net voor de deur gevangen en totaal 15 boerenzwaluwen gevangen (8 man, 7 vrouw), hiervan geringd 7 man en 5 vrouw) en 3 droegen al een pootring (1 man, 2 vrouw). Verder 2 nesten met 10 jongen geringd (1 x 6 en 1 x 5). Verder nog 5 nesten met eieren aanwezig.

Foto © Jan de Jong, Joure.

02-06-2020 Assistent Gerard Westerhuis uit Sint Anna Parochie controleert een geringde boerenzwaluw.

18-08. Aanwezig 08:15 – 09:00 uur. Met 3 meter net aan binnenzijde van schuur gevangen en in totaal 2 man gevangen (hiervan 1 geringd en 1 droeg al een pootring). Verder in totaal 11 jongen geringd (1 x 6 en 1 x 5). In het nest met 6 jongen was succesvol 1 jong door Aafke er al eerder deze week bij ingezet omdat een nest met jongen door de hitte naar beneden was gevallen en een ervan nog leefde! Dit jaar waren er zeker 11 broedparen.

09-09. Laatste boerenzwaluw heeft de schuur verlaten. Tot 13 september nog enkele verzamelende boerenzwaluwen op het dak gezien, daarna niet meer waargenomen.

Keimpe Gerrit de Boer

06-04. Twee terug in de schuur.

Warns

Bauke en Annie Smid.

08-04. Vijf terug in ligboxstal.

09-04. Al een ploegje in de ligboxstal.

18-05. Door Bauke Smid 1 mannetje met pootring NLA. BH...90734 dood gevonden in stal.

19-06. Heb even rondgekeken en ik kom zo ongeveer op 30/35 nesten en de eerste nesten zijn al uitgevlogen. De afgelopen week een 6-tal nesten dus de bezetting is weer goed dit jaar (Bauke Smid).

01-07. Aanwezig 06:00 – 09:30 uur. Met 3 x 3 meter net binnen de staldeuren van 2 ligboxen gevangen en in totaal 64 boerenzwaluwen gevangen (25 man, 27 vrouw, 12 eerste jaars), hiervan 48 geringd (16 man, 20 vrouw, 12 eerste jaars) en 16 droegen al een pootring (9 man, 7 vrouw). Verder werd 1 nest met 5 nestjongen geringd. Voor de boerderij vlogen af en toe boerenzwaluwen, daar met 1 x 10 meter mistnet gevangen en geringd 1 vrouw merel en een eerste jaars putter.

Peter Jan en Hieke Dijkstra.

06-04. Eerste vloog alweer in de stal.

Wommels.

R. Schraa.

05-04. Twee terug in de schuur.

01-09. Tussen begin september en half september is het grootste deel al vertrokken. Twee nesten met grote vliegende jongen zijn toen verlaten en doodgegaan. Er waren dit jaar meer broedparen dan in 2019, zeker 31 paar. Een keer kwam er een sperwer in de schuur en dat heeft een volwassen boerenzwaluw als slachtoffer opgeleverd.

07-10. Twee ouders en twee jongen zijn vertrokken uit schuur, een jong bleef nog achter.

09-10. Laatste jonge vogel is ook vertrokken.

6. Vroege en late waarnemingen van boerenzwaluwen in Friesland.

Vroege waarnemingen.

De meldingen van de **aankomst van de eerste boerenzwaluwen in de schuren** en stallen zijn belangrijk om te weten naast de data van de eerste vroege meldingen. Daarom heb ik niet alle Friese losse meldingen die bekend zijn geworden via www.trektellen.nl en www.waarneming.nl in deze opgave opgenomen. De boerenzwaluwen die in de schuren gezien worden zijn de werkelijk terugkerende broedvogels. Tussen de eerste aankomstdata in schuren en of stallen kunnen soms grote verschillen zitten per jaar. Staat U vroege melding van aankomst in de schuur of stal er niet bij meldt hem dan alsnog, het is voor ons heel belangrijk om deze gegevens te blijven registreren. Alleen zo krijgen we een goed beeld betreffende de terugkeer op de broedplek.

Ook buiten Friesland waren de boerenzwaluwen al vroeg te zien.

01-03-2020. Op de Noord-Veluwe een gezien bij Apeldoorn (Benno van der Hoek).

11-03-2020. Te Zalk bij De Welle 1 gezien, Overijssel. Ook aanwezig op 12 en 13 maart (Bé Schilder).

15-03-2020. Te Hattum bij Gelderse Waard 1 overvliegend gezien, Gelderland (Ronald Oost).

16-03-2020. Bij Den Oever (Noor Holland) een gezien. De vogel was er op 18 maart nog eens te zien, mogelijk dezelfde (Bert Winters).

21-03-2020. 1 gezien in Putten, Waterweg/Engersteeg in Gelderland (Evert Meijer).

22-03-2020. Te Heerde bij Bakhuisbos 1 gezien, Gelderland (Gert Jan Petter).

28-03-2020. Te Gelselaar 1 terug in schuur (zwaluw boerderij Stokkink, Arend Heideman).

19-03-2020. Twee te Damwoude gezien (Teunis IJlstra).

23-03-2020. Om 17.00 uur 1 te Appelscha gezien (Ydwine van der Molen), In Noardburgum 1 op erf rondvliegend (Jan Kobus).

24-03-2020. In Oosterschar bij Sint Johannesga 1 mannetje gezien (Michiel Elderbosch). Drie overvliegend bij

de Grote Wielen bij Leeuwarden (Henk Hiemstra). In Oldekerk (Gaarkeuken) 1 terug in de stal. Elk jaar broeden daar wel zo'n 25 paar (Roel en Maartje Veenstra).

Foto © Roel Veenstra.

24-03-2020. De eerste is terug in de broedschuur te Oldekerk (Gaarkeuken).

25-03-2020. Twee exemplaren in Twijzelmieden bij Buitenpost (Arjan Woertink/Facebook).

26-03-2020. Twee overvliegend naar NO in Aengewirder- of Tjalleberterkrite (Meinte Engelmoer). Bij t' War in Franeker 1 gezien (Erik Elzinga).

27-03-2020. In polder te Deinum 1 overvliegend (A. Jansma). In Jelsum 1 gezien (A. Jansma). In de Lende vallei-Driessenpolder 1 gezien (Tom Jager). In Roodkerk 1 gezien (Piet van de Polder). In Terwispe 1 overvliegend gezien (Ari en Ilse Steenwijk).

28-03-2020. In de Zwagermieden 1 gezien (Gaatsse Vogt). In Ravenswoud 1 waargenomen (Nico Hofstra). Bij Buitenpost in polder Rohel 1 overvliegend (Marco van der Velde). In de Kollumerwaard in Lauwersmeer een overvliegend (Kees Bode). In de Rijpstjerksterpolder 1 overvliegend, later nog een (Jacob Bosma). In de Catspolder in Lendevallei 1 gezien (Vincent Douwes). In polder Cornwerd 1 gezien (Johan Helmus). In Hemmapolder bij Berlikum 1 gezien (Gertjan Hijstek). In Lauwersmeer-Kollumerwaard 1 overvliegend (Sylvia de Vries).

29-03-2020. Drie in de Lauwersmeer-Kollumerwaard (Joh. de Jong).

00-03-2020. Eind maart was er al een groepje van 6 a 12 terug in de Knipe in schuur, doch de vogels verdwenen daarna ook al snel weer (Anneke Durkstra).

01-04-2020. Bij Huizum West Leeuwarden 1 overvliegend (Paul van Eik). Ten noorden van Bakkeveen 1 overvliegend (Koert Scholten). Bij Kollumerzwaag 1 gezien (Teun de Vries).

02-04-2020. Bij Groene ster te Leeuwarden 1 gezien (Rutger Diertens).

03-04-2020. Drie voedsel zoekend in het Lauwersmeer-Kollumerwaard (Marcel Stienstra). Drie bij Grutte Wielen (Johan E.). Twee te Sneek bij Pasveer/ Stadsfenne (Dick Pruiksma). Bij Feanwâlden 1 overvliegend (Jelmer van Belle). De eerste terug in de stal te Harkema. In 2017 terug op 9 april/ 2018 terug op 7 april/ 2019 terug op 28 maart (Foppe van der Meer). Op Vlieland bij Vuurboetsduin 1 gezien (Carl Zuhorn). Twee voedsel zoekend in Lauwersmeer- Kampeerterrein de Pomp (Patrick en Nick Agterberg).

04-04-2020. Twee bij Buitenpost gezien tijdens trektelling (Johan Prins). Twee te Damwoude (Teunis IJlstra). In Kollum 1 gezien (Kees Bode). Te Goutum 1 overvliegend (Jaap Westra). In de Zuiderpolder bij Franeker 1 overvliegend (Jan Bijlsma). Bij het Stiensers Oudland 1 overvliegend (Koos Klijnsma).

In Sint Anna Parochie 1 terug in paardenstal (Sophie Brakel ). Vier te Winsum gezien (Sjirk en Uilkje Joustra). Te Nijberkoop 1 voedsel zoekend (Harma Scholten). In Tijnje twee terug in paardenstal (Harriet van Sleen). Te Noardburgum 1 terug in hok (Johannes van der Veen). Twee terug in de ligbox te Jutrijp (I. Groenveld).

05-04-2020. In Metslawier 2 terug in de schuur (Tjitske Veenstra-van Dijk). Zes bij Koufurderrige gezien (Theo Batstra vogelwacht Hommerts-Jutrijp). Twee terug in stal te Jutrijp (Wilbert Boersma). De eerste terug in de paardenstal te Terband (Trienke en Henk Tjepkema). Twee terug op broedplek te Oldeouwer, 1 was geringd (Fokke Stastra). Twee overvliegend Lauwersmeer Bantpolder en 1 bij de Peazemerlannen (Haije Valkema). Bij telpost Leeuwarden -Leeuwarderbos 1 overvliegend naar oost (Merel Zweemer en Jeroen Breidenbach). In het Fochtelo rveen 1 gezien (Dirk Vogt). Te Ferwerd 4 buitendijks (Henk Hiemstra). Te Tytsjerk 1 overvliegend naar west (Marnix Oudega). Te Haulerwijk 1 gezien (Dirk Hiemstra). In De Knipe 1 gezien (Michiel van Ettinger). Te Berlikum 1 (Gertjan Hijstek). Op Delleboersterheide 1 overvliegend (Patrick Agterberg). Te Koudum 4 overvliegend en in polder de Samenvoeging 1 gezien (Libbe Zijlstra). In Rottige Meente 1 gezien (Robert de Boer). In Alde Feanen 3 gezien en gehoord (Oene Roelsma). Bij Piaam- Piamergeul 4 gezien (Dick Pruiksma). In Sint Anna Parochie 1 gezien (Anneke Westerhuis-Jager). In Wijnjeterperschar 1 gezien (Hiele Lootsma/ Griteke de Haan). In Elslo- De Riete 1 gezien (Jan Kalsbeek). Te Poppenwier 1 jagend (Gerard Westerhuis). In Alde Feanen 1 overvliegend (Haije Valkema). Vier te Driezum overvliegend (Margaretha Wiersma). Bij de Houtwiel 1 gezien (Wiebe Sjoerd van der Veen). Eerste in de stal te Langezwaag (Sietse van der Wal). Twee terug in de schuur te Wommels (Roel Schraa). Al zes terug in de schuur te Makkum (Wietske Visser). Twee (paar!) terug in schuur te Eastermar (Arend Timmerman). Vandaag weer enkele terug in Tijnje in paardenstal (Harriet van Sleen). Eerste terug in paardenstal te Terband (Trienke en Henk Tjepkema). Eerste twee terug in stal te Rotsterhaule (Frank Venema). Tweede al in stal te Sint Anna Parochie (Sophie Brakel ). Twee te Suamarreheide gezien (Bareld Storm). Een terug in de stal te Jutrijp (Halbe Huitema). Avonds al weer drie terug in de schuur te Koufurderrige (Bineke De Vries). Twee terug in stal bij zoon in Welsrijp (Sjirk en Uilkje Joustra).

Foto   Herman Breteler.

Boerenzwaluwen komen meestal in de eerste week van april terug in de stallen in Friesland, vaak zijn de mannetjes met lange staarten de eersten.

- 06-04-2020. In Haulerwijk 1 terug in broedschuur waar elk jaar 1 paar broed (Dirk Hiemstra). Vanmorgen in Terwispel 5 bij de boerderij rondvliegend, 1 in de stal geweest (Sjoerd Wagenaar). Vandaag al 3 terug in Langezwaag (Sietse van der Wal). In Joure 1 overvliegend (Anne Lenis). Drie terug in schuur te Oldeberkoop bij A. Koning (Gerla van der Molen). Een terug in de schuur te Oldeberkoop (Dirk Schipper). Twee terug in stal in de Knipe, beide met pootring (Sil Dekker). Te Twijzel eerste terug bij nest (Joke Smidt). Te Delfstrahuizen eerste weer terug in paardenstal (Nelleke Roos). Te Jonkerslân 2 terug bij paardenstal, 1 vloog direct naar binnen (Heleen Achterberg). Twee terug in Katlijk bij nesten in garage (Hendrik en Atsje de Vries). Zeker 7 a 8 te Zweins gezien (Anneke de Boer). Te Luxwoude twee terug in stal (met foto) van maatschap Maat-Fleer (melding Jan Oord). In Rotsterhaule 1 terug in de paardenstal (Afke Baas). Eerste weer terug in de schuur in Warga (Aafke en Wiebe Kooistra). Tweede ook al terug in paardenstal te Terband (Trienke en Henk Tjepkema). Eerste weer terug in hok te Eastermar. Er broeden al jaren zo'n 5 paar bij ons (Willem Oevering). Eerste twee al terug in de schuur te Warga (S. Talsma). De eerste vloog alweer in de stal te Skarl (Peter Jan en Hieke Dijkstra). De eerste twee weer terug in stal te Langezwaag, een van de vogels droeg een pootring (Grietsje de Vries). Twee te Molkwerum gezien (Mineke Bekkema). Drie terug in de schuur te Joure (Artina Oppenhuizen). Drie gezien te Ouwster Nijega (Andre de Jager). Twee terug in de schuur in Oldeouwer (Piet Klompmaker). Twee terug in de schuur te Warga (Keimpe Gerrit de Boer). Te Britswert eerste terug in de stal (Afke Hoogland). Vandaag alweer enkele gearriveerd in schuur te Sint Anna Parochie (Sophie Brakel ). Twee gearriveerd in schuur te Drogeham, In 2018 waren ze op 12 april terug en in 2019 op 10 april (Egbert Veenstra). Te Wijnaldum 2 terug onder afdak bij Sytse Elzinga aan de Foaryp (mededeling Maartje Post). Zeven gezien bij Zweins (Anneke de Boer). Bij Slappeterp twee gezien (Bertus Buren). De eerste terug bij het nest te Twijzel (Joke Smidt).
- 07-04-2020. Te Jonkersl n vloog 1 in de stal (Heleen Achterberg). De eerste weer terug in de ligboxstal te Koufurderrige (Jan Brouwer). Twee paar terug in Zweins in serre en hok. Elk jaar broeden er wel 5 paartjes (Anneke de Boer). Twee te Tsjeintgum bij Mantgum gezien (Janny Kalsbeek-de Jong). Vandaag al meerdere terug in paardenstal te Rotsterhaule (Afke Baas). Te Noardburgum eerste weer terug in schuur (Jan van der Veen). Twee terug in de werkplaats te Hitzum (Joki Bakkers). Drie terug in de garage te Goingarijp (Ineke Bloemers). Bij ouders (H. en E. Meester) te Rottum al 2 paar terug, elk jaar broeden er zeker 4 paar (Jochum Meester). Twee terug te Hommerts in de ligbox (Els van Os). In Ommen 1 terug in de paardenstal (Ton Elzerman). In de jongveestal te Terwispel 1 terug (Tryntsje en Rikus Veenstra). Twee paar terug in hok te Zweins (Anneke de Boer). Eerste terug in de stal in de Knipe (Durkstra). Eerste terug in schuur te Rohel (D.J. Akkerman). Eerste terug in de stal te Hemrik (T. Algra). Al een ploegje terug in de paardenstal te Jelsum (Marie- Christien van Deursen).
- 08-04-2020. Vijf terug in ligbox te Warns (Bauke Smid). Twee terug in de schuur in Terwispel (Bart Berga). Twee terug in de paardenstal te Lippenhuizen (Lute Jager). Te Oldeouwer 1 gezien (Andre de Jager). Bij Rohel aan het Tjeukemeer bij boerderij van Maat zeker 10 rondvliegend (Andre de Jager). Twee terug in de ligbox te Grou (Maatschap Wartena -Hoekstra). Twee bij de Pontdyk bij Joure (Laurens Potijk). Twee terug in de garage aan Alde Dyk te Terwispel (Hannelien Ruijs en Marc van Leuven). Twee terug in de schuur te Suamarreheide (Bareld Storm). Eerste weer terug in schuur te Sint Johannesga (Petra Vermaning). Tweede ook terug in de schuur te Warga (Aafke Kooistra). Bij de jachthaven aan Bergumermeer bij Jistrum 1 gezien (Rindert Algra). Te Joure 1 overvliegend (Gauke Zijlstra).
- 09-04-2020. Een te Laaghalerveen gezien door zoon (Nico Hofstra). De eerste weer terug in stal te Oudwoude (Willem en Sietske Jonkman). Vijf gezien aan de B tewei bij Ureterp (Ydwine van der Molen). Al een ploegje in de stal te Warns (Bauke Smid). Te Kollum twee terug in de garage (Anny de Jong).

- 10-04-2020. Te Paesens 1 terug in de schuur (Oane Taekema). Een in Joure gezien bij woning (Gauke Zijlstra). In Oldeouwer 1 gezien en twee in het Oosterschar bij St. Johannesga (Albertje Alkema ten Hoeve). In Ruigahuizen twee terug in de paardenbox (Melle van der Goot). De eerste terug in pony hok te Molkwerum en drie buiten rondvliegend (Mineke Bekkema). Twee terug in de schapenschuur in Buren op Ameland (Janke Nobel). Vandaag al meerdere terug in de garage te Goingarip (Ineke Bloemers). Twee terug in de ligbox te Kortehemmen (Hilda Mollenhorst). In Opeinde 1 gezien (Johan Kootstra Vogelwacht Opeinde). Te Oranjewoud 1 overvliegend (Paul Bakker). Twee te Ouwsterhaule, filmpje gemaakt (Albertje Alkema -ten Hoeve). Vier paartjes terug in schuur te Jutriip (Henk Johan de Jong). Twee terug in schuur te Grou (Sjoerd Hoekstra). Bij manege in Joure 4 gezien (Bertus Rijpkema). Nu zeker 6 aanwezig te Suamarreheide (Bareld Storm). Nu al vier terug in de schuur te Warga (Aafke Kooistra). Drie te Nijbeets gezien (Rutmer de Jong). Nog 1 gearriveerd te Noordbergum, vogels zijn al aan het nestelen (Jan van der Veen). Te Warga 1 in tuin gezien (Kalsbeek). Twee terug in paardenstal te Broeksterwâld (Bauke de Jong en Elisabeth Post). Te Vierhuis bij Tjeukemeer 1 gezien (Johannes van Stralen).
- 11-04-2020. Twee terug bij het bruggetje te Mildam (Jan Oord). Vandaag al 11 terug in de stal te Britswert (Afke Hoogland). Vier bij de schiphokken te Joure (Bertus Rijpkema). Nu al tien terug te Sint Anna Parochie (Sophie Brakel ). Twee aangekomen te Kollumerpomp in schuur (Menne Osinga). Tweede aangekomen in schuur te Ruigahuizen (Melle van der Goot). Twee terug in stal te Ouwsterhaule (Maatschap Jelle en Klaas Wietsma). Vier terug in de stal te Lippenhuizen (Wytze de Jong). Vier terug in schuur te Wijnaldum aan Alde Leane (Maartje Post). Twee terug in stal te Appelscha (Adrienne Jonker). Twee terug in de stal te Langezwaag (G.J. Fekken).

Foto   Gerard Roest.

Al snel na aankomst worden vaak strootjes en kleimodder verzameld om het oude nest zo snel mogelijk weer op te bouwen.

- 12-04-2020. Nu al meer dan 10 in de stal te Ouwsterhaule (Maatschap Jelle en Klaas Wietsma).
- 13-04-2020. In de wijk Skipsleat te Joure vliegen zeker een 20-tal boven het water (Bertus Rijpkema). Vier gezien bij Nijega boven weiland aan de Egbertsgaasten aan de Hoarnen (Johan Kootstra).
- 14-04-2020. Twee terug in de schuur te Terwispel (Arie en Ilse Steenwijk). Nog twee terug in stal te Twijzel (Joke Smith). Te Hijum 1 boven weiland gezien (Afke Jansma). Twee te Wikel gezien (Johan Verbeek).
- 15-04-2020. Twee gezien bij Doezumermieden (Rindert Algra). Drie vogels die nestmateriaal verzamelden te Oldeouwer (Andre de Jager).
- 16-04-2020. Te Zwaagwesteinde 1 overvliegend (J.W. Lourens). Te Oldeouwer 1 terug in schuur (Harm Nijholt). Te Terwispel zijn twee gearriveerd in de stal (Evert Wind). Een te Burgum gezien bij schuur (Jaap van Leersum). 1 bij Anloérdiep, Gr. (Rindert Algra).
- 17-04-2020. Eerste terug in de stal te Rotsterhaule (Jan de Kleijne).
- 18-04-2020. Nu een zestal terug te Wijnaldum (Maartje Post). Twee terug in de schuur te Haskerhorne (Jolanda Hoekstra).

Foto © Peter Teglhøj Denemarken

Het nest van de boerenzwaluw is vaak belegd met veertjes en de eerste eieren verschijnen vaak na half april al.

- 19-04-2020. Nu 2 paar terug in de schuur te Appelscha (Adrienne Jonker).

- 20-04-2020. Vijf a zes in de stal gezien te Oldeouwer (J. Alkema). Een terug in stal te Scharsterbrug (Siebe en Titia Bosma).
- 21-04-2020. Nu nog maar een viertal in de stal te Jutrijp (Halbe Huitema). Nu nog maar een 10 a 14 terug in de schuur in de Knipe (Anneke Durkstra). Nu zijn er nog maar enkele terug in schuur en stal te Rohel (D.J. Akkerman). De meeste boerenzwaluwen zijn terug in de schuur te Makkum (Wietske Visser).
- 22-04-2020. Twee terug in schuur te Burgum, ze begonnen de volgende dag direct met het nest opbouwen (Jaap van Leersum). Nu 3 paar terug in schuur te Twijzel, ze zijn druk bezig de nesten te repareren (Joke Smidt). Drie gezien in de Rottige Meenthe (Rindert Algra). Twee in de schuur te Dedgum (Ton en Catharina Westendorp).
- 23-04-2020. Twee terug in schuur te Steggerda. Bij Pieter Dekker aan de Linde (broeden elk jaar 10 a 15 paar) 1 dood mannetje met lange staart gevonden (Ultsje Jellema).
- 24-04-2020. In Terband nu 15 terug in de paardenstal (Henk en Trienke Tjepkema).
- 26-04-2020. Paar bezig nest op te maken in garage te Hemrik (Henk F. Hansma). Tot vandaag wel anderhalve week lang zo'n 15 vogels boven het water van Skipsleat te Joure naar voedsel zoekend. Op 27 april waren ze verdwenen (Bertus Rijpkema).
- 27-04-2020. Inmiddels vijf terug in de schuur te Oldeberkoop (Ieke Schreuder en Herman Postma).
- 28-04-2020. Tweede paar nu ook terug in schuur te Dedgum (Ton en Catharina Westendorp).
- 29-04-2020. De boerenzwaluwen zijn nog niet terug in de schuur in Pietersbierum (Klaske Smidts).
- 02-05-2020. Twee terug in Burgum (Jaap van Leer).
- 03-05-2020. Een paar terug in ponystal te Pietersbierum (Klaske Smidts).
- 10-05-2020. In de geitenstal in De Knipe al nest met net uitgekomen jongen (Sil Dekker).
- 11-05-2020. Nu zeker 3 paar terug in schuur te Dedgum. Dat is minder dan vorig jaar (Ton en Catharina Westendorp).

Late waarnemingen.

Hetzelfde geldt ook voor de laatste **waarnemingsdata van vertrek uit de schuren**. Daarbij kunnen ook grote verschillen optreden. Vooral de wat oudere broedparen vertrekken eerder dan de jongere heb ik de indruk. Laat aankomende boerenzwaluwen (soms nog in mei) kunnen zich als de andere vogels al jongen hebben zich nog vestigen. Veel jongen van het eerste legsel vertrekken al vroeg uit schuur of stal. De eerste worden soms al begin juli gezien en zwerven dan rond of vertrekken naar de voor verzamel slaappleatsen in de omgeving.

- 02-07-2020. Zeker 100 overvliegend bij Feanwâlden (Wiebe Sjoerd van der Veen).
- 05-07-2020. Dertig bij Nijeberkoop gezien (Willem Bosma).
- 06-07-2020. Zestig bij de Delleboersterheide (Willem Bosma).
- 12-07-2020. Zeker 200 voedsel zoekend bij het Fochteloërveen (Willem Bosma). Bij Makkum bij de kijkhut De Ral zeker 120 voedsel zoekend (Berend van Wijk).
- 16-07-2020. Rond 22:00 uur zeker een 80 op de slaappleats in Longesterpolder langs Makkumervaart (Joop van Eerbeek).
- 23-07-2020. Vijftig in polder Bokkepollen en de Keegen bij Hallum (Joost de Jong).
- 30-07-2020. Zestig bij Boornzwaag gezien (Tim van Nus). Honderd overvliegend bij De Houtwiel (Wiebe Sjoerd van der Veen).
- 07-08-2020. Negentig overvliegend naar west bij Nijeholtpade (J.de Groot).
- 08-08-2020. Zestig bij Paesens gezien (Jan Houwen).
- 13-08-2020. Honderd bij de Oude Bildtpollen gezien bij maisveld (Gerard Westerhuis). Zeventig bij de Lendevallei bij Wolvega gezien (J.de Groot).
- 15-08-2020. Bij de Alde Feanen, Rengerspolle 25 voedsel zoekend (Titia van Heusden). Zestig bij Sint Anna Parochie gezien (Henk Castelijns). Aan het Geele strand bij Workum zeker honderd (Willem

Bosma).

16-08-2020. Bij Joure 25 overvliegend (Lieuwe van Welie).

21-08-2020. Op Schiermonnikoog bij Schlei zeker 201 voedsel zoekend (Martin Camphuijsen).

22-08-2020. Bij Lauwersoog zeker 151 voedsel zoekend (Martin Camphuijsen).

23-08-2020. Veertig eerste jaars in de zon rustend op Geele strand bij Workum (Andries Dijkstra)

24-08-2020. In de Weperpolder zeker honderd (Anke Ebbens). Bij Nijeholtpade dertig (J.de Groot).

27-08-2020. Alle zwaluwen uit kalverstal in Terwispel vertrokken (Rikus en Tryntsje Veenstra). Bij de Huitebuurtsterbuitenolder zeker honderd voedsel zoekend (Pim Julsing). In de Terschellingerpolder zeker 120 overvliegend naar zuidwest (Guus Jenniskens).

31-08-2020. Nog 2 eerste jaars die overnachten in garage te Steggerda (U. Jellema).

00-09-2020. De meeste paren zijn begin september, al vertrokken nu nog 1 paar met jongen aanwezig (Ton en Catharina Westendorp).

01-09-2020. Nog 1 nest met 4 jongen (2^e leg) die worden gevoerd in Vledderveen (Itske Boersma). In eerste week van september alles weg (op 2 na) uit schuur te Ruigahuizen. Dit jaar hadden we 8 nesten. De laatste twee gingen een week later (Melle van der Goot).

03-09-2020. De zwaluwen hebben op 2 september nog de nacht op het nest doorgebracht en zijn de volgende dag vertrokken (Jan en Baukje Kroes).

Foto © Nel Bekema.

Voordat de boerenzwaluwen wegtrekken mogen ze graag nog even zonnen op de platte daken van de schuur.

05-09-2020. Nest met 4 jongen uitgevlogen in Vledderveen (Reinder en Itske Boersma).

07-09-2020. In totaal zo'n 25 in kleine groepjes naar Z boven Joure (Jetze Valkena).

09-09-2020. Laatste uit de schuur in Warga vertrokken (Aafke Kooistra).

10-09-2020. Laatste paar met 5 jongen vertrokken uit koestal te Dedgum (Ton en Catharina Westendorp).

- 11-09-2020. De laatste is vertrokken uit Oldeouwer (P. Klompmaker).
- 12-09-2020. Nog 2 volwassen mannetjes aanwezig in schuur te Joure. Dit jaar waren er 4 paar die 2 x gebroed hebben en totaal 32 jongen hadden. De eerste legsels allemaal 5 jongen. Er zijn 5 jongen omgekomen door predatie (Artina Oppenhuizen).
- 13-09-2020. Er zit nu nog een nestje met jongen in de schuur te Offenwier (Dirkje Winia- Hoekstra).
- 14-09-2020. Laatste vertrokken uit paardenstal te Broeksterwâld (Bauke de Jong en Elisabeth Post).
- 15-09-2020. Laatste vertrokken uit paardenstal te Jelsum (Marie- Christien van Deursen). Laatste vertrokken uit Kollum, op 19 augustus waren er nog twee nesten met jongen. In totaal zijn er dit jaar 20 jongen uitgevlogen (Anny de Jong).
- 17-09-2020. Laatste paar met jongen vertrokken uit schuur te Drogeham (Anja en Egbert Veenstra).
- 18-09-2020. Sinds een paar dagen zijn de boerenzwaluwen uit de stal in Koufurderrige, af en toe zien we er nog enkele boven het grasland vliegen (Jan Brouwer).
- 19-09-2020. Laatste uitgevlogen uit schuur te Offenwier (Dirkje Winia- Hoekstra).
- 21-09-2020. Laatste (man) vertrokken uit schuurtje te Eastermar. Vogel sliep na vertrek van vrouwtje nog in de schuur. Het vrouwtje was 14 dagen eerder al vertrokken (Arend Timmerman).
- 22-09-2020. Laatste zijn vertrokken uit schuur te Grou (Sj. Hoekstra). In Joure in Skipsleat rond 19.00 uur een groepje van plm. 30 jagend op insecten (Bertus Rijkema). In Terwispel laatste vier jongen vertrokken uit de stal (Sjoerd Wagenaar).
- 23-09-2020. Laatste twee vertrokken uit stal te Langezwaag (Sietse van der Wal).
- 24-09-2020. Een jong heef met zijn ouder nog in de schuur geslapen te Langezwaag, de volgende dag waren ze weg. De vogel heeft er drie weken over gedaan om uit te vliegen omdat ie maar door 1 ouder werd gevoerd (Grietje de Vries).
- 27-09-2020. De laatste zijn vertrokken uit de garage te Goingarrijp (I. Bloemers). Nog wel zwaluwen zien vliegen achter de woning in Langezwaag, deze slapen w.s. in de mais, het grootste deel is echter al weg. We hadden toch wel een goed zwaluwjaar hier met gemiddeld 5 jongen. (Grietje de Vries). Vandaag en gisteren groep boerenzwaluwen in de lucht gezien, naast de boerderij te Scharsterbrug (Siebe en Titia Bosma).
- 28-09-2020. Groepje van 10 voedsel zoeken boven weiland aan Yndyksloane bij Damwoude (Bauke de Jong en Elisabeth Post).
- 29-09-2020. Nog 3 aan de Reidskar te Hommerts gezien (Durk van der Schaaf).
- 30-09-2020. Vorige week zijn de meeste vertrokken. Nog zeker 6 gezien op de Ballumer Grie op Ameland (Janke Nobel).
- 05-10-2020. Nog 1 bij nest in de stal gezien te Molkwerum (F. Semplonius). Zeker 20 te Oldeberkoop jagend boven grasland (Dirk Schipper).
- 06-10-2020. Twee keer een klein groepje langs de Bremerwei voorbij Siegerswoude gezien (Ydwine van der Molen).
- 07-10-2020. Laatste paar met 2 jongen vertrokken uit stal te Wommels, een jong bleef nog achter en vertrok Later. Tussen begin en midden september was al het grootste deel vertrokken. (Roel Schraa).
- 08-10-2020. Laatste bij ons vertrokken uit de schuur (Bouwe en Betty Blanksma).
- 09-10-2020. Laatste jong ook vertrokken uit schuur te Wommels (Roel Schraa). In Stiens 8 gezien (Lisette Cuperus).
- 10-10-2020. Honderden zwaluwen rond 18:00 uur voedsel zoekend bij een maishakselaar in het veld aan het Âldh f bij Olterterp. Op video vastgelegd (Foppe van der Meer). Te Roodkerk 12 (Piet van de Polder).
- 11-10-2020. Te Oldeholtspade twee (J.de Groot).
- 13-10-2020. Bij de Hege Gerzen te Oudemirdum 15 (Sietse Bernardus).
- 16-10-2020. Nog een overvliegend aan de noordoever van het Tjeukemeer (Jan de Jong).
- 17-10-2020. Te Bakkeveen 1 (Siep Luinenburg).

- 25-10-2020. In Heeg een mannetje (Bert Zijlstra).
28-10-2020. Te Harkema 1 overvliegend naar zuid (Johan E.)
31-10-2020. Een gezien in Harkema (Johan E.).
01-11-2020. Op Schiermonnikoog aan de Striedyken 1 gezien (Marlis en Alfred Akkerman).
04-11-2020. Te Gerkesklooster Strobos 1 gezien (Robin van der Land).
06-11-2020. Op Vlieland bij Oost-Vlieland 1 gezien (Bas Lagerveld en Nils van Duivendijk).
11-11-2020. Bij de Holle Poarte bij Makkum 1 gezien (Sietse Bernardus).
17-11-2020. Te Ternaard bij 't Schoor 1 gezien (Theo Bakker en Gerben ter Haar).
19-11-2020. Bij de vliegbasis van Leeuwarden 1 gezien (Hans van Gasteren).
23-11-2020. Tussen Veenwouden en de Houtwiel 1 gezien (Romke van der Veen).

Heeft U nog later dan 23 november boerenwaluwen gezien meldt het dan even

7. Kleurenfase onderzoek bij boerenwaluwen in 2020.

Door Jan de Jong

Inleiding.

In 2019 werd er voor het eerst een overzicht van de tot dan toe verzamelde gegevens van kleurfasen in ons land gepubliceerd in het Boerenwaluw Journaal 9 (*Jong de J., 2019*). Daarbij werden de verzamelde gegevens van ringer R24 van het RAS project Boerenwaluw getoetst aan de zogenaamde “boissonneuti” varianten die in de literatuur gemeld wordt (*C.S. Roselaar in Cramp, 1988*). Op 15 december 2019 is dit Boerenwaluw Journaal op Ringersnet gepubliceerd en op 4 maart 2020 is er een oproep gedaan aan boerenwaluw-ringers om landelijk mee te doen aan een onderzoek naar de kleurfasen bij broedvogels van de boerenwaluw. In dit verslag een samenvatting van de verzamelde gegevens die wellicht door het heersende COVID-19 virus in de wereld voor minder deelname zorgde in 2020 dan we hadden gehoopt. Om toch voor 2020 een inzicht te krijgen is het tot nog toe verkregen onderzoeksmateriaal uit Noord en Midden-Nederland hier verder uitgewerkt. Hopelijk kan het onderzoek na het verdwijnen van het COVID-19 virus in een bredere opzet verder landelijk onderzocht worden. In dit verslag wordt speciaal naar de volgende onderzoeksvragen gekeken;

- Wat is de score van de kleurfase bij man en vrouw?
- Is er verschil tussen Noord, Midden en Zuid-Nederland?

Werkwijze

Bij het RAS onderzoek (<https://vogeltrekstation.nl/nl/onderzoek/monitoringsprojecten/boerenwaluw>) aan boerenwaluwen in schuren en stallen worden gegevens van broedvogels en nestjongen verzameld. Naast de kleurfase van de broedvogels wordt er ook aandacht besteed aan de biometrie (o.a. vleugel, staart, gewicht en vork, streamers en de witte vlek op ST6) van de individuele broedvogels (*Jong de J., 2014*). De kleurfase kan per individu en geslacht nogal verschillen. Deze kleurfasen worden uitgedrukt in waarden (0-5) en daarbij wordt gebruik gemaakt van een kleurenkaart. Zie; <https://subpagina.boerenwaluw.nl/pagina47.html>. Naast de score van de kleurfasen staan er ook hulpmiddelen op deze kaart voor de bepaling van het geslacht en de broedvlekscore. Van de gecontroleerde en geringde broedvogels wordt per individu één kleurfase code (0-5) genoteerd per jaar. Naast de ringgegevens en de biometrie worden ook de vanglokaties zo exact mogelijk (plaats, straat, huisnummer) opgenomen in verband met de voedselkeuze in een bepaald habitat.

Resultaten.

In maart 2020 is het onderzoek gestart bij broedvogels naar de kleurfasen in schuren en stallen. Van Bennie van de Brink (coördinator van Boerenzwaluw project in ons land) uit Oldebroek zijn van vijf broedlocaties uit Gelderland van het RAS project (R28) in totaal 72 vastgestelde kleurfasen van boerenzwaluwen ontvangen. Uit Friesland zijn van mijn eigen RAS project R24 van 20 locaties 332 kleurfasen verzameld. Verder zijn er helaas

FRIESLAND EN GELDERLAND						
Kleurcode	Man		Vrouw		Totaal M/V	
	N	%	N	%	N	%
0	1	0,48	0	0	1	0,25
1	50	24,16	100	50,76	150	37,13
2	97	46,86	84	42,64	181	44,80
3	55	26,57	13	6,60	68	16,83
4	4	1,93	0	0	4	0,99
Totaal	207		197		404	
Kleurcode	Man		Vrouw		Totaal M/V	
Gemid.	2,05		1,56		1,81	

na de oproep aan Nederlandse boerenzwaluw ringers geen aanvullingen ontvangen. Totaal dus 404 kleurfasen welke weergegeven zijn in tabel 1. Wel wat weinig doch genoeg om een eerste aanzet te geven. Om de twee gebieden te kunnen vergelijken zijn de verkregen kleurfasen uitgewerkt. Daarbij valt op dat de boerenzwaluwen in de provincie Gelderland een hogere score hebben dan in Friesland. In Gelderland was de gemiddelde score bij mannen 2,47 en bij vrouwen 1,94 en in Friesland zijn deze cijfers resp. 1,96 man en 1,47 vrouw. In tabel 2 zijn de totalen per provincie weergegeven zodat de gegevens te vergelijken zijn.

Tabel 1. Kleurcodes van 404 boerenzwaluw individuen uit Nederland.

GELDERLAND					FRIESLAND				
Kleur code	Man N	Vrouw N	Totaal N	Gemid. %	Kleur code	Man N	Vrouw N	Totaal N	Gemid. %
0	0	0	0	0	0	1	0	1	0,30
1	3	4	7	9,72%	1	47	96	143	43,07
2	15	30	45	62,5%	2	82	54	136	40,97
3	16	2	18	25,0%	3	39	11	50	15,06
4	2	0	2	2,78%	4	2	0	2	0,60
N	36	36	72	100%	N	171	161	332	100%
0-4	2,47	1,94	2,21	Gemid.	0-4	1,96	1,47	1,73	Gemid.

Tabel 2. Kleurcode van de provincies Gelderland en Friesland van 404 boerenzwaluw individuen.

GELDERLAND.

Kijken we met name naar de twee grotere locaties in Gelderland met in totaal 69 individuen (Oldebroek en Noordeinde tabel 3) dan blijkt dat er tussen deze twee locaties vooral bij de vrouwen een wat groter verschil zit. Beide locaties liggen op een afstand van 7,8 km van elkaar. Locatie Noordeinde ligt wat meer in het open landschap en die van Oldebroek meer bij het dorp met bomen en bebouwing.

Plaats	Sexe	N	Gemid Score	Kleurcode					Plaats	Sexe	N	Gemid Score	Kleurcode				
				0	1	2	3	4					0	1	2	3	4
Oldebroek	Man	20	2,40	0	1	11	7	1	Noordeinde	Man	14	2,50	0	2	4	7	1
Oldebroek	Vrouw	21	2,10	0	0	19	2	0	Noordeinde	Vrouw	14	1,71	0	4	10	0	0
Totaal		41	2,24	0	1	30	9	1	Totaal		28	2,11	0	6	14	7	1

Tabel 3 De gemiddelde kleurfase van boerenzwaluwen in Noordeinde en Oldebroek

GELDERLAND			Vleugel in mm		Vork in mm		Staart in mm		Gewicht in gram	
Plaats	Geslacht	N	Gemid.	Spreiding	Gemid.	Spreiding	Gemid.	Spreiding	Gemid.	Spreiding
Oldebroek	Man	20	124,90	119,5-129	62,72	54-79	108,65	96-125	17,88	10,2-20,3
Oldebroek	Vrouw	21	123,57	120-126	42,67	22-53	90,74	73-100	19,52	17,5-23,3
Noordeinde	Man	14	125,04	122-129	63,25	51-76	109,5	95-123	18,29	17-19,5
Noordeinde	Vrouw	14	124,29	118-128,5	42,86	34-50	89,71	84-102	19,15	16,5-22,4

Tabel 4. Biometriegegevens verzameld in 2020 van erven in Oldebroek en Noordeinde in de provincie Gelderland.

Foto © Google.

Erf van de broedplek van boerenzwaluwen in Noordeinde.

Foto © Google

Erf en omgeving van de broedplek in Oldebroek.

FRIESLAND.

De verzamelde kleurcodegegevens uit de provincie Friesland (zie tabel 2) wijken flink af van de vastgestelde waarden in Gelderland. In Friesland zijn op meer locaties kleinere aantallen gevangen en niet van alle vogels is biometrie verzameld. Daarom zijn de exacte gemeten aantallen onder de tabel 6 weergegeven met *1 voor mannen en *2 voor vrouwen. De kleurfasewaarden liggen zowel bij de mannen als bij de vrouwen lager in Friesland dan in Gelderland. Kleurfase gegevens uit Midden-Nederland hebben toch een hogere score en dat is

opmerkelijk gezien de geringe afstand. Mogelijk spelen er andere factoren mee die aan de basis van deze waarden liggen. Daarom zijn er van beide provincies ook de biometrische gegevens van vleugel, staart, vork en gewicht vergeleken in de tabel 6.

Friesland en Gelderland			Vleugel in mm		Vork in mm		Staart in mm		Gewicht in gram	
Provincie Plaats	Geslacht met gemid. Kleurcode	N	Gemid.	Spreiding	Gemid.	Spreiding	Gemid	Spreiding	Gemid	Spreiding
Friesland	M 1,96	*1	124,68	119-134	64,10	46-96	109,05	93-142	17,97	16-21,4
Friesland	V 1,47	*2	122,86	117-130	42,95	32-55	88,64	78-102	18,54	14,8-22,1
Rotsterhaule	M 2,38	13	125,77	122-134	71,62	63-96	116,23	105-142	17,87	16,6-19,7
Rotsterhaule	V 1,40	10	122,70	120-126	43,5	35-53	89,6	81-99	18,78	16-21,7
Gelderland										
Noordeinde	M 2,50	14	125,04	122-129	63,25	51-76	109,5	95-123	18,29	17-19,5
Noordeinde	V 1,71	14	124,29	118-128,5	42,86	34-50	89,71	84-102	19,15	16,5-22,4
Gelderland										
Oldebroek	M 2,40	20	124,90	119,5-129	62,72	54-79	108,65	96-125	17,88	10,2-20,3
Oldebroek	V 2,10	21	123,57	120-126	42,67	22-53	90,74	73-100	19,52	17,5-23,3

Tabel 6. Gemiddelden van biometrie en kleurcode van boerenzwaluwen uit Friesland en Gelderland. De waarden van een erf te Rotsterhaule (Friesland) kan vergeleken worden met de waarden op erven in Noordeinde en Oldebroek (Gelderland).

M= man. V= vrouw. *1= N man vleugel (98), staart (81), vork (72) en gewicht (96). *2= N vrouw vleugel (93), staart (78), vork (66) en gewicht (93).

Van de in 2020 vastgestelde 332 kleurfases van boerenzwaluwen in Friesland zijn er 114 die eerder al een ring droegen. Deze 114 terugvangsten zijn als volgt verdeelt over de jaren; 2019 (75), 2018(18), 2017 (15), 2016 (3), 2015 (1) en 2013 (2). Niet van alle jaren zijn kleurfasescore bekend. Kijken we nu naar deze 114 individuen uit voorgaande jaren en vergelijken we de gegevens van de kleurfasescore van 2020 met die van 2019 dan blijkt dat deze een sterke schommeling vertoont. Van de 114 boerenzwaluwen die in 2020 teruggevangen zijn is de gemiddelde kleurfasescore bij mannen 2,40 (n=65) en bij vrouwen 1,63 (n=49). In 2019 zijn van deze 114 boerenzwaluwen uit 2020 er 85 (74,5%) teruggevangen en was de gemiddelde kleurfasescore van mannen 1,67 (n=48) en bij vrouwen 1,24 (n=37).

Jaar	Kleurfasescore man							Kleurfasescore vrouw						
	N	0	1	2	3	4	Gemid.	N	0	1	2	3	4	Gemid.
2019	48	0	23	18	7	0	1,67	37	2	26	7	2	0	1,24
2020	65	1	8	36	19	1	2,40	49	0	22	23	4	0	1,63
Totaal	113	1	31	54	26	1	1,96	86	2	48	30	6	0	1,47

Tabel 7. Kleurenfasescore van 2019 en 2020 van 113 mannen en 86 vrouwen.

Kijken we naar de verschillen in de gemeten gemiddelde vleugel en staartlengte van de 114 boerenzwaluwen met kleurfasescore die in 2020 zijn teruggevangen (tabel 8) dan zit er weinig verschil tussen de jaren 2020 en 2019.

De jaren 2018(n=2) en 2017(n=3) laat ik even buiten beschouwing. Van de mannen (n=65) is de gemiddelde vleugellengte in 2020 van 47 (72,31%) boerenzwaluwen op 124,8 mm vastgesteld. In 2019 hebben de mannen (n=48) met kleurfasescore er 37 (77,08%) een gemiddelde vleugellengte van 124,7 mm.

Jaar	Vleugel N		Vleugel Gemiddeld		Staart N		Staart Gemiddeld	
	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw	man	vrouw
2019	37	26	124,7	122,9	33	21	110,57	91,81
2020	47	35	124,8	123,2	42	26	110,38	91,55

Tabel 8. Gemiddelde vleugel en staartlengten in 2019 en 2020 van mannen en vrouwen boerenzwaluw.

Discussie

De verzamelde gegevens van kleurfasen bij boerenzwaluwen in Nederland heeft in eerste instantie in 2020 leuke resultaten opgeleverd. Daarbij valt het op dat er zelfs grote verschillen kunnen optreden qua kleurfase in een gebied. Dit kan al voorkomen bij locaties die binnen 10 km afstand van elkaar liggen (Noordeinde en Oldebroek) zoals in de provincie Gelderland. Interessant is nu te kijken of er ook indicatoren zijn die deze verschillen in kleurfase kunnen veroorzaken. Wat opvalt is dat er tussen de broedlocatie van Noordeinde en Oldebroek bij de 21 vrouwen van Oldebroek een veel hogere gemiddelde kleurfase score (2,10) wordt gemeten dan bij 14 vrouwen in Noordeinde (1,71). Ook hebben mannen in Noordeinde een iets hogere gemiddelde kleurenfase score dan mannen uit Oldebroek. Toch zien we bij de gemiddelde kleurfase score van mannen en vrouwen van Oldebroek en Noordeinde weinig verschil. Zou de oorzaak daarvan dan gezocht kunnen worden in de omgeving van beide broedlocaties? De broedlocatie van Noordeinde ligt meer in het open polderlandschap en die van Oldebroek net buiten de bebouwde kom. Ook kijken we bij beide locaties naar de verzamelde biometrische gegevens. Bij de verzamelde biometrie valt het op dat er bij mannen van Noordeinde (open landschap) gemiddeld een grotere vleugel, staart, vork en een hoger gewicht wordt vastgesteld (tabel 4) dan bij mannen van Oldebroek (bij bebouwde kom).

Verder heb ik naar ongeveer dezelfde landschapstypen gezocht die bij Noordeinde in de provincie Gelderland passen en dit vergeleken met die van het Friese Rotsterhaule (tabel 6). Daarbij valt op dat de gemiddelde kleurfase van Rotsterhaule (1,40) en Noordeinde (1,71) toch behoorlijk verschilt. De waarden van mannen liggen beduidend dichter bij elkaar.

Eerst iets over de verzamelde biometrie van de boerenzwaluwen. In het algemeen worden vleugellengte en gewicht vaak gezien als een maat van de conditie van de vogel. Dat geldt in het algemeen voor veel vogelsoorten waarbij biometrische gegevens worden verzameld. Bij de verzamelde biometrie in het broedgebied van vleugel, staart en vork kan je hiermee echter geen directe relatie met het broedgebied leggen omdat deze veren al in het overwinter en ruigebied zijn ontstaan/aangemaakt van het voedsel (insecten) dat ze daar tot hun beschikking hebben gehad tijdens het ruiproces. De waarden die je dus meet op de broedplek van vleugel, staart en vork zijn tot stand gekomen in Afrika! Dat is bij veel lange afstandstreckende zangvogels zo die in Afrika ruien. Tijdens de rui fase in Afrika is het beschikbare voedsel in de vorm van het aanbod van diverse insectensoorten per locatie jaarlijks van groot belang. Hebben ze een slecht voedseljaar gehad door droogte of insecten bestrijdingen ter plekke dan kan dit bij jaarlijks teruggevangen boerenzwaluw individuen afgelezen worden aan de biometrie van vleugel, staart, vork en streamers. We weten o.a. aan de hand van geolocator onderzoek dat ruiende mannen van de boerenzwaluwen in een groot gebied in Afrika kunnen overwinteren en zich snel kunnen aanpassen aan veranderende (soms klimatologische) omstandigheden. Verplaatsingen over grote afstanden komen dan ook in het ruigebied voor (2012, geolocator B882 Boerenzwaluw project).

Ook hier in ons land is de laatste tiental jaren sprake van veranderende klimatologische omstandigheden. De insecten samenstelling (aanbod/aantal en soorten) is er waarschijnlijk de oorzaak van dat boerenzwaluwen meer op die (broed)plekken zich in kolonies vestigen waar nog voldoende variatie te vinden is om zelfs twee legsels met jongen groot te brengen. Komen in dat gebied door klimatologische omstandigheden (extreme droogte/hitte/kou/regen/etc.) veranderingen dan zal dit uiteraard grotere gevolgen hebben voor hun voedsel en jongen productie. Het voedsel en insectensoorten-aanbod is dus een van de belangrijkste pijlers waar de boerenzwaluwen van leven. Boerenzwaluwen kunnen zich in het algemeen goed aanpassen aan plaatselijke omstandigheden maar zijn in de broedperiode sterk gebonden aan hun habitat als ze met name ook nog twee legsels met jongen groot willen brengen.

We weten uit de literatuur dat mannen vaak een hogere kleurfase score hebben dan vrouwen (*Rebecca J. Safran en Kevin J. McGraw., 2004*). Toch zijn er ook vrouwen in ons land met een hogere score. Zo is het opvallend dat er een opmerkelijk verschil is bij kleurfase 3 bij vrouwen uit Gelderland en vrouwen uit Friesland. In Gelderland is er maar 1 vrouw op de 8 mannen van kleurfase 3, in Friesland is dat 1vrouw op 3.5 man. Als de invloed van verschillende voedselkeuze en een andere gebiedskeuze (in broedgebied) een van de oorzaken van de lage gemiddelde kleurfase zou kunnen zijn dan zou dit ook een van de oorzaken kunnen zijn dat er zoveel variatie is. Toch is de individuele variatie in kleurfase bij beide geslachten bij boerenzwaluwen tot nog toe per jaar nauwelijks aangetoond in ons land. Boerenzwaluwen zouden vaak hun kleurfase van jaar op jaar behouden en dat zou een genetische eigenschap zijn. In het onderzoek trof ik echter enkele belangrijke verschillen in de jaarlijkse gemiddelde kleurfase. Maar ook enkele opvallende verschillen tussen kleurfasescore tussen een individu per jaar. Hierbij enkele voorbeelden;

1. Rotsterhaule. Geringd 28-5-2019. Man. Kleurfasescore 1.0. Op 15-5-2020 in zelfde stal, kleurfasescore 3.0.
2. Warns. Geringd 12-8-2019. Man. Kleurfasescore 1.0. Op 1-7-2020 in zelfde stal, kleurfasescore 3.0.
3. Tijnje. Geringd 31-5-2017. Vrouw. Op 6-7-2018 in zelfde stal, kleurfasescore 2.0. Op 30-6-2020 in zelfde stal terug maar nu met kleurfasescore 3.0.
4. Warns. Geringd 14-6-2019. Vrouw. Kleurfasescore 0. Op 12-8-2019 nog steeds kleurfasescore 0. Op 1-7-2020 in zelfde stal terug nu met kleurfasescore 1.0.

Van slechts 1 broedpaar weten we de beide kleurfasescore van jaar op jaar.

1. De Knipe. Geringd 31-5-2019. Man 2.0/vrouw 2.0. Op 17-7-2020 in zelfde stal. Man 2.0/Vrouw 2.0.

Verder is het zo dat vrouwen in het broedseizoen tijdens het broeden minder uren buiten komen dan mannen en daardoor mogelijk bepaalde vitaminen minder binnenkrijgen dan mannen. Vrouwen met meerdere legsels per jaar worden in de broedperiode b.v. ook minder aan ultraviolette straling blootgesteld dan mannen.

We weten b.v. van jonge oeverzwaluwen (*Jong de J., 2009*) dat als ze nog in het nest zitten en hun jeugdkleed met kastanjebruine veerranden hebben dat deze kleuren snel kunnen veranderen in een licht grijze kleur zodra ze buiten de nestholte komen en blootgesteld worden aan zonlicht en ultraviolette straling. Eigenlijk zien we ook zoiets bij de jonge boerenzwaluwen na enige tijd dat ze uitgevlogen zijn. Met name dan de voorhoofdsvoren en keelveren verkleuren door blootstelling aan zonlicht en ultraviolette straling.

Duur en snelheid van het totale ruiproces, inclusief partiële rui, is ook van belang. De jonge boerenzwaluwen ruien volgens Ginn H.B. en Melville D.S. in Centraal Afrika 4-6 weken later dan de volwassen vogels (*Ginn H.B. & Melville D.S., 2000*). Bennie van den Brink deelde me echter mee ; “Dat lijkt me aan de ruime kant. In al mijn onderzoeken in Afrika is gebleken dat de juvenielen ongeveer 25 - 35 dagen achterliggen bij adulten. Gemiddeld is dat ongeveer 2 primaries. De tijdsduur kan iets variëren in verschillende jaren bij droogte

(voedselschaarste) of natte seizoenen. Elke handpen doet er 14 - 16 dagen over om te groeien".(Zie ook; **Brink van den B., Rob Bijlsma & Tom van der Have., 2004**).

Wat ook mee zou kunnen spelen is dat ook de nestjongen die op punt van uitvliegen staan of reeds uitgevlogen zijn er in verschillende kleurfasen voorkomen (zie Boerenzwaluw Journaal 9, 2019. Pp.72). Dat zou kunnen betekenen dat ze dit onder andere ook via erfelijk materiaal van de ouders meegekregen hebben maar ook kunnen duiden op een bepaald insectenvoedsel. Onderzoek aan broedvogels zoals o.a. uitgevoerd in Zuidoost Friesland (**Bil. W., e.a., 2020 VRS Menork**) is daarbij een goede methode om de beide volwassen vogels en hun jongen te volgen gedurende het broedproces.

Verder is een algemeen gewicht van de boerenzwaluw van man en vrouw maar ten dele bruikbaar en sterk afhankelijk van de tijdsperiode en methode waarop de vogel is gevangen. Zo zal een groep boerenzwaluwen die de avond van tevoren laat opgesloten wordt in de stal (alle deuren en ramen sluiten) en die de volgende ochtend vroeg gevangen/geringd en onderzocht wordt een lager gewicht hebben dan vogels die na de eerste (voedsel) vluchten in de ochtend pas rond 10:00 uur gewogen worden. Arie van Noordwijk ontdekte dat gemiddelde gewichten van boerenzwaluwen gedurende de dag zeker 1 gram in gewicht kunnen verschillen (<https://subpagina.boerenzwaluw.nl/pagina25.html>). Het maakt dus wat uit of je boerenzwaluwen in de ochtend of pas tijdens de avonduren gaat vangen en ringen. Boerenzwaluwen eten voor de nacht meer insecten zodat ze gedurende de nacht niet te veel gewicht verliezen. Gewichten van vogels veranderen dus dagelijks en zijn sterk afhankelijk van o.a. het voedselaanbod, de tijd en de omstandigheden (**Jong de J., 2016**). Datzelfde geldt ook voor nestjongen die in de avonduren gemeten en gewogen worden, deze hebben een hoger gewicht bij normale voedselomstandigheden dan nestjongen die in de vroege ochtend gemeten worden als ze nog niet gevoerd zijn. Ook zij krijgen voor de avond meer voedsel binnen zodat ze niet al te veel gewicht verliezen gedurende de nacht. Dus de verzamelde gewichten zijn maar ten dele bruikbaar als we niet rekening houden met deze feiten als we naar oplossingen zoeken waarom er een grote variatie in kleurfasen bij mannen en vrouwen is. Erfelijkheid, geografische ligging van de broedlocatie in combinatie met voedsel zijn mijns inziens de belangrijkste pijlers in het onderzoek om verklaringen te vinden. Dat de kleurenfase van boerenzwaluwen geografisch van noord naar zuid Europa zou toenemen lijkt me niet logisch in een klimatologisch sterk veranderd gebied. Ook **Roselaar C.S., 1988** noemt in **Cramp S., 1988** dat er grote variatie is bij verschillende ondersoorten. Zo zijn de mannen van de ondersoort *Hirundo rustica tyleri* ver oostelijk van ons, zie foto op de voorpagina uit de omgeving van het Baikalmeer, veel bruiner van borstkleur dan onze eigen broedvogels *Hirundo rustica rustica*. Bestudering van boerenzwaluw broedpopulaties/ locaties in ons land (maar ook in buitenland) kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het onderzoek. Daarbij kan de hulp/samenwerking van insectendeskundigen en de verspreiding van insectensoorten die tot het voedsel van de boerenzwaluw behoren, en die van jaar op jaar sterk kunnen fluctueren, van enorm belang zijn.

Conclusie.

Om tot een eindconclusie omtrent de kleurfasen te komen zijn er veel meer gegevens uit andere provincies/landen van stallen nodig waar zeker 15 - 20 broedparen broeden per stal. Dit zou ons beter inzicht geven in de verkregen kleurfasen en de verspreiding.

Enkele voorlopige conclusies op een rij;

1. Per stal en jaar kan deze kleurfase sterk wisselen tussen man en vrouw.
2. Mannen hebben gemiddeld een hogere kleurfase score dan vrouwen.
3. Biometrie van vleugel, staart en vork helpen in het broedgebied ten dele bij het bepalen van de conditie.
4. Boerenzwaluw vrouwen zijn tijdens de broedfase (twee legsels) meer tijd op het nest aanwezig dan mannen. Dit kan mogelijk gevolgen hebben voor de kleurfase.

5. Er is een opmerkelijk verschil in kleurfase tussen Gelderland en Friesland bij mannen en vrouwen.
6. Er zijn waarschijnlijk grotere verschillen in kleurfasen bij diverse landschapstypen per provincie.
7. Voedsel (insectensoorten) in Afrika (ruigebied) hebben jaarlijks mogelijk een belangrijke invloed op de lengte van veerpartijen van vleugel, staart, vork en streamers bij boerenzwaluwen.
8. Voedselonderzoek op broedplaatsen per regio kan mogelijk een beter inzicht opleveren.
9. Jonge boerenzwaluwen kunnen ook al verschillende kleurfasen vertonen op de geboorteplek als ze nog maar pas vlieg vlug zijn en nog aanwezig zijn in de stal.
10. We weten nog te weinig van de aanwezigheid van de verschillende insectensoorten die mannen en vrouwen boerenzwaluwen nuttigen in broed- en overwintergebieden en of dit invloed heeft op de kleur van de veren tijdens de rui.
11. In ons land komen broedvogels voor met wisselende kleurenfasen van 0 tot maximaal 4.

Verder roepen de tot op heden vastgestelde kleurenfasen van boerenzwaluwen veel vragen op;

1. Wordt de kleurfase bij broedvogels in ons land hoger naarmate je meer naar het zuiden/oosten komt?
2. Waarom komen er in ons land broedvogels voor (17,82%) met een hoge kleurenfase (3 en meer), en is de variatie van deze kleurenfase (0-4) zo groot in ons land?
3. Hebben broedvogels in Noord-Europa een lagere kleurfase score?
4. Is de hoogte van de kleurenfasescore gerelateerd aan een betere conditie en voorkomen van het insectenvoedsel en wat is de relatie met het broedsucces van de paren?
5. Waarom hebben de mannen gemiddeld een hogere score dan vrouwen?
6. Hebben succesvolle vrouwtjes met een hogere vastgestelde kleurfase een beter broedsucces?
7. Hebben vrouwen uit ons land een ander rui- en voedselgebied dan mannen in Afrika?

Nog genoeg vragen om ons over te buigen. Door de thans sterk veranderende klimatologische invloeden in ons land leven we in een bijzondere periode. Nooit eerder waren de veranderingen in het milieu zo groot als de laatste 30 a 40 jaar voor veel vogelsoorten. Het is daarom belangrijk de oorzaken van de veranderingen en de conditie van de individuen van onze broedvogels zo goed mogelijk te volgen. Een RAS onderzoek is dan ook een van de projectmatige aanpakken en maakt studie aan individuen mogelijk en geeft ons inzicht in het bestaan van de soorten in een steeds veranderend en voor velen bedreigd broedgebied. Door intensief het individu te volgen, de broedresultaten en voedselomstandigheden (soorten en dichtheden) in kaart te brengen krijgen we een goed beeld van de leefomstandigheden.

Dankwoord

Mijn dank gaat uit naar de boeren en eigenaren van stallen en schuren waar ik onderzoek mag doen aan boerenzwaluwen. Aan Bennie van den Brink voor de onderzoeksgegevens uit zijn regio Gelderland die me inspireerde om toch vooral door te gaan met het kleurfase onderzoek aan boerenzwaluwen. Verder aan de VRS Menork in Friesland voor hun jarenlange onderzoek en toezending van verslagen van hun onderzoek aan broedvogels in Zuidoost Friesland. Ook het Vogeltrekstation in Wageningen (Henk van der Jeugd) voor de vergunning om onderzoek te mogen doen aan boerenzwaluwen.

Literatuur.

Bil W., e.a., 2020. Jaarverslag VRS Menork. Boerenzwaluw onderzoek bij broedvogels in een aantal boerenstallen in Zuidoost Fryslân. Als bijdrage aan het boerenzwaluw project www.boerenzwaluw.nl
Brink van den B., Rob Bijlsma & Tom van der Have., 2004. De invloed van neerslag op conditie, rui en overlevingskansen van Boerenzwaluwen in zuidelijk Afrika. In; Limosa 77 (2004) 109-120.

Ginn H.B. & Melville D.S., 2000. Moults in Birds. BTO Guide 19 p.13.

Jong de, J., 2009. Jonge vogels met licht bovenkleed. In; RAS project Oeverzwaluw omgeving Joure Friesland 2009 pp7-8. (in eigen beheer).

Jong de, J., 2014. Op het Vinkentouw Nr.129 juni 2014. Geslachtsbepaling bij de boerenzwaluw.

Jong de, J., 2016. Biometrie van boerenzwaluwen in Friesland op een rijtje. In; Boerenzwaluw Journaal 6 Friesland, 2016 pp.50-56 (in eigen beheer).

Jong de, J., 2019. Onderzoek naar kleurfase en biometrie in relatie tot rui bij boerenzwaluwen in Friesland. pp.69-80. In: Boerenzwaluw Journaal 9 Friesland. (In eigen beheer).

Rebecca J. Safran en Kevin J. McGraw., 2004. Plumage coloration, not length or symmetry of tail-streamers, is a sexually selected trait in North American barn swallows. In; Behavioral Ecology Vol.15 No;3 455-461.

Roselaar C.S., 1988. In: Cramp S., 1988. Handbook of the Birds of Europe the Middle East and North Africa. Volume V.

Van internet is gebruik gemaakt van:

www.boerenzwaluw.nl www.vogeltrekstation.nl / <http://www.menork.nl/vrs-menork/>

Ringer 403 Vogeltrekstation Wageningen

Jan de Jong E.A. Borgerstraat 66 8501 NG Joure. Friesland. j.d.jongringer403@home.nl

8. Kleurafwijkingen boerenzwaluw in Friesland in 2020.

Inleiding.

In 2020 werden er op twee plaatsen (Tijnje en Moddergat) in Friesland nestjongen aangetroffen met een kleurafwijking. In Tijnje zelfs in 2 broedsels waarbij er in totaal ZES jonge vogels (3 per nest) met kleurafwijking succesvol zijn uitgevlogen. Bareld Storm ringde er in Moddergat op 17 augustus ook een opvallend licht grijs nestjong. In 2019 werden er in Tijnje ook al tenminste twee zandkleurige vogels gezien waarvan er 1 in de paardenstal van H. Nieuwland is geringd. De laatste jaren worden er op meer plaatsen in ons land (zie www.boerenzwaluw.nl) op <http://fotopagina.boerenzwaluw.nl/pagina6.html> steeds meer boerenzwaluwen met afwijkende kleuren (tot albino aan toe) waargenomen. Reden te meer om deze gevallen in Friesland te fotografisch te volgen en te documenteren.

Resultaten.

Tijnje.

Zes afwijkend gekleurde nestjongen.

27 juli 2020.

In Tijnje in de paardenstal van H. Nieuwland ontdekte ik dit jaar op 27 juli een legsel met 5 nestjongen waarvan er drie bruingrijs van kleur waren en 2 normaal gekleurd. De nestjongen waren zeker al 16 dagen oud. Opvallend was dat het in dezelfde paardenbox was waar op 14-8-2019 ook een 3 legsel vond met 1 zandkleurig jong. Ik was net op tijd want de nestjongen konden na enkele dagen al uitvliegen. De jonge vogels werden voorzichtig uit het nest gehaald en in een katoenen zakje gedaan en daarna op de begane grond geringd en gefotografeerd. Het was wel even een spannend moment toen de jongen werden gefotografeerd. Danielle Nieuwland zorgde intussen voor assistentie. Eerst werd het foto toestel in stelling gebracht en daarna de vijf jongen voorzichtig één voor één uit

het katoenen zakje gehaald. Nadat de nestjongen uit het zakje gehaald waren werden deze rustig gehouden door de hand erbovenop te houden zodat ze niet snel weg zouden vliegen.

Foto © Jan de Jong, Joure.

27-07-2020. Met de hand boven de vijf nestjongen van 16 dagen oud werd snel een foto gemaakt.

Het katoenen zakje werd op de grond gelegd en de vogels werden er één voor één op gelegd. De vogels moesten nu rustig blijven en daarom hielden we minstens 20 seconden de handen lichtjes op de vogels zodat ze rustig bleven. Daarna voorzichtig de handen weg halen en snel enkele fotos maken. De jonge vogels bleven gelukkig rustig zitten. Ook nog toen we de handen weg haalden en zo enkele fotos maakten van de jongen op het katoenen zakje.

Foto © Jan de Jong, Joure.

27-07-2020. Vijf legsel boerenzwaluw van 16 dagen oud met drie zandkleurige en 2 normaal gekleurde boerenzwaluwen in paardenbox.

Nadat de fotos goed gelukt waren met behulp van Danielle Nieuwland werden de nestjongen één voor één weer teruggezet in het nest. De kopjes allemaal naar de achterkant van het nest en even 10 seconden de hand erbovenop houden zodat ze rustig blijven en ze het gevoel kregen dat ze warm zaten, daarna snel de hand weg en ladder weghalen. Alle nestjongen bleven gelukkig zitten. Bij jonge boerenzwaluwen is het zaak dat als ze ouder zijn dan 14 dagen dat deze handeling (koppen naar achteren/hand er 10 seconden op) altijd moet worden uitgevoerd als je de vogels terugzet in het nest anders bestaat de kans dat een of meerdere nestjongen toch nog pogen weg te vliegen omdat oude vogels alarmeren of dat ze nog niet tot rust zijn gekomen.

15 augustus 2020.

Op 15 augustus werden tussen 08:15 – 10:15 uur alle nesten nog eens gecontroleerd omdat er op 27 juli zeker nog 12 nesten met eieren of kleine jongen waren. Groot was mijn verbazing dat ik in een ander nest met nummer 41 (in de volgende box) plotseling nog eens DRIE grijze nestjongen en een normaal gekleurd jong aantrof toen ik halverwege de trap was. Dit nest 41 bevatte op 27 juli reeds 4 nestjongen die 2 dagen oud waren. Op die leeftijd kan je dus nog niet zien of het miskleuren zijn omdat ze nog helemaal kaal zijn. Het betekende wel dat er op het moment dat de eerste drie miskleurjongen op 27 juli zijn geringd er al een 2^e legsel aanwezig was op nog geen 5 meter van dit nest. Het kan dus theoretisch niet van hetzelfde vrouwtje zijn! Zou er overspel gepleegd zijn in de stal in Tijnje? Zou best kunnen want overspel bij boerenzwaluwen komt regelmatig voor in stallen waar veel paren broeden aldus een publicatie in 2015 in Behavioral Ecology and Sociobiology door Adéla Petřelková en anderen. Deze vier nestjongen konden elk moment uitvliegen en zaten ingedrukt op het nest. Wat nu te doen. Toch maar eerst het mistnet voor de staldeur gezet dat als ze toch zouden wegvliegen er nog een kans was dat ze in het net belanden. Daarna voorzichtig de trap op, de jongen zaten nog steeds ingedrukt op het nest. Met een snelle greep alle vier de jongen toch kunnen pakken. GELUKT! In het kantoenen zakje en rustig naar beneden. Deze jongen waren dus al vlieg vlug en nadat ik ze één voor één geringd had zette ik ze in het leefnetje waar ik vaak eerste jaars en volwassen zwaluwen in plaats nadat ze gevangen zijn.

Na het ringen van de het bijzondere legsel heb ik de coördinator Bennie van den Brink van het Boerenzwaluw project van het Vogeltrekstation in Wageningen gebeld en hem het bijzondere voorval gemeld. ZES miskleuren in een paardenstal in Friesland is heel bijzonder, nooit eerder is dit in ons land vastgesteld.

Foto © Jan de Jong, Joure.

15-08-2020. Drie zandkleurige en een normaal gekleurd boerenzwaluw nestjong van 21 dagen oud uit nest 41.

Foto © Jan de Jong, Joure.

15-08-2020. Deze jonge grijze boerenzwaluwen in paardenbox te Tijnje waren bijna vlieg vlug.

Foto © Jan de Jong, Joure.

15-08-2020. Op de grijze staartpennen waren de 5 witte vlekken links/rechts duidelijk aanwezig, de middelste twee (ST1) zijn altijd zonder witte vlek.

Foto © Jan de Jong, Joure

15-08-2020. De keelvlék is lichtbruin en de oogkleur duidelijk donker. Het geel aan de snavelbasis rijkt tot halverwege.

Foto © Jan de Jong, Joure.

15-08-2020. De lichtbruine keelvlék en de vrijwel effen witte buikveren komen mooi uit. De grote slagpennen zijn nog niet helemaal uitgroeid, deels is de blauwe bloedspeel nog te zien.

Na het fotografisch vastleggen moesten de nestjongen nog weer veilig in het nest teruggebracht worden. Eerst het mistnet voor de paardenstal opgeruimd zodat mochten ze toch uit vliegen dat op normale wijze gebeurt. Er zaten nog twee al eerder geringde boerenzwaluwen in het net, een eerste jaars en een volwassen vrouw. Het mistnet opgeborgen in de auto en de jonge zwaluwen teruggezet in het katoenen zakje. Rustig de ladder op gebracht en ALLE in 1 keer met de koppen naar achteren in het nest geplaatst. De hand op de vogels gezet. Eerst kropen ze nog wat heen en weer en na een 15-tal seconden bleef het rustig, nog enkele tellen gewacht en toen de hand weg en snel naar beneden. Ze bleven zitten! De ladder voor de stal neergezet en daarna Harvey van Diek van SOVON gebeld die zeer geïnteresseerd was in miskleur meldingen bij vogels. Ik had hem beloofd dat zodra er weer een melding was van miskleuren ik hem zou bellen. Hij is direct afgereisd en kon wonder boven wonder nog een foto maken van de jongen in het nest.

Foto © Harvey van Diek.

15-08-2020. *De drie nestjonge miskleuren en een normaal gekleurd boerenzwaluw jong keken allemaal in de camera.*

26 augustus 2020.

Op 26 augustus reisde ik nogmaals af naar Tijnje. De nacht tevoren was onstuimig geweest met veel regen en harde wind. Rond 08:00 uur was ik aanwezig. De paarden waren al deels uit de stal en liepen buiten en een groot deel van de boerenzwaluwen zat nog in de stal na een roerige nacht. Vaak komen oude en jonge vogels na veel regen en wind dan tegen de avond naar binnen om daar veilig te schuilen. Direct na aankomst heb ik het mistnet snel voor de staldeur gezet om te kijken hoeveel ouden en jongen er nog aanwezig zijn in de stal. De aantallen vielen me niet tegen. Er werden nog 38 vogels gevangen, 10 x 1kj, 15 vrouw en 13 man. Hierbij waren ook twee van de drie grijze boerenzwaluwen die op 15 augustus waren geringd. Beide hadden een vleugelmaat van 118 mm en hun gewichten waren laag (1 x 15,0 en 1 x 15,5 gram). De lengte van de staartpenen waren 1 x 65,0 en 1 x 66 mm.

Foto © Jan de Jong, Joure.

26-08-2020. *Eerste jaars grijze boerenzwaluw met uitgegroeide vleugel en staartpenen terug gevangen in paardenstal in Tijnje.*

Foto © Jan de Jong, Joure.

26-08-2020. *Eerste jaars grijze boerenzwaluw met teek bij de mondhoek.*

Moddergat.

Miskleur bij de Fûgelpits in Moddergat (Friesland).

Foto © Google.

De Fûgelpits aan de Mosselbankwei 1 in Moddergat met de loods waar elk jaar 14 a 16 paar boerenzwaluwen broeden.

Op 17 augustus krijg ik van vogelringer Bareld Storm uit Suameer een email met foto's toegestuurd van een miskleur boerenzwaluw jong. Dit als reactie op de miskleuren die ik in de Tijnje had geringd. In de ochtend had hij enkele nestjes met boerenzwaluwen geringd in de loods waar ook pony's staan in de Fûgelpits in Moddergat en daarbij was er een nestjong dat opvallend licht (grijs) gekleurd was. Er werden een vijftal fotos genomen. Het nestjong komt uit een nest van vier waarvan er drie normaal gekleurd zijn en deze ene afwijkende een opvallend grijze kleur heeft.

Foto © Bareld Storm.

17-08-2020. Opvallend grijs gekleurd boerenzwaluw nestjong van 9 a 10 dagen oud uit loods in Moddergat.

Op 21 augustus was Bareld Storm weer in de loods om enkele andere nesten met jongen te ringen en zag dat het legsel met de miskleur al flink gegroeid en in goede conditie was. Van de vogel werd een 8-tal fotos gemaakt en doorgezonden. Er werden twee nesten met elk 3 jongen geringd die normaal van kleur waren en er werd nog een nest met 3 eieren aangetroffen.

Foto © Bareld Storm.

21-08-2020. Zelfde nestjong als 17-08-2020 wat nu zo'n 13 a 14 dagen oud is. Staartpennen en vleugelvoren opvallend witgrijs van kleur en kruin en rugveren meer donkerder van kleur.

Foto © Bareld Storm.

21-08-2020. Zijaanzicht van witgrijze miskleur boerenzwaluw. Opvallend is dat de keel en voorhoofdsveren licht bruin/oranje van kleur zijn. Iets wat ook de vogels in Tijnje hadden. Dit lijkt me volgens de tabel van Hein van Grouw een Dilution isabel maar geen Brown.

Discussie.

Na het verzamelen van al het fotomateriaal werd er al snel gekeken naar de kleurnuance van de nestjongen van Tijnje. Ik heb contact gezocht met Hein van Gouw in Engeland (kenner van kleurafwijkingen) en stuurde hem enkele fotos toe van de miskleuren in Tijnje. Hein van Gouw schreef met het volgende. *De mutatie waarbij het hier dan om gaat is Bruin. Deze mutatie is recessief en geslacht gebonden in de overerving (hetgeen wil zeggen dat het betreffende gen op het geslachtschromosoom ligt). Mannen kunnen dus fok onzuiver zijn, maar vrouwen zullen altijd de mutatie tonen, of niet, afhankelijk van of ze deze van hun vader hebben gekregen.* Tevens zond hij me ook een artikel toe wat hij in British Birds 106, januari 2013 (p.17-29) gepubliceerd had betreffend de benamingen van miskleuren bij vogels. Voor de volledigheid geef ik hier de tabel met de belangrijke benamingen die door Hein van Gouw zijn vastgelegd.

Table. Identification key to aid recognition and naming of the most common color aberrations in birds		
Mutation	Gene action	Effect on colour
Albinism	Total lack of both melanins in feathers, eyes and skin due to the heritable absence of the enzyme tyrosinase in the pigment cells.	All-white plumage, red eyes and pink feet and bill.
Leucism	Partial or total lack of both melanins in feathers (and skin) due to the heritable absence of pigment cells from some or all of the skin areas.	All-white plumage or all-white feathers mixed with normal-coloured ones. Pink bill and feet or normal-coloured bill and feet. Always normal-coloured eyes.
Progressive greying	Partial or total lack of both melanins in feathers (and skin) due to progressive loss of pigment cells in some or all the skins areas with age.	All-white plumage or all-white feathers mixed with normal-coloured ones. Pink bill and feet or normal-coloured bill and feet. Always normal-coloured eyes.
Brown	Qualitative reduction of eumelanin due to incomplete synthesis (oxidation) of eumelanin.	Originally black is brown, originally reddish-/yellow-brown unaffected.
Dilution - pastel	Quantitative reduction of both melanins.	Originally black is silver grey, originally reddish-/yellow-brown is buff/cream.
Dilution - isabel	Quantitative reduction of eumelanin only.	Originally black is silver grey, originally reddish-/yellow-brown unaffected.
Ino - light	Strong qualitative reduction of both melanins due to incomplete synthesis (oxidation) of both melanins.	Originally black is very pale brown/cream, originally reddish-/yellow-brown hardly visible. Eyes pinkish, pink feet and bill.
Ino - dark	Qualitative reduction of both melanins due to incomplete synthesis (oxidation) of both melanins.	Originally black is light brown, originally reddish-/yellow-brown is buff/cream. Pink feet and bill.
Melanism	Abnormal deposit of melanin	Increase of black and/or reddish-brown

Deze tabel zou ons meer houvast moeten geven omtrent de kleurafwijkingen die we vonden bij boerenzwaluwen. Belangrijk om te weten is dat Hein van Gouw me over de legsels nog melde dat; ***De zes bruine jongen zouden dus ook allemaal vrouwen moeten zijn. Als de normaal gekleurde jongen uit hetzelfde nest (dus van dezelfde vader?) mannen zijn, dan is de kans 50% dat ze weer drager zijn voor de mutatie.***

De miskleuren uit het nest zouden dus vrouwen zijn en de normaal gekleurde nestjongen mannen en voor 50% kans dragers van de mutatie! De volwassen (onzuivere) man die het betreffende gen op het geslachtschromosoom draagt is dus w.s. de veroorzaker van het afwijkende kleed bij de vrouwelijke nestjongen. We weten van de jonggeboren vrouwen dat ze heel vaak NIET terugkeren naar dezelfde stal waarin ze geboren zijn maar in een volgend jaar in een wijde kring rond de geboorteplek hun nieuwe broedplek zullen opzoeken. Jonge mannen dragers van de mutatie zouden dus WEL naar dezelfde stal terug kunnen keren. Van de vrouwen weten we ook dat als ze eenmaal op een broedplek gebroed hebben dat ze in een volgend jaar en later vaak weer naar dezelfde broedplek terugkeren. In de paardenstal in Tijnje is in ieder geval tenminste 1 (mogelijk twee) volwassen man drager van de mutatie en ook drie nestjongen (mogelijk man) zijn dragers van deze mutatie. Het is in 2021 afwachten welke van deze miskleuren (Bruin) er terugkeren in de omgeving en of we de geringde mannen die de mutatie dragen terug kunnen vangen in de stal of wijde omgeving.

Opmerking Jan de Jong

In 2020 zijn er in Friesland nogal wat miskleuren ontdekt bij boerenwaluw nestjongen. Dit is opmerkelijk en dit lijkt me geen toeval meer. In 2021 is het zaak om uit te kijken naar al deze geringde vogels die een afwijkende kleur hebben. Controle in dezelfde stallen zou in eerste instantie een goed beeld moeten opleveren van de aanwezigheid van afstammende miskleuren. Kijken of ze in een wijde omgeving van de nestlocatie zijn teruggekeerd is raadzaam daar vrouwtjes vaker in een wijdere omgeving dan mannetjes van de geboorteplek terugkeren. Kan ook zijn dat een deel van de miskleurjongen is omgekomen in hun eerste levensjaar. Helaas sterft zeker 70 a 80% van de nestjongen al binnen een jaar.

Literatuur.

Jong, J. de., Boerenwaluw Journaal 9 Friesland 2019 pp. 1-93. In Eigen beheer.
Grouw, H. van., What colour is that bird? In; British Birds 106, januari 2013 (pp.17-29).

9. Stofstormen op de Canarische Eilanden.

22 en 23 februari 2020

De terugkeer van veel vroege lange afstandstrekkingers eind februari 2020 in ons land wordt bemoeilijkt door hevige zand en stofstormen in Afrika bij Marokko en op de Canarische eilanden. Ook de vroege boerenwaluwen die onderweg waren zullen zeker hierin terecht zijn gekomen.

Info van *NASA Earth Observatory*.

Door Michael Carlowicz

Eind februari 2020 namen sterke Sahara-winden stof op uit Afrika en voerden het over de Canarische Eilanden, waardoor het zicht ernstig werd verminderd en reizen over land en door de lucht werd verstoord. Sommige ambtenaren beschreven het als de ergste zandstorm in decennia.

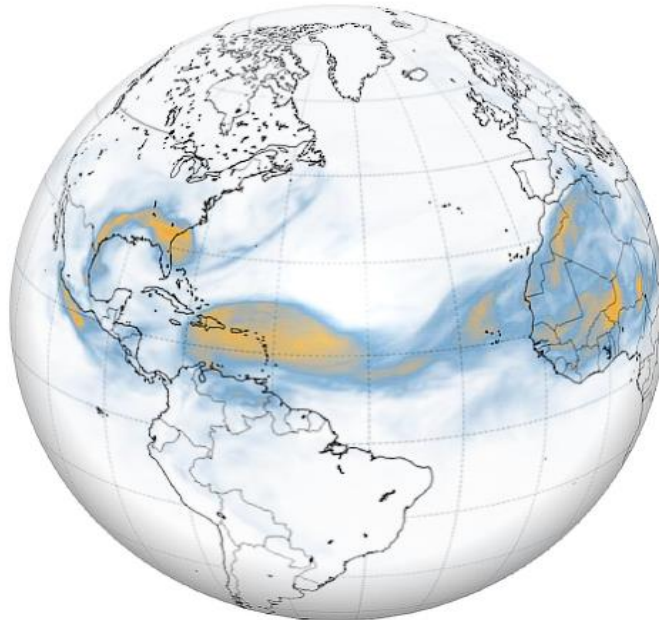
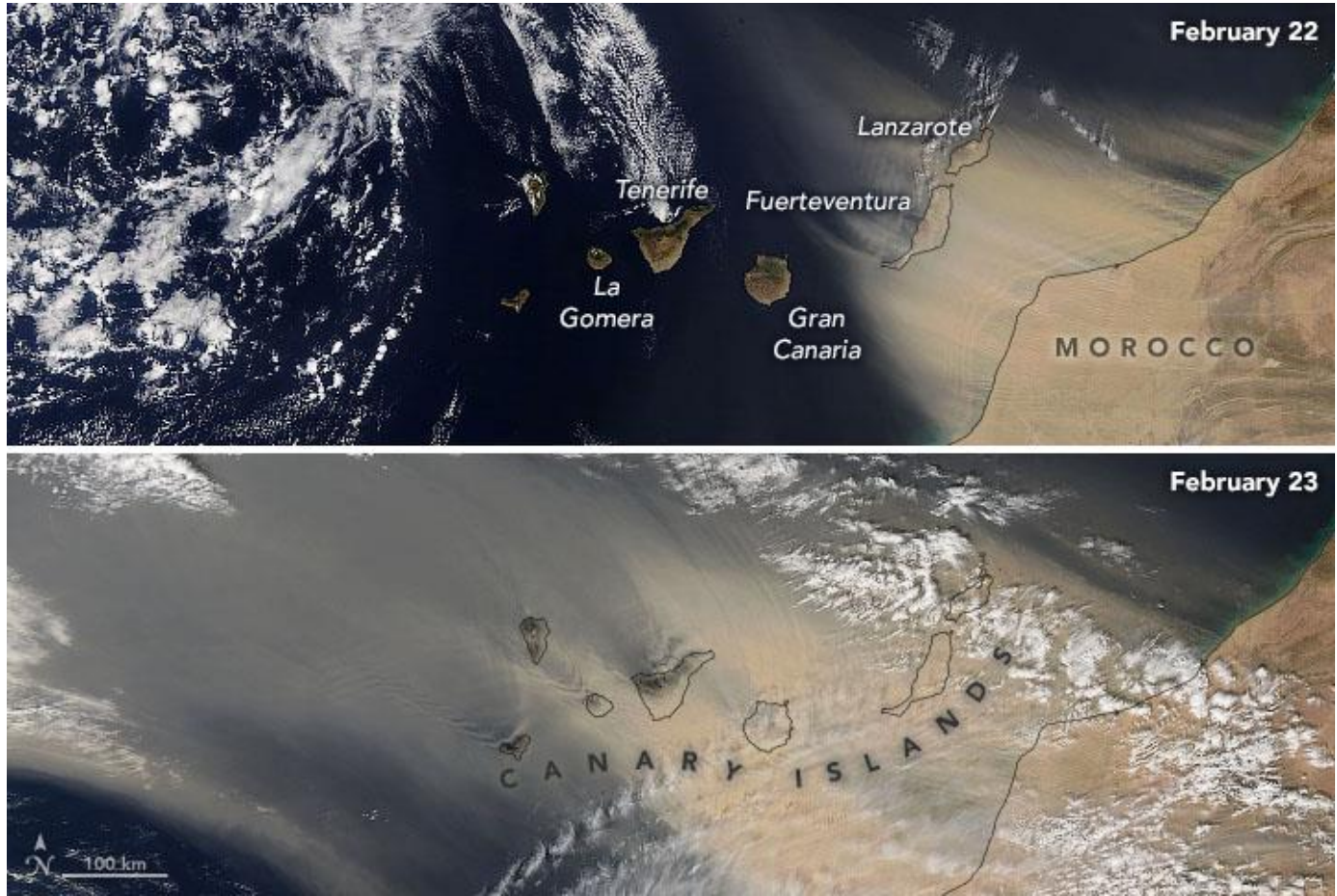

Foto © NASA.

De stof en zandstormen zijn duidelijk te zien en komen in een groot gebied in West-Afrika voor en bereiken over de Atlantische Oceaan zelfs Nederlandse Antillen aan de oostkust van Amerika.

De Moderate Resolution Imaging Spectroradiometer (MODIS) op NASA's Terra- en Aqua-satellieten heeft deze natuurlijke kleurenbeelden van de storm op 22 en 23 februari 2020 verkregen. Gran Canaria, Fuerteventura en Lanzarote bleken het zwaarst te zijn getroffen door de storm, die abrupt begon op 22 februari en ging door terwijl de regenwolken begonnen binnen te rollen op de 24e. Het zicht werd op sommige plaatsen teruggebracht tot tientallen meters. Dergelijke stofgebeurtenissen, bij eilandbewoners bekend als "La Calima", duren meestal meerdere dagen. Ze worden veroorzaakt door hete, droge zuidoostelijke of oostelijke winden die uit Marokko en de Westelijke Sahara waaien, en worden soms geassocieerd met de Sahara-luchtlaag. Calima-stormen kleuren de lucht oranje of rood over de eilandketen. Vanwege harde wind - met windstoten tot 120 kilometer (75 mijl) per uur - en slecht zicht, waren alle luchthavens op de Canarische Eilanden op 22 februari gesloten en de meeste bleven tot 24 februari gesloten. Bijna 800 vluchten werden geannuleerd of opnieuw geopend. Gerouteerd. Sommige wegen werden ook afgesloten vanwege beperkt zicht.

Scholen en universiteiten werden op 24 februari gesloten en mensen werd aangeraden hun ramen dicht te houden en binnen te blijven vanwege de slechte luchtkwaliteit. Sommige carnavalsevenementen werden uitgesteld of ingekort vanwege de stoffige omstandigheden. Sterke wind blies ook de vlammen van verschillende bosbranden op Tenerife en Gran Canaria, waardoor de evacuatie van 2000 mensen werd gedwongen.

Referenties en bronnen

Aerotime Hub (2020, 24 februari) Sandstorm onderbreekt het luchtverkeer op de Canarische Eilanden.
Al Jazeera (2020, 23 februari) Canarische eilanden getroffen door Afrikaanse stofstorm.
Associated Press (2020, 23 februari) Spanje sluit luchthavens op de Canarische Eilanden vanwege zandstorm.
NASA Earth Observatory (2018, 24 augustus) Gewoon weer een dag op Aerosol Earth.
NASA Earth Observatory (2013, 29 augustus) volgt stof over de Atlantische Oceaan.
NASA Earth Observatory (2010, 2 november) Aerosols: Tiny Particles, Big Impact.
The New York Times (2020, 24 februari) Sandstorm richt grote schade aan op de Canarische Eilanden.
Al Jazeera (2020, 24 februari) Duizenden geëvacueerd terwijl zandstorm op de Canarische Eilanden bosbranden voedt.

10. Nieuwe serie aankomstdata boerenzwaluw buiten Friesland.

Oldekerk. Gr.

Aankomst boerenzwaluwen in Oldekerk.

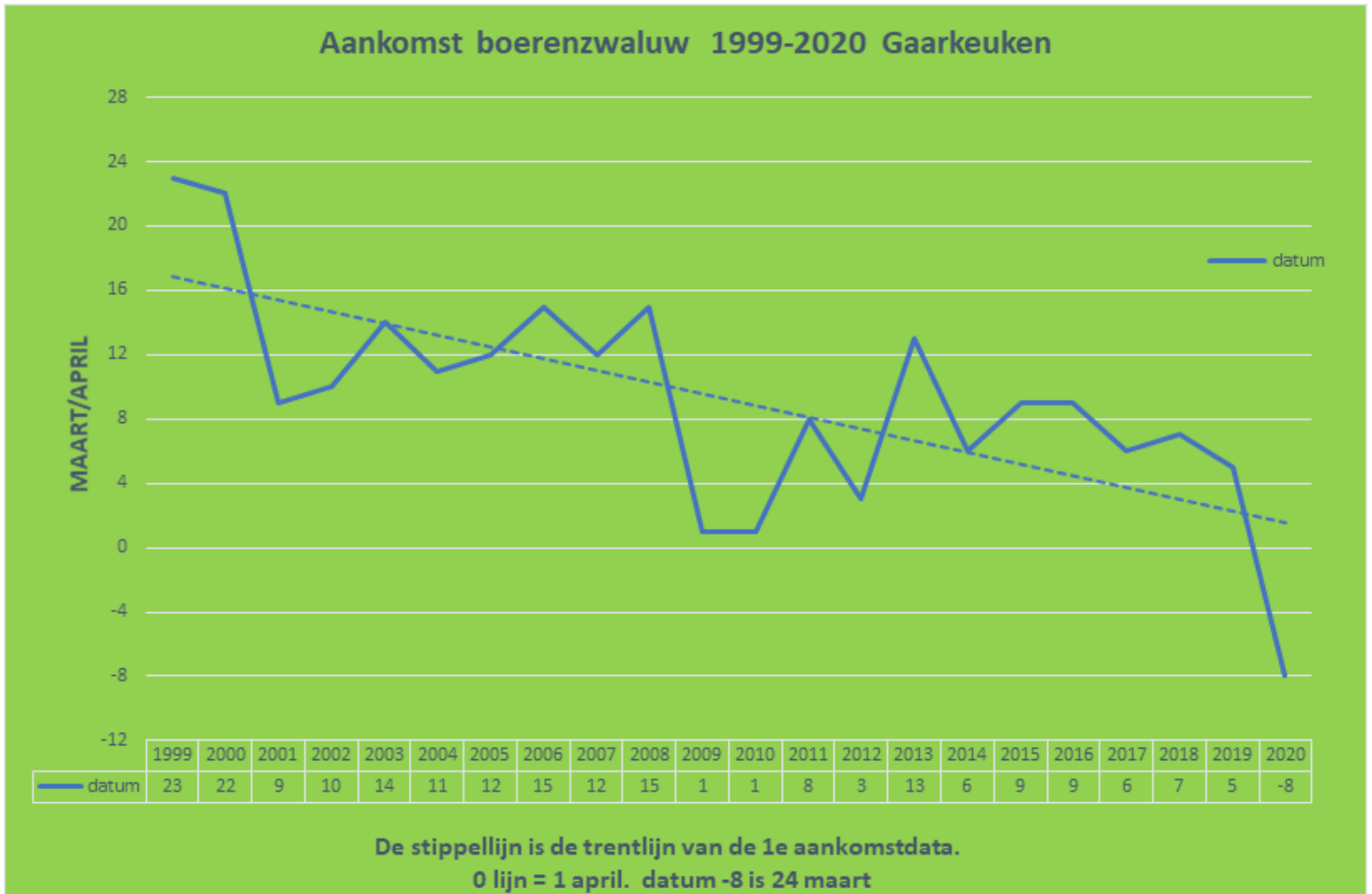
Bij Roel en Maartje Veenstra in Oldekerk (Gr.) broeden veel boerenzwaluwen in het kleine schuurtje. Het schuurtje en de woning liggen bij de brug en het gebied wordt daar de Gaarkeuken genoemd. Normaal ga ik voor de boerenzwaluwen niet buiten Friesland doch na een melding van de vroege aankomst dit jaar op 24 maart op deze plek (zie pag. 25) was mijn nieuwsgierigheid gewekt. Ik ben er dit jaar op 6 juni voor het eerst geweest en zag dat er tot mijn grote verrassing nog een lijst met aankomstdata op de staldeur was geschreven en dat de oude en jonge boerenzwaluwen zeer gemakkelijk te ringen waren. De aankomstdatums van boerenzwaluwen werden vroeger vaak door de boer op balk of een deur genoteerd. Dergelijke reeksen zijn zeldzaam en komen nu (helaas) nog maar sporadisch voor en zijn snel aan het verdwijnen.

Foto © Jan de Jong, Joure.

06-06-2020. De aankomstdata van boerenzwaluwen in stal te Oldekerk (Gaarkeuken) is op de deur in de stal genoteerd. Het lijstje is voor alle duidelijkheid enig tijd terug met een viltstift opnieuw aangebracht, links op de foto is daarvan nog een deel van de oude data te zien.

Vroeger werd de aankomst door boeren ook bijgehouden op schrift in de boekhouding van de boerderij naast gegevens over o.a. maaitijden, veebezetting/ paarden/ koeien/ schapen/kippen/varkens etc. en de opbrengsten van het land. Hopelijk worden deze kronieken toch nog ergens bewaard in familie verband of in boeren archieven en komen de aankomstdata nog van meer boerenfamilies tevoorschijn. Uit de provincie Groningen krijg ik maar weinig berichten van aankomst en vertrekdata van boerenzwaluwen zodat dit een waardevolle reeks is voor mij. In de provincie Groningen wordt m.i. nog maar weinig door vogelringers RAS onderzoek aan boerenzwaluwen gedaan. Hopelijk neemt een ringgroep het in dat gebied nog eens op zich en inventariseert en onderzoekt de nu nog in de provincie bestaande broedplekken in stallen, schuren en ligboxen. De aankomstlijst van boerenzwaluwen van Roel en Maartje Veenstra geeft een periode aan van maar liefst 22 jaar. Uit de trentlijn in de grafiek (hieronder) is duidelijk te zien dat de gemiddelde aankomstdata in hun stal tussen 1999 en 2020 zeker met 15 dagen is vervroegd.

Figuur 1.

Aankomstdata van boerenzwaluw in de periode 1999 tot en met 2020 in Oldekerk bij de Gaarkeuken.

Uit deze figuur is duidelijk te zien dat er nogal wat schommelingen in de data zitten. Vooral in 2000/2001, 2008/2009 en 2019/2020. Deze schommelingen kunnen door allerlei oorzaken zijn ontstaan. Daar er dit jaar toevallig ook uit de Achterhoek in Gelselaar bij Arend Heideman een aankomstdata kon worden achterhaald ga ik de gegevens van de Gaarkeuken (Groningen) naast die van de Achterhoek vergelijken op blz. 59.

Grijpskerk (Gr.)

Aankomst boerenzwaluwen in schuur te Grijpskerk.

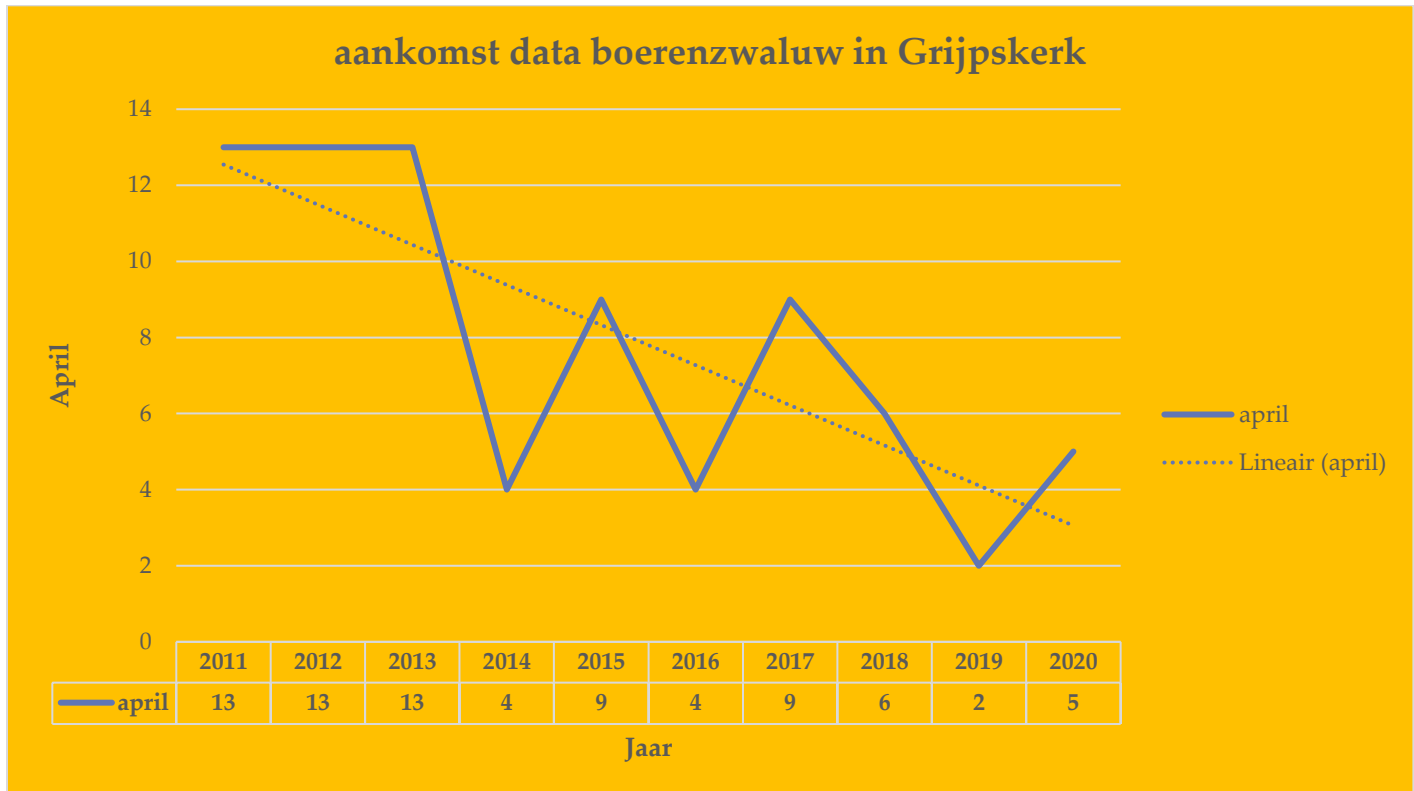
Via Roel en Maartje Veenstra uit Oldekerk (Gaarkeuken) kreeg ik uit Grijpskerk een lijstje met eerste aankomstdata van de eerste “zwalvkes ien e schuur” van de Fam. Lesman aan de Lageweg in Grijpskerk van 2000 t/m 2020. De gegevens van de jaren 2006, 2007 en 2010 waren helaas niet meer na te gaan. Ben erg blij met deze informatie omdat we nu ook uit de provincie Groningen twee lijstjes met aankomstdata hebben.

Hier de aankomstdata.

2000 (16-04), 2001 (20-04), 2002 (20-04), 2003 (24-04), 2004 (08-04), 2005 (29-04), 2006 (?), 2007 (?), 2008 (21-04), 2009 (15-04), 2010 (?), 2011 (13-04), 2012 (13-04), 2013 (13-04), 2014 (04-04), 2015 (09-04), 2016 (14-04), 2017 (09-04), 2018 (06-04), 2019 (02-04), 2020 (05-04).

Vroegste data is 2 april 2019, laatste data is 29 april 2005. Als we de trentlijn van de laatste 10 aaneengesloten jaren bekijken dan zien we dat er duidelijk een vervroeging van de aankomstdata in Grijpskerk. De gemiddelde

aankomstdata is dan 7,8 april. Tussen 2011 en 2020 is de gemiddelde aankomstdata tussen de eerste 5 jaar (2011-2015) en de laatste 5 jaar (2016-2020) met ruim 5 dagen vervoegt. Kijken we naar de gegevens Roel en Maartje Veenstra in Oldekerk (Gr) van de Gaarkeuken in dezelfde periode (2011-2020) in figuur 1 op blz.55 dan blijkt dat de gemiddelde aankomst in dezelfde eerste 5 jaar (2011-2015) ook 7,8 april is en in de tweede periode (2016-2020) 3,8 april is, dat is een vervoeging van 4 dagen. Het verschilt dus maar 1 dag met de aankomstdata van Roel en Maartje.

Figuur 2. Aankomst van de boerenzwaluwen in de Grijpskerk bij Fam. Lesman tussen 2011-2020.

Gelselaar.

Aankomstdata boerenzwaluwen in stal te Gelselaar in de Achterhoek.

Op het internet ontdekte ik een blogspot over de boerenzwaluw (<http://zwaluwenboerderij.blogspot.com/>). Daarbij werden tal van aankomstdata vermeld van de zwaluwboerderij Stokkink. Deze blogspot is opgemaakt door Arend Heideman uit Gelselaar. Nieuwsgierig dat ik was zocht ik contact met de maker ervan. Deze bleek een hele serie aankomstdata te bezitten van de boerderij van 1993 t/m 2020. Uniek buiten Friesland. Waren er maar meer van dergelijke lijstjes in ons land. Hij was vroeger journalist en kende nog allerlei mensen van de Leeuwarder Courant die daaraan verbonden waren en o.a. oud-hoofdredacteur Hielke Speerstra bij het Agrarisch Dagblad. Hij zond me dan ook spontaan alle data toe waar ik zeer content mee ben. Hierbij het lijstje van Heideman.

1993(1april), 1994 (17 april), 1995 (25 maart), 1996 (10 april), 1997 (8 april), 1998 (7 april),1999 (3 april), 2000 (3 april), 2001 (2 april), 2002 (23 april), 2003 (14 april), 2004 (30 maart), 2005 (19 april), 2006 (27 maart),2007 (4 april), 2008 (1 april), 2009 (1 april), 2010 (24 maart), 2011 (29 maart), 2012 (23 maart), 2013 (12 april), 2014 (8 april), 2015 (9 april), 2016 (3 april), 2017 (31 maart), 2018 (3 april), 2019 (1 april) en 2020 (28 maart).

Toen de vorige bewoners stopten met het houden van vee was Heideman bevreesd dat ook snel daarna de boerenzwaluwen zouden verdwijnen. De meeste boerderijen in de omgeving kregen een woonfunctie. Mede daarom heeft Arend Heideman een modderslootje bij de boerderij gemaakt zodat de zwaluwen altijd materiaal konden vinden voor het bouwen van een nest. Dit heeft waarschijnlijk bevorderd dat de boerenzwaluwen terug bleven komen. Ook het achterhuis met lemen vloer is nog grotendeels zo gebleven als het was. Elk jaar broeden er nu 8 a 9 paar! Het lijstje met aankomstdata is omgezet in een grafiek zodat zichtbaar is gemaakt hoe de aankomst in de loop der jaren is gegaan.

Figuur 3. Aankomst boerenzwaluwen tussen 1993-2020 in Gelselaar (Achterhoek).

Foto © Arend Heideman.

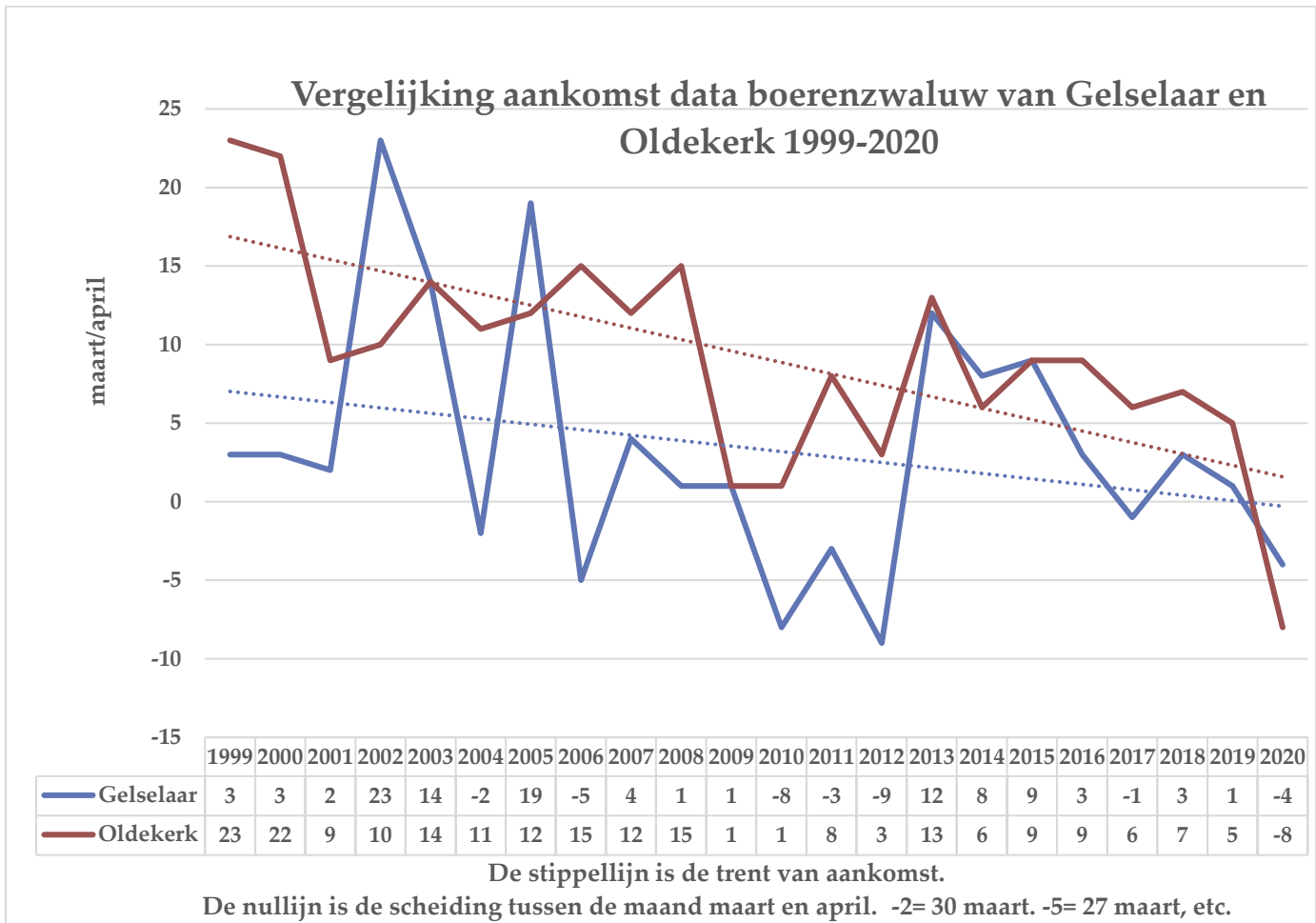
Boerenzwaluwen rusten uit in de schuur op draden na de lange tocht vanuit Afrika naar de broedschuur.

Foto © Arend Heideman.

Een paartje boerenzwaluwen (het mannetje met lange staart en kleurfase 0) bij nest in de schuur te Gelselaar.

Interessant is nu de aankomstdata eens te vergelijken met die van Oldekerk wat veel meer noordelijk in ons land ligt. Daarbij komen we enkele opmerkelijke verschillen tegen. Ten eerste is dat in beide gebieden een vervroeging van de aankomstdata te zien is in de figuur 4. Opmerkelijk is dat deze vervroeging sneller verloopt in Oldekerk dan in Gelselaar als we naar de trentlijn kijken. Je zou eigenlijk kunnen zeggen dat ergens tussen 2020 en 2023 na bijna 25 jaar elkaar kruisen. Zou dat het cruciale punt zijn waar op de aanpassing van de vervroeging van aankomst moeilijker gaat worden en gaat stokken? Opmerkelijk is ook dat de aankomstdata in Gelselaar veel grilliger verloopt dan in Oldekerk tussen 2001 en 2009. Deze verschillen lijken me niet alleen toe te schrijven te zijn aan klimatologische veranderingen maar meer te maken te hebben met het klaar zijn met de rui in de overwintergebieden (groot gebied!) en het verloop van de trek naar de broedplaats.

Figuur 4. De aankomstdata met trentlijnen van de 1^e boerenzwaluw in stallen in Gelselaar (Achterhoek) en Oldekerk (Groningen) in de periode 1999-2020.

Opmerking Jan de Jong

De trent in aankomst van boerenzwaluwen in de stallen op de broedplek zal ons nog wel even bezig houden in ons land en mogelijk daarbuiten. Het zou interessant zijn om ook vanuit het zuiden van ons land (Brabant/Zeeland /Limburg) en mogelijk zelfs uit Frankrijk, België, Duitsland, Denemarken, Baltische Staten en Finland dergelijke trent gegevens te ontvangen. Als ze er zijn dan zijn ze vaak te vinden bij boeren die in vroegere tijden deze aankomstdata vaak noteerden bij hun bedrijfsboekhouding. Mocht U toevallig dergelijke gegevens tegenkomen laat het me dan even weten. We maken er dankbaar gebruik van.

11. Korte verhaaltjes uit;

Barendrecht (Zuid Holland).

Vroege boerenzwaluw sneuveld in februari door regen en kou.

Op www.waarneming.nl verschijnen elk jaar vroege meldingen van terugkerende boerenzwaluwen. In 2020 werd er op 2 februari al een vroege boerenzwaluw gezien in ons land door Izaak Hilhorst in de Eempolder Buitenvaart bij Eemdijk in de gemeente Utrecht. Tussen 2 en 17 februari is de vogel niet weer gezien in die omgeving. Op 17 februari ziet P. van der Kraan er een overvliegen bij Nijmegen Heijendaal in de gemeente Gelderland. Op 19 februari ontdekt C.P.M. Jacobs een boerenzwaluw in Barendrecht bij Koedoodseplas in de gemeente Zuidholland. Van de rustende vogel op een dak werd een vage 1^e foto gemaakt. In de dagen daarna is de vogel nog door veel waarnemers gezien in de omgeving van Rhoon en Barendrecht (ZH). Diverse waarnemers (Matthieu Plaisier, Maartje Bakker, Pieter Doorn, Nico Kranenburg, Jo Polak, Albert Molenaar en Herman vd Brand) maakten een of meerdere foto's van de vogel. Door al die fotos kon ik zien dat het om een en dezelfde vogel ging die individueel herkenbaar was door een ruistoornis en een gemiste buitenste staartpen. De vogel bleek ongeringd en kleurfase 0.5-1 te hebben. Vooral de close up foto's van 20 februari van Albert Molenaar kon ik de ruistoornis en de kleurfase mooi in beeld krijgen.

Foto © Albert Molenaar.

20-02-2020. Boerenzwaluw man nakj op dak rustend in Barendrecht Zuid Holland.

Uit de fotos van de andere fotografen bleek dat het om een en dezelfde boerenzwaluw ging. Dezelfde stoornissen waren in veel gevallen ook te zien Bij deze vogel is;

- De buitenste grote slagpen GS2 oud en niet uitgeworpen (linker foto).
- Vogel miste een rechter buitenste staartpen (ST6) op rechter foto.
- Bij de binnenste GS (GS8-9-10) is duidelijk te zien dat deze nog in groei zijn. Pen GS3 t/m 7 zijn al eerder vervangen (in Afrika?) en hebben een wat doffere kleur. (Linker foto)
- Er duidelijk verschil in kleur van de KS (kleine slagpen) en is duidelijk te zien dat er tenminste 1 pen niet geruid is op linker foto.

Duidelijk is dat we aan de hand van steeds betere fotoapparatuur steeds meer kunnen ontdekken aan vogels. Ik ben dan ook benieuwd of er meer foto's in omloop zijn waarop afwijkingen zijn te zien.

27 februari 2020. Jan de Jong, Joure.

Broeksterwâld.

Bauke de Jong en Elisabeth Post.

In de paardenstal.

Foto © Google

Het is altijd een beetje triest als de boerenzwaluwen weer zijn vertrokken. Het vrolijke gekwetter voegt iets toe aan de zomer. Dat alles onder de poep zit, nemen we graag voor lief schreven Bauke de Jong en Elisabeth Post uit Broeksterwâld me over hun boerenzwaluwen.

Op vrijdag 10 april kwamen er twee verkenners, de dag erna bleven de vogels voor het eerst weer overnachten. Ik heb drie paartjes geteld. Een paar mannetjes hadden het druk om de vrijgezellen uit de stal te weren. Tenminste, dat vermoed ik. Het ging er af en toe 'flink om weg' in en buiten de stal. Ik zag boerenzwaluwen anderen aanvallen.

Foto © Elisabeth Post.

Dit jaar waren er drie nestjes bezet (stal is ongeveer 9 x 3,5 meter). Twee paartjes hebben twee keer gebroed. Op 13 juni telde ik elf jongen (twee nestjes met vier en een met drie vogeltjes). Eind juli hebben twee paartjes jongen gekregen; het ene nest kreeg vier jongen, het andere drie. Gelukkig zijn alle vogels uitgevlogen en hebben alle vogels dit jaar de hitte overleefd. Een aantal had het wel moeilijk. De jonge al bijna vlieg vlugge vogels kropen uit het nest om op een balk languit te gaan liggen. ‘Onze’ vogels zijn op 14 september vertrokken. Veertien dagen later zagen we tijdens een wandeling met de hond op 28 september nog wel een stuk of tien vliegen op jacht naar voedsel in een weiland (dat grenst aan een bos) aan de Yndyksloane bij Damwâld Op de linkse foto was het warm en probeert het jong op die manier verkoeling te krijgen. De andere twee zijn over het randje geklommen en liggen op de balk uit te puffen (foto hierboven).

Foto's Elisabeth Post.

Deinum.

Plotselinge sterke afname van boerenzwaluwen in schuur te Deinum.

Op 4 december 2020 kreeg ik van nazorg coördinator Anne Jansma uit Deinum van de vogelwacht Boksum en omkritten een opgave van de afgelopen 10 jaar van bezette boerenzwaluw nesten in zijn schuur. Daarbij constateerde hij dat er de laatste jaren een flinke afname was. Hij schreef me; *Kunnen zwaluwen in het begin van het seizoen dusdanig verstoord worden waardoor ze een andere nestlocatie zoeken? De schuur is ontoegankelijk voor de kerkuil. De kerkuil zit wel in de loods. Steenmarter is niet bekend, maar het zou goed kunnen dat die sporadisch eens langskomt. In de buurt is wel eens overlast gemeld. Waar heb je ze niet tegenwoordig.... Gedurende het seizoen is er verder geen predatie geweest van nesten. Dan zou er in de vestigingsfase iets gebeurt moeten zijn (steenmarter, of toch kerkuil).*

Anne woont in een open landschap tussen veel wegen aan de Ljochtewei in Deinum. Ten zuiden van de boerderij loopt een hoogspanningsleiding door het weiland.

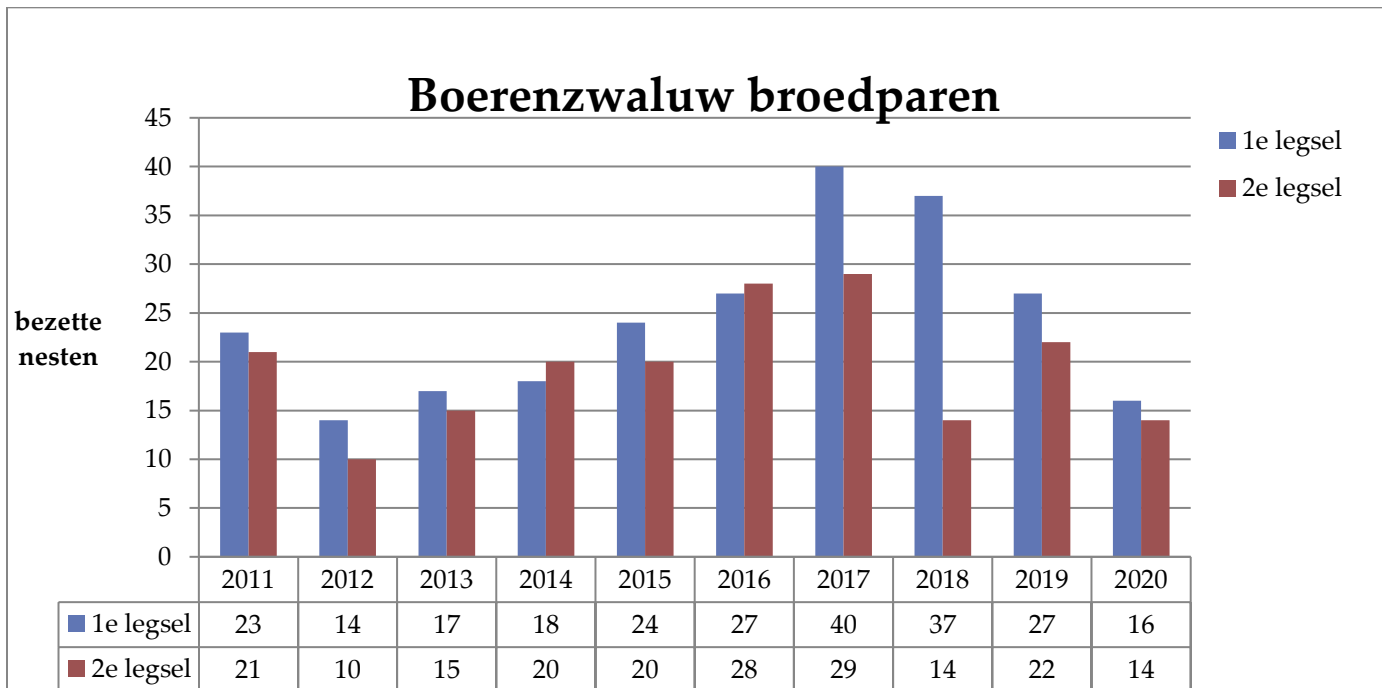
Foto © Google.

Rond de boerderij staan nog wel wat bomen doch verder rondom weinig te zien.

Aankomst 1e boerenzwaluw op de broedplek.

2010 25 maart /2011? /2012? /2013 17 april/ 2014 11 april/ 2015 7 april/ 2016 30 maart/ 2017 2 april/ 2018 6 april/ 2019 2 april/en 2020 6 april.

De tellingen van het aantal broedparen in de schuur zijn uitgevoerd door Anne Jansma volgens de methode van SOVON die ook gehanteerd is in het jaar van de boerenzwaluw. Hierbij is het aantal bezette nesten geteld gedurende de twee telmomenten (1^e leg, 2^e leg). Dit zijn dus de nesten waar op dat moment jongen worden gevoerd, of waar gebroed wordt. Om dit goed in beeld te krijgen vraagt dat wel wat tijd, met name om dat het een grote hoge schuur is. Vaak moet je dan ook meerdere keren zitten om een goed beeld te krijgen van het aantal paren en de bezette nesten.

Figuur © Anne Jansma.

Het aantal broedparen (eerste en tweede legsel) van de boerenzwaluw in de broedschuur in Deinum in de periode 2011-2020.

Jaarlijkse aantekeningen van Anne Jansma.

2011. geen notitie.

2012. In het begin van het broedseizoen kon er een kerkuil in de schuur komen door een klein gat in het dak. Dit is toen snel dicht gemaakt. Hierdoor is wel een deel van de eerst aangekomen zwaluwen gepredeerd. Ik heb in totaal 6 plukresten in de schuur gevonden. Wat ook opvalt is dat er nog mannetjes aanwezig zijn zonder vrouwtje en dat er nog paartjes met een legsel moeten beginnen of net bezig zijn.

2013. geen notitie.

2014. Gedurende een week met regen zijn enkele nesten verloren gegaan, de jongen lagen dood onder het nest. Deze zwaluwen zijn later op hetzelfde of naastgelegen nest weer opnieuw begonnen.

2015. In het begin van het jaar kwam er via de melkput een kerkuil in de schuur. Deze heeft de eerst aangekomen zwaluw gepredeerd (ca 5 stuks). Laat begin van het seizoen. Eind mei zijn de meeste zwaluwen begonnen met leggen. Vrij koud en droog voorjaar. Ook enkele vroeg begonnen zwaluwen (3) die zijn gestopt met de leg (eieren op de grond) en later weer (op het zelfde nest) opnieuw zijn begonnen.

2016. Normaal begin van het voorjaar (vrij nat), eerste zwaluwen al vroeg gesignaleerd.
2017. Warm en nat begin voorjaar (april/mei), in juni natte /koude periode veel jonge zwaluwen gesneuveld/uit het nest gevallen. Hele grote groepen zwaluwen in september.
2018. Warm en nat voorjaar, heel droge en warme zomer. In april 1 nacht kerkuil in de schuur geweest. Heel laag aantal met 2e leg. Deel van de nesten leek plots verlaten (1 nest 2 koude eieren). (Steenmarter?)
2019. Droog voorjaar, eind mei tot halverwege juni nat. Kerkuil broedend in loods, zwaluwen in ligboxstal gepreedeerd (net als in 2018). Broedsucces goed, in september niet heel grote groepen waargenomen (jongen gepreedeerd door kerkuil?).
2020. Natte winter, gevolgd door droog voorjaar (april) en warme zomer (augustus), natte periode eind augustus. Op een gegeven moment eind april onrust in de schuur, ook onrust in het bûthûs. Steenmarter? Kerkuil? Eind augustus zelfs een derde legsel in grupstal.

Samenvattend; In 2012,2015,2018, 2020? kerkuilen in schuur en 2019 broedend in loods. In 2015 en 2020 hongerige uilen na muizenjaar. In 2018? en 2020? Steenmarter in schuur?

Opmerkingen Jan de Jong:

Plotselinge afname van broedparen in een wat grotere kolonie boerenzwaluwen komt maar zelden voor zonder oorzaak. Er kunnen soms kleine oorzaken aan ten grondslag liggen. Zo zijn er vele voorbeelden bekend van plotselinge veranderingen, hooiblazer in schuur, hoogfrequente geluiden/marterverjagers, sluiting van in en uitvlieg mogelijkheden, toename ratten, katten, bunzing, wezels, steenmarter, kerkuil, sperwer, gaai, etc. Als ik de figuur van het aantal broedparen bekijk dan zou ik zeggen dat de verstoring mogelijk tijdens de tweede legfels van 2018 is begonnen. Toen was er een scherpe daling van het aantal tweede legfels t.o.v. het aantal broedparen. Toen is er iets gebeurd wat ertoe heeft geleid dat er veel minder tweede legfels werden geproduceerd.

De kerkuil heeft zich in 2018 in de loods gevestigd (zie jaarlijkse aantekeningen) en er in 2019 gebroed. Vandaar ook de forse daling in het aantal tweede legfels in 2018. De daling zette zich daarna voort in 2019 en 2020.

Op Google zie ik in het landschap ook veel wegen. De aanleg van de Haak om Leeuwarden van rijkswegen is in 2015 geweest aldus Jansma. In dat jaar en daarna t/m 2017 was de stand van de boerenzwaluw nog goed. Dus moeten we het m.i. niet zoeken in die hoek. Het kan ook niet zijn dat er aanpassingen van waterstanden of graslandbeheer zijn geweest die grote gevolgen voor het aantal broedparen boerenzwaluwen zou hebben opgeleverd. Anne Jansma schreef me over het beheer het volgende;

In 2018, 2019 en 2020 is gedurende de hele zomer gewerkt met een hoog waterpeil. Er wordt beweide, en sinds 2019 is de beweideperiode toegenomen (mestflatten/insecten). Het grasland betreft voornamelijk oud grasland, bij de herinzaai wordt het gras niet vooraf doodgespoten. Sinds 2019 is er ook een areaal grasklaver. Dit trekt in ieder geval veel hommels aan (waaronder zelfs gras- en moshommel), maar mogelijk ook andere insecten voor de boerenzwaluw. Niet alleen 2018 maar ook 2019 en 2020 waren zeer droge jaren. Het kan goed zijn dat dit een sterk negatieve invloed heeft op het insectenaanbod, met name het droge voorjaar zal zijn invloed hebben gehad. Ik kan me goed voorstellen dat de zwaluwen hier last van hebben gehad. Echter ik had dan verwacht dat je dit ook op andere broedlocaties elders in de provincie terug had gezien, bv in het broedsucces. Het effect van de droogte geldt voor veel vogels, en zoals jij terecht ook stelt ook voor de weidevogels die sterk afhankelijk zijn van insecten en wormen in de bodem. Over klimaatverandering en de invloed op onze broedvogels (in zowel NL als overwinteringsgebied) maak ik mij dan ook ernstig zorgen.

Predatie lijkt dan ook de enige aannemelijke verklaring voor de plotselinge afname. Anne Jansma melde me: Er waren meerdere jaren waarin er in het vroege voorjaar toch een kerkuil in de schuur wist te komen (ze zijn soms slim, of hongerig) via een klein gat in het dak, of door in de schemering al de schuur in te vliegen voordat de deur

dicht is. Dit heeft echter nooit desastreus gevolgen gehad voor het aantal broedparen gedurende het seizoen, en het eerstvolgende jaar. Mede doordat we dit snel door hadden en het euvel konden verhelpen. Er zijn eigenlijk altijd wel kerkuilen in de omgeving, nesten van boerenzwaluwen in de ligboxstal en de loods mislukken om die reden dan ook eigenlijk altijd omdat deze ruimten altijd toegankelijk zijn voor de kerkuil. Het zou goed kunnen dat hetzelfde zich heeft voorgedaan in april 2020. Op een gegeven moment was er 's ochtends veel onrust onder de zwaluwen in de schuur, wat wijst op nachtelijk bezoek van een steenmarter of kerkuil.

Foto © Philippe Smets.

Het is niet ongewoon dat kerkuilen volwassen boerenzwaluwen van het nest pakken tijdens de broedtijd.

Het is raadzaam om de komende jaren na te gaan of er veranderde omstandigheden zijn rondom de boerderij van Anne en of de predatoren (kerkuil/steenmarter, etc.) daadwerkelijk voor de sterke afname hebben gezorgd. In 2021 is het belangrijk om te kijken of de dalende broedparen trend van boerenzwaluwen zich blijft voordoen. Mijn vermoeden is dat toch de kerkuilen voor veel onrust onder de broedende boerenzwaluwen veroorzaken en dat ze zeer waarschijnlijk er ook de oorzaak van zijn dat de broedpopulatie van zwaluwen aldaar afneemt. Het plaatsen van een camera in de schuur waar de boerenzwaluwen broeden zou mogelijk de dader kunnen betrappen.

Jan de Jong, Joure 21 december 2020.

Drogeham.

Oude telefoondraden en weduwen leed.

Even een korte samenvatting uit aantekeningen die Egbert en Anja Veenstra in Drogeham vastlegden van wat er met hun boerenzwaluwen gebeurde dit jaar. Opmerkelijk is dat waarschijnlijk een sperwer uit de omgeving voor narigheid zorgde. Het begon allemaal zo mooi op 6 april toen het eerste paar arriveerde en had toch gelukkig nog een happy end.

06-04. Bij ons is een paar boerenzwaluwen gearriveerd en al druk bezig met het nest opmaken.

Foto © Anja Veenstra. 17-04-2020.

17-04-2020. De ouderwetse telefoonpalen met draad zijn in 2019 door Egbert Veenstra zelf geplaatst voor de boerenzwaluwen. In de schuur broeden in 2019 voor het eerst 2 paar, daarvoor altijd 1 paar.

- 07-05. Het vrouwtje van het tweede paar is aangekomen. Het mannetje was er al ruim 2 weken eerder. Tot nu toe nog geen nestel drang. Ze worden steeds verjaagd door het dominante mannetje van paar 1, die heeft nu net jongen en dan krijgen ze de ruimte. Was vorig jaar precies hetzelfde ritueel.
- 21-05. Rond Hemelvaartsdag had het 1^e paar 6 grote jongen. Op een middag vond ik 3 jongen dood onder, en 3 dood in het nest. Het vrouwtje zat hierop, en het mannetje heb ik niet weer gezien. In de morgen was alles nog normaal. Ik vermoed dat ie gepakt is door een sperwer in de schuur, nest zit vlak achter een half openstaande deur.
- 04-07. Vrouwtje van 1^e paar zit nog steeds op een leeg nest en hangt wat rond in de schuur. Het 2e paar heeft nu net de eerste vijf jongen groot. Ze zijn vanmorgen voor het eerst uit het nest en zitten hier en daarin de schuur.
- 16-08. Inmiddels is het 2^e legsel van het 2^e paar alweer 10 dagen oud. Het vrouwtje (van het 1^e paar) dat alleen over was nadat haar mannetje waarschijnlijk door een sperwer gepakt is, en nadien weken alleen door de schuur heeft gevlogen, heeft nu weer een legsel van 5 eieren geproduceerd en deze zijn ook uit gekomen en inmiddels 7 dagen oud. In beide nesten zitten nu vijf jongen met 3 a 4 dagen verschil. Wat blijkt nu. Het mannetje van het 2e paar heeft nu 2 nesten met jongen, en voert mee met beide. Ze hebben beide 5 jongen met 3 a 4 dagen verschil van uitkomst.

Foto © Anja Veenstra.

29-08-2020. *Boerenzwaluwen rustend op oude telefoondraden in Drogeham.*

15-09. Ons 2e paar zit nog elke avond en nacht in de schuur. Ben benieuwd hoelang dit nog duurt. Het weduwe vrouwtje van het 1^e paar is enkele weken terug al vertrokken zodra de jongen vlieg vlug waren.

17-09. Ons 2^e paar is met hun jongen vertrokken. De avond ervoor zaten ze nog om en op het nest. In een keer zijn ze dan ook allemaal weg.

Opmerking Jan de Jong.

Het komt regelmatig voor dat er in stallen onderling door mannetjes gevochten wordt om de beste broedplaatsen. Soms komt het voor dat boerenzwaluw mannetjes de nog kleine jongen van een ander legsel uit het nest gooien. In dit geval echter waren de jongen alle 6 (!) groot en zijn er drie dood onder het nest en drie dood IN het nest aangetroffen. Het lijkt aannemelijk dat een predator (w.s. sperwer) een greep in het nest heeft gedaan met grote jongen en daarbij het mannetje gepakt heeft die het nest sterk verdedigde. Daarbij verloor het vrouwtje van het eerste paar haar mannetje. Het tweede mannetje heeft nadat zijn vrouwtje alweer op eieren van het 2^e legsel zat ook voor nageslacht gezorgd bij het weduwe vrouwtje wat al weken in de schuur achter bleef. Vandaar ook dat dit mannetje meehielp bij het grootbrengen van de jongen van het weduwe vrouwtje.

Eernewoude en Rottum (Friesland).

Winterkoning bezet boerenzwaluw nest.

De winterkoning wordt nogal eens als broedvogel op een oud boerenzwaluwnest ontdekt. Zo is er bij Harm Meester in Rottum in al 2 jaar achtereen een winterkoning paar dat een boerenzwaluw nest heeft ingepikt in het schapenafdak. Meester stuurde mij een foto toe. Het nestje wat in eerste instantie door de boerenzwaluwen op een ondersteuning van klei gemaakt is biedt natuurlijk een veilige broedplek ook voor winterkoningen. Zelf heb ik het herhaaldelijk meegemaakt dat winterkoningen in schuren en stallen ook nesten van boerenzwaluwen inpikken als eigen broedplek. Als de boerenzwaluw terugkeert uit Afrika is vaak het nestje van de winterkoning al klaar. Dat was in 2019 ook zo in de melkstal bij Sjoerd Hoekstra in Grou.

Foto © Harm Meester.

20-04-2020. *De winterkoning heeft zijn nestje al weer bijna klaar en is de boerenzwaluw voor.*

Ook van Harm en Anneke de Vlas uit Eernewoude kreeg ik een foto toegestuurd. Onder het afdak van het schepshuis bij het Skûtsje museum in Eernewoude zat al jaren een nest van de boerenzwaluw. Op 12 mei

ontdeekten Harm en Anneke de Vlas dat er een nest van de winterkoning bovenop was gebouwd. Ook hier zag de winterkoning zijn kans waar en pikte een nest in.

Foto © Harm de Vlas.

Nest winterkoning op boerenzwaluwnest in schiphuis in Skûtsje museum in Eernewoude.

Opmerking Jan de Jong.

We weten dat winterkoningen soms gebruikte nesten overnemen van de boerenzwaluwen. Doch ook andere soorten kunnen daar gebruik van maken zoals de huismus (vaak gevechten in de stal) en zelfs zwarte roodstaarten die er hun kroost in groot willen brengen. Graag horen we meer over het gebruik van de nesten van de boerenzwaluw door andere soorten.

Jelsum.

Steenmarters verjaagd uit zwaluwen schuur.

Bij Marie- Christien van Deursen en Gerald Nielsen in Jelsum waren op 7 april 2020 al een ploegje boerenzwaluwen terug in de paardenstallen. De boerenzwaluwen broeden daar al sinds het begin van de 90'er

jaren. Ze komen hier sinds er paarden op stal staan en er een mesthoop is met veel insecten. In de schuur bij de paarden zitten al jaren zo'n 20 nesten en in de kapschuur nestelen ook zwaluwen en er woont een kerkuil. Gelukkig is de kerkuil in de zomermaanden niet meer gezien toen de zwaluwen er broeden. In het najaar kwam hij echter terug, er is maar 1. Deze zomer is er een ultrasone marter verjager van het merk Impact in de kapschuur en onder de zonnepanelen geplaatst omdat er een steenmarter actief is geweest en voor veel schade heeft gezorgd. Vaak wordt als advies gegeven om allerlei gaten en kieren af te dichten met kippengaas om marters buiten te houden, doch het komt maar al te vaak voor dat ze toch binnenkomen, soms door het rieten dak of een halfopen dakraam. Boerenzwaluwen zijn bang voor steenmarters en verdwijnen vaak snel uit schuren en stallen.

Foto van internet.

De ultrasone marter verjager van het merk Impact werkt op batterijen en doet het tot nog toe goed. Deze marter verjager produceert luide en pulserende, ultrasone piepgeluiden om de 60 seconden die niet of nauwelijks hoorbaar zijn voor mensen. De kerkuil is in het najaar weer teruggekeerd en ook de boerenzwaluwen en paarden hebben er kennelijk geen last van gehad deze zomer. Steenmarters ervaren deze geluiden als uiterst onplezierig en zullen deze proberen te vermijden. Zo voorkom je onnodige schade aan materiaal en houd je de steenmarter buiten. Je kunt deze marter verjager ook aansluiten in de auto, door het lage verbruik hoeft u zich geen zorgen te maken dat dit apparaat uw accu leegzuigt. Een of meerdere steenmarters hebben bij Marie-Christien van Deursen en Gerald Nielsen voor duizenden euro's (!) schade veroorzaakt. De bedrading van de zonnecollectoren zijn doorgebeten waardoor een omvormer kapot is gegaan. Ook de bedrading van een auto is doorgebeten en de isolatie onder het dak is kapot gemaakt. Een deel van het dak moest opnieuw worden geïsoleerd. Toen de dakplaten eraf gehaald waren lagen er een zoveel resten van (water)vogels en andere dierlijke resten dat er 6 grote vuilniszakken mee gevuld werden.

Wat bleef waren de zwaluwen zodat op 21 juli er al veel jonge vogels rondvlogen. De eerste groep is op 29 augustus vertrokken. Toen waren er nog twee nesten met jonge vogels in de stal. Zouden ze het wel redden om op tijd met de groep te vertrekken naar Afrika. Gelukkig is dat wel gelukt en op 15 september zijn de laatste vogels (30 a 40) vertrokken. Na het vertrek van de zwaluwen kunnen de deuren en stallen schoon gemaakt voor de winter.

Opmerking Jan de Jong.

We zijn benieuwd naar meer ervaringen met een bepaald soort ultrasone marter verjager (er zijn er vele!) In stallen waar ook veel boerenzwaluwen en of kerkuilen broeden. Er zijn veel soorten marter verjagers en bij niet iedereen voldoen deze. Enkele mensen (jonger dan 40) kunnen het ultrasone piepgeluiden b.v. wel horen. In hoeverre vogelsoorten (o.a. kerkuilen/boerenzwaluwen) deze geluiden ook kunnen horen is mij en kerkuilenkenner Johan de Jong (jong-rans@hetnet.nl) nog onbekend. In ieder geval is voorzichtigheid geboden. Als broedvogels in stallen en schuren daardoor zouden verdwijnen lijkt ons ongewenst. Reacties en ervaringen ontvangen we graag.

Jan de Jong 0513-414788 of (j.d.jongringer403@home.nl)

Koudum.

Boerenzwaluwen broeden onder aanlegsteigers in jachthaven.

Op 8 december kreeg ik een berichtje van Fedde de Vreeze uit Koudum dat er in Zuidwest Friesland boerenzwaluwen onder de steigers in de jachthavens hebben gebroed. Hij schreef me het volgende;

Als varensman kom ik de boerenzwaluw steeds meer in jachthavens tegen. Voor het eerst in Oostmahorn, wel meer dan 10 jaar geleden. In Uitdam ook veel en op de Kuilaart bij Koudum zitten ze ook al jaren onder de steigers te broeden. Ze zitten dan 60 centimeter boven water op een dwarsbalkje. Bij oudere steigers wel in stalen U balken. Ze zitten gezellig op de schoten en vallen en meertouwen.

Foto © Fedde de Vreeze.

17-7-2020. Boerenzwaluwen broeden onder kunststof steigers in Koudum in de drukste periode in het seizoen.

Bij de Kuilaart heb ik deze zomer wat foto's gemaakt. Onder de nieuwe zwarte kunststof steigers is het zo donker dat ik de nesten niet kon zien of fotograferen. Bij het water zijn ook meer insecten dan op droge plekken. De foto's zijn in de ochtenduren gemaakt met weinig licht maar wel rustig en geen mensen op de steigers. De huiszwaluw doet het ook goed bij de Kuilaart en in de buurt is ook nog een oeverzwaluw wand.

Foto © Fedde de Vreeze. 17 juli 2020.

In de vroege ochtend is het nog rustig op het water bij de Kuilaard.

Opmerking Jan de Jong.

De boerenzwaluw zoekt graag plekken op waar ze veilig kunnen nestelen en waar veel voedsel in de vorm van insecten voorhanden zijn, daarbij schuwen ze menselijke activiteiten niet. Het is opmerkelijk dat de boerenzwaluwen in het drukst van het seizoen deze plek onder de aanlegsteigers nog steeds bezoeken. Bootjes mensen zullen in de zomermaanden dan ook rekening moeten houden met de broedende boerenzwaluwen onder de steigers en op gepaste wijze aanmeren. Ook op andere plaatsen zoals onder anderen in de bootloodsen in Joure broeden wel boerenzwaluwen die vaak langs de vloedlijn, soms enkele tientallen centimeters boven de waterspiegel binnenkomen.

Foto © Dick Verton, Joure.

28-8-2020. Haven Langweer. Boerenzwaluwen vinden genoeg rustpunten op de aangemeerde boten in havens.

In botenloodsen zijn boerenzwaluwen niet erg geliefd als ze net boven de boot een nestje hebben gebouwd. Vaak helpt het bij een nestje wel om een stuk oud zeildoek op de boot te leggen om de poepjes van de nestjongen op te vangen. De meesten doen dit dan ook heb ik gehoord. Zelfs onder bewegende bruggen worden nesten gebouwd. Ik ben benieuwd of er meer opvallende broedplekken zijn vastgelegd van de boerenzwaluw.

Jan de Jong, Joure. 21december 2020

Makkum.

Wietske Visser.

Drama na thuiskomst van vakantie.

Foto © Google.

De boerderij van Lyts Haytsma bij Makkum aan de Engwierderlaan.

Op 5 april waren in Lyts Haytsma de eerste boerenzwaluwen al terug in de schuur bij Wietske Visser aan de Engwierderlaan in Makkum. Het waren er meteen al zes tegelijk schreef ze me. Rond 21 april waren alle broedparen al terug in de schuur en hadden ze hun oude nestjes weer bezet. Niets leek erop dat het een akelig broedseizoen zou worden. Toen Fam. Visser echter na half juni terugkwamen van vakantie was het akelig stil in de schuur. Overal in de schuur lagen braakballen en tegen de avond zagen ze een kerkuil in de schuur rondvliegen. De kerkuil had een topweek gehad en alle boerenzwaluw nesten zijn nu leeg. Na een zeer goed broedseizoen in 2019 (meer dan 2000 nestjongen) in Friesland zochten de jonge uitgevlogen kerkuilen een nieuwe vestigingsplaats en zo komen ze op nieuwe plekken in schuren of stallen waar ze een eigen plekje zoeken.

Gelukkig zaten er in de bijstaande ligbox ook nog enkele nesten zodat niet alle boerenzwaluwen verdwenen waren van de boerderij. Het ruitje boven de deuren is wat kleiner gemaakt zodat de kerkuil er na dit drama er niet meer door kon. Hopelijk komen de zwaluwen die overgebleven zijn deels weer terug. Naast de gesneuvelde boerenzwaluwen waren de weidevogels ook al niet veilig in de omgeving hier, een steenmarter at de eieren op en de resterende nestjongen werden opgepeuzeld door reigers en zwarte kraaien. Een treurige boel dit jaar op Lyts Haytsma in Makkum. Zelfs toen het ruitje was verkleind kwam de kerkuil toch nog in de schuur. Toch is de kerkuil, er was maar een, uit de schuur gekregen. Gelukkig zat in de paardenschuur nog wel een boerenzwaluw

paar dat driemaal een nestje jongen heeft grootgebracht. Op 4 september zaten er twee erg mee te zingen met de radio die aanstond in de schuur. Ze gaven een duidelijk afscheidconcert want de volgende dag waren ze vertrokken. Wietske Visser heeft de zang opgenomen met haar mobiele telefoon en zond me deze groet van de zwaluwen toe. Hopelijk blijft de kerkuil komend seizoen weg uit de schuur bij Wietske Visser. Doch de muizenstand is thans (2 oktober) nog hoog zodat veel kerkuilen wel zullen overleven. Het blijft dus oppassen dat kerkuilen de broedpopulatie van boerenzwaluwen niet verstoren.

Nijhaske.

Succesvolle verhuizing van boerenzwaluwnest.

Van Jan en Baukje Kroes uit Nijhaske kreeg ik een bericht over een verbouwing waar boerenzwaluwen broeden. Vorig jaar is er een paar aan het nestelen gegaan in de oude kapschuur. Er was nog een tweede paar vorig jaar om plek voor een nest doch deze werden door het eerste paar steeds weggejaagd. Het paar kreeg uiteindelijk 6 jongen waarvan er 4 groot werden. Dit jaar kwamen de zwaluwen terug naar het oude nest, doch de schuur zou worden afgebroken en er een nieuwe op gezet waar de zwaluwen natuurlijk ook weer welkom zijn. Door omstandigheden werd er wat later gebouwd dan de bedoeling was. De zwaluwen waren weer begonnen met het nest en er kwamen jongen. Doch elke dag kwamen er minder kopjes uit het nest steken. We hebben geen dode jongen onder het nest gevonden ook al waren eksters regelmatig aanwezig waar ze ook tegen strijden, vaak geholpen door een derde boerenzwaluw. Half juni zou de schuur er dan toch af gaan en hebben we het nest met toen nog maar twee jongen er in zijn geheel weggehaald en in het turfhok gelegd. Maar ja, met de gebruikelijke herrie en drukte van de verbouwing bleven de zwaluwen op afstand. In de avonds waren we wel benieuwd of de jongen nog in leven waren en dat was zo. Doch we zagen nooit het paartje naar het turfhok vliegen. Wel vlogen ze regelmatig de garage in! We zagen we dat de oude vogels een nieuw nest aan het bouwen waren in de garage, toen hebben we aan het eind van de dag de het nest met jonge verhuist naar de garage. De beide jongen leefden ook nog. En ja, een hoop gekwetter en al snel was het een af en aanvliegen met voer voor de jongen. Een kleine week na het uitvliegen van de jongen hebben we de garagedeur gesloten.

Foto © Jan en Baukje Kroes.

De twee jonge boerenzwaluwen rusten wat uit op de garagedeur en zijn succesvol uitgevlogen.

Het nest in opbouw in de garage werd niet gebruikt en hebben we weggehaald omdat dit bovenop een elektriciteitspunt zit wat we ook wel gevaarlijk vinden. De zwaluwen nestelen nu dus in de nieuwe kapschuur die op de plek van de oude is verzezen en nu als tuinhuisje wordt gebruikt. Het oude nest (waar de twee jongen in groot zijn gebracht) hebben we in een hoek van een balk gelegd en dit hebben ze vastgemaakt aan een houten balk. En daar wordt vanaf eind juli weer in gebroed. Op 13 augustus hoorden we voor het eerst gepiep en op 17 augustus zagen we zeker twee jongen. De verbouwing is succesvol verlopen en de boerenzwaluwen hebben hun nieuwe plekje terug. Op 27 augustus zaten twee jonge vogels op de dakgoot van de boerderij, nummer drie kwam er later bij en samen met de ouders maakten ze rondvluchten. De daaropvolgende dagen kwamen ze 's avonds terug op het nest en verlieten dit dan in de ochtend. De zwaluwen hebben de laatste nacht op het nest doorgebracht op woensdag 2 september. En in de ochtend van donderdag 3 september hebben we ze voor het laatst gezien. Hopelijk komen ze in 2021 weer terug naar hun nieuwe broedplek.

Foto © Jan en Baukje Kroes.

De boerenzwaluw zit weer op het oud nest maar nu in de nieuwe kapschuur.

Opmerking Jan de Jong

We zijn erg benieuwd of er op meer plaatsen zwaluwnesten met succes verplaatst zijn bij een verbouwing of restauratie. Veel mensen zijn wijs met hun zwaluwen en willen ze niet graag kwijt. Bij Jan en Baukje Kroes is alles gelukkig door accuraat optreden met succes tot een goed einde gebracht. Pas op voor sperwers want ze staan altijd op een afstandje te loeren, soms slaan ze in een keer toe.

Foto Diederik D' Hert.

Sperwer mannetje met een jonge boerenzwaluw in de klauwen.

Twijzel

Zitstokjes gemaakt voor de boerenzwaluwen in Twijzel.

Joke Smith, Twijzel.

Joke Smidt uit Twijzel stuurde me leuke fotos van nestplankjes en zelf gemaakt zitstokje voor boerenzwaluwen en maakte een uitgebreid verslag van de ervaringen met hun boerenzwaluwen. Dit laat zien dat je erg veel plezier kan beleven aan wat eenvoudig gemaakte hulpmiddelen voor de boerenzwaluw. Het gebied waar Joke woont is een prachtig coulisselandschap met bossingels en open landerijen. De nestplankjes zijn gemakkelijk te maken en de zitstokjes bieden zo een aangename zit plek voor oude en jongen boerenzwaluwen in garage of schuur. Vaak zijn het dezelfde boerenzwaluwen die elk jaar weer naar de schuur of garage terugkeren en kunnen met deze zitstokjes dan mooi van dichtbij bekeken worden. Hieronder het verhaal en de aantekeningen die Joke maakte.

April 2020.

De eerste boerenzwaluw arriveerde op 6 april en inspecteerde het nestje op het terras. Op 14 april kwamen nog twee boerenzwaluwen op ons erf binnen. Het mannetje dat al eerder gearriveerd was zit iedere avond alleen op het nest op het terras en een paartje is nu een nest aan het uitzoeken. We hebben een klein schuurtje, een oude varkensstal waarin nu een pony en een geiten stal in is en een grotere houten schuur voor twee koetjes. Overall hebben we plankjes aan de balken bevestigd waar ze hun nesten opmaken. Twee paartjes hebben al jaren een nest op ons overdekte terras. We hebben hiervoor plankjes bevestigd boven het raam van de bijkeuken en boven ons slaapkamerraam met daartegenover zitstokjes.

Foto © Joke Smidt.

Met drie latjes en een paar spijkers heb je zo een zitstokje gemaakt voor boerenzwaluwen.

Daar maken ze dankbaar gebruik van. Ze zijn totaal niet schuw en zo kunnen we ze mooi observeren. Ook in het portaal bij onze voordeur hebben wij hetzelfde gedaan. Dit paartje kunnen we vanuit de woonkamer gadeslaan.

Foto © Joke Smidt

Een latje en een klein plankje zijn al voldoende om een nestplek te creëren voor de boerenzwaluwen.

Vorig jaar waren al deze plankjes bezet. In totaal 7 nesten. Tot nu toe hebben we een stel op het terras, een paar in de varkensstal en een paartje in de koeienstal. Zelf doen we er alles aan om vogels naar onze tuin te lokken. Veel inheemse planten, bomen, struiken en water, plus een flinke mesthoop.

Aantekeningen 5 mei 2020

Momenteel hebben we zes paartjes van de boerenzwaluw die hun nest in orde gemaakt hebben. Leuk is dat het paartje uit het voorportaalje voor de derde keer op rij moest concurreren met een winterkoning. Het eerste jaar was de winterkoning eerder dan de zwaluw en had het nest bovenop het zwaluwnest gemaakt voordat de zwaluw terugkwam. We wilden het nest weghalen omdat onze kat een winterkoninkje gepakt had en wij er geen winterkoninkje meer bij zagen. Maar omdat er eitjes in lagen hebben we het zo gelaten en voor de zwaluw ergens anders een plankje getimmerd. De jongen van de winterkoning zijn wel uitgevlogen. In de winter dit nestje weggehaald. Vorig jaar geen probleem, want de zwaluw was er eerder, maar dit jaar waren ze er gelijktijdig. Op het nieuw gemetselde randje legde de winterkoning zijn dode bladeren en hierop metselde de zwaluw vrolijk verder en heeft de winterkoning maar een ander plekje gezocht. Waar ik ook heel blij mee ben zijn het aantal broedende spreeuwen in onze tuin. Twee jaar geleden waren er opeens veel spreeuwen in de buurt, dus direct nestkasten gemaakt. Nu hebben we zes bezette nestkasten, een paartje dat broedt in het vorig jaar gekraakte spechtenhol en een broedpaar in een speciale kast voor de gekraagde roodstaart. Het grappige is dat aan de andere kant van hetzelfde schuurtje een paartje gekraagde roodstaart hun intrek hebben genomen in de spreeuwenpot. Ondanks de corona crisis hoeven we ons niet te vervelen. Er valt genoeg te beleven rond ons huis. De helft van de spreeuwen heeft trouwens al jongen, maar er zijn ook nog spreeuwen op zoek naar nestgelegenheid, dus maar weer een kast erbij timmeren.

Aantekeningen 14-7-2020.

Met onze boerenzwaluwen gaat het wel goed. Van de negen nesten zijn er twee mislukt. In het nest in de grote schuur lagen vijf eitjes. Op 18 juni fladderde een mager jong over de grond, nog niet vlieg vlug. Deze op een hogere plek gezet. In het nest lag een eitje, maar ook een heel klein dood jong. Waarschijnlijk werden ze niet meer gevoerd. Het fladderende jong vonden we later dood in de schuur. Eerder die week zwaluwveertjes dichtbij de schuur in het weiland gevonden, dus vermoedelijk slachtoffer van een sperwer die ook regelmatig ons erf bezoekt. Op 28 juni ontdekte ik twee nieuwe nesten in het koeienstalletje, hier waren er al twee. Het laatste nest helemaal in de nok, afgelopen vrijdag geïnspecteerd. Er lagen vijf eitjes in, maar het vrouwtje was verhongerd doordat ze met haar pootje vastzat in het nestmateriaal en half uit het nest hing. Het vervelende is dat je bij alle nesten de haren uit de staart van onze pony ziet hangen en dat is net ijzergaren. Op het een na laatste nest in deze stal zit het vrouwtje op vijf eitjes. De andere twee nesten hebben elk vier jongen opgeleverd en in een van deze nesten wordt weer gebroed. Op het terras zijn bij het oudste nest drie jongen uitgevlogen (5 eitjes). Alleen waren deze ouders niet zo aardig want ze beletten de jongen de eerste avond al om terug te keren op het nest, telkens werden ze vnl. door het mannetje verjaagd. Ik weet niet wat ervan terecht is gekomen. Er liggen nu weer eitjes in het nest. De jongen uit het tweede nest op het terras zijn 29 juni uitgevlogen, drie stuks. Het nest in het portaalje bij de voordeur was een succesnummer. Zes weldoorvoede jongen zaten 28 juni op hun stokje voor het raam. Hier was het 4 juli koud, guur en nat, maar gelukkig waren ze er daarna alle zes nog, dus we hebben lang van ze kunnen genieten. Avonds kropen ze boven op elkaar in het nest. Op 8 juli zijn vier jongen uitgevlogen bij het huiskamerraam. Eentje vloog tegen het raam en viel in een bak water die er onder stond. Gelukkig zagen we het en werd hij direct gered. Een klein poosje later vloog hij weg. Later zaten er maar drie jongen op het stokje, dus waarschijnlijk is er een gesneuveld. Negen juli hebben we wel veel regen gehad, maar geen zware plensbuien. Het leuke is dat er vanuit elk raam wel wat te zien is. Aan de achterkant zwaluwen op stok t.o. het bijkeukenraam en slaapkamerraam. Aan de zuidkant vanuit het raam van de bijkeuken zagen we een merelnest in de druif naast het raam. Dit nest hebben we moeten stutten omdat de takjes die het nest moesten dragen nogal slap waren, door het raam in de achterkamer zien we de zwaluwen die daar op hun eigen stok zitten (ook een overdekt stukje), bij het voorraam zit het succes nest. Vanuit de het voorraam en het zijraam op het noorden hadden we zicht op 8

spreeuwenkasten, waarvan de meeste paartjes tweemaal jongen hebben grootgebracht en vanuit het achterkamerraam aan de noordkant volgen we nog steeds de capriolen van de grauwe vliegenvanger die nu een tweede nest in de vuurdoorn naast het raam hebben. Momenteel hebben we veel jonge mussen op het erf en wat heel opvallend was dit jaar, was het aantal jonge winterkoninkjes. Grappig was dat er 's avonds wel een stuk of zeven in een gekocht touwnestje kropen terwijl daar nooit in gebroed was. Ze overnachtten 's nachts op de vreemdste plekken. De groene specht is trouwens ook nog steeds in de buurt en gister nog jonge tjiftjaffen in de tuin.

Aantekeningen augustus 2020.

Het tweede legsel in de grote schuur was goed gelukt. Vijf jongen verlieten op 5 augustus het nest. In het koeienstalletje onder de balken slechts 1 jong, deze kwam 30 augustus uit het nest. In een ander nest lag slechts 1 eitje en is niet meer gebroed. Boven de bijkeuken kregen 5 jongen op 30 juli vliegles. Deze mochten 's avonds gelukkig wel weer terug op het nest komen. In het andere nest op het terras zijn op 23 augustus 5 jongen uitgevlogen. Bij de voordeur zaten 25 augustus 5 jongen op het stokje voor het raam, maar de volgende dagen nog maar 4. Het laatste legsel bij het huiskamerraam heeft 4 jongen opgeleverd. Deze vlogen op 30 juli uit. Opvallend was dat alle jongen wel wekenlang aan het begin van de avond terugkeerden naar het nest. Boven de bijkeuken zelfs 5 weken! Heel verschil met de eerste jongen. Na 15 september geen zwaluwen meer in de buurt gezien. Voor ons was dit jaar een goed zwaluwjaar. Dit waren onze ervaringen met de zwaluwen dit jaar. Hopelijk wordt het volgend jaar ook een goed zwaluwjaar.

Opmerkingen Jan de Jong.

Prachtig zo'n verslag van het wel en wee van boerenzwaluwen op het erf! Af en toe komt het inderdaad voor dat oude, maar ook nestjongen en net vlieg vlugge jongen, verstrikt kunnen raken in de paardenharen die op de rand van het nest zitten of er onderaan hangen.

Paardenhaar. Als de paardenharen bij het aanvliegen van het nest in de weg hangen mogen ze best afgeknipt worden. Vaak halen de boerenzwaluwen hun nestmateriaal van de mesthoop waar het afval uit de stal neer gegooid wordt. Je kunt er weinig aan doen, ze vinden overal wat, misschien kan je bij het borstelen er rekening mee houden dat de haren en afval in de container komen zodat ze niet door de zwaluwen worden opgepikt. De zwaluwen pakken echter graag deze sterke paardenharen omdat ze het nest (modder en leem) er mee verstevigen.

Winterkoningen kunnen inderdaad nog wel eens een nest in het vroege voorjaar overnemen van een boerenzwaluw. Vaak zijn de boerenzwaluwen dan nog niet terug als de winterkoning het nest inpikt, doch als de boerenzwaluwen terugkomen willen ze vaak alsnog "hun" nest weer in gebruik nemen. Met als gevolg soms heftige gevechten. Soms biedt het ophangen van een oude kapschoen uitkomst en neemt de winterkoning daar plaats in.

Verjagen jongen. Mannetjes verjagen vaak de jongen van de eerste legsels uit de schuur om het vrouwtje weer zover te krijgen dat ze aan een tweede legsel begint. Daarom zie je vaak dat de vlieg vlugge jongen van de eerste legsels al snel "uit huis" worden gezet en dat ze het oude nest of de slaapnesten niet mogen betreden.

Joure 22 december 2020.

Wijnaldum

Wijs met boerenzwaluw.

Bij Rinze en Maartje Post in Wijnaldum aan de Alde Leane kijken ze elk jaar uit naar de boerenzwaluwen die terugkomen en in hun schuur broeden. Maartje en Rinze schreven me het volgende over hun zwaluwen;

Sinds een jaar of vijftien bouwen boerenzwaluwen nestjes in onze schuur. Dat begon toen wij daar nog paarden stalden. De schuurdeuren stonden eigenlijk altijd op een kier en er waren vliegjes genoeg. Aan leemachtige klei was er gebrek, maar dat losten de beestjes handig op met wat meer hooi en stro en plastic enz. Ze gebruiken ook vaak het oude fundament van de nestjes van vorig jaar. Hoewel wij al jaren geen paarden meer hebben komen de zwaluwen tot nu toe in april terug (met hun volwassen jongen?) en bouwen en nestelen dat het een lieve lust is. Soms wel 20 nestjes, overal waar ze maar houvast kunnen vinden. Vooral als de jongen groter worden wordt het wel een smeerboel, maar wij hebben het er graag voor over. Kwebbelend zitten ze op leidingen tegen het plafond, op de rail van de schuifdeur en vlak bij onze achterdeur op een oude contactdoos van krachtstroom. Het is fascinerend om te zien hoe de eerste jongen later helpen met voeren. In een goed jaar wordt er wel 3 keer gebroed. Spannend is of de laatste jongen wel vlieg vlug worden. De vorige zomer vonden we nogal wat onvolgroeide of gebrekkige jongen onder de nesten. Hopelijk zullen er dit jaar meer vliegjes zijn zodat er in ieder geval genoeg voer is. Elk jaar in april kijken we uit naar het gesjilp en gekrijs als ze hun “schuur” weer hebben gevonden en het elkaar opgewonden vertellen! Kippenvel krijgen we ervan. En we zorgen er weer goed voor dat ze altijd in- en uit kunnen vliegen, altijd een deur op een kier. Op 11 april zaten de eerste vier weer in de schuur te kwetteren. We hadden op 6 april al eerder boerenzwaluwen gezien in Wijnaldum bij Elzinga aan de Foaryp, daar vlogen de eersten meteen naar de oude nesten onder het afdak. Nu zijn de eersten toch hier bij ons ook terug. Op 18 april waren er waren er nog maar een stuk of 6 terug.

Het is nu 21 juli en de eerste leg is voorspoedig gegaan ook al zijn er nogal wat oude nestjes niet bewoond geweest deze zomer. Niet alle paartjes zijn dit jaar aan een tweede leg begonnen. Onder de nesten zijn nog geen dode jongen gevonden, dat was in 2019 wel het geval. Vandaag 21 juli wordt er nog druk gevoerd bij twee nesten.

Oude stallen en schuren zijn erg belangrijke broedplaatsen voor de boerenzwaluwen in de provincie. Ook al zijn de paarden of het vee eruit de zwaluwen keren vaak wel weer terug. Elk jaar hoor ik van vele bewoners dat ze wijs zijn met hun vrolijke kwetteraars.

12. SPONSORS.

Door uitbraak van de wereldwijde COVID-19 pandemie is het voor mij steeds moeilijker om aan sponsoren voor het onderzoek naar boerenzwaluwen te komen. Het is begrijpelijk dat tijdens dergelijke pandemieën die gepaard gaan met veel leed en verlies van banen dat er meerdere bedrijven, verenigingen en particulieren afhaken. Toch krijg ik altijd van een vaste kern sponsoren financiële steun om het ring en onderzoeksproject draaiende te houden. Ik ben hun dan ook zeer dankbaar dat ze ook dit jaar weer hebben bijgedragen om de kosten zoveel mogelijk te drukken. Alle ringen, tangen, meetapparatuur en vooral de reiskosten zijn voor rekening van de onderzoeker!

SPONSORS BOERENZWALUW ONDERZOEK 2020 FRIESLAND

Henk Bulsing Joure
Th. A. Postma De Knipe
Cor en Heleen Achterberg, Jonkerslân
Ton en Catharina Westendorp Dedgum
Vogelwacht Joure e.o.

BEDANKT VOOR JULLIE FINACIELE ONDERSTEUNING

Voor iedere 20 € die ik ontvang koop ik een serie van 100 pootringetjes aan en als tegenprestatie ontvangen de sponsoren dan bericht als een van “hun” geringde boerenzwaluwen die meer dan 15 km van de ringplek terug gemeld worden samen met het digitale eindverslag. Iedereen kan meedoen, of je nu wel of geen boerenzwaluwen in de schuur of stal hebt is niet van belang. Nieuwe sponsoren zijn nu vooral erg welkom.

Bijdragen zijn welkom op rekening; NL76 RABO 0122 1605 84 met vermelding sponsorbijdrage boerenzwaluw onderzoek Friesland. Alvast bedankt voor de bijdrage en medewerking.

Verdere vragen neem dan contact op met Jan de Jong Tel. 0513-414788 of mail naar j.d.jongringer403@home.nl

13. Dankwoord en slot.

In 2020 zijn ondanks de COVID-19 pandemie toch boerenzwaluwen geringd en onderzocht. In 2020 heb ik daarbij enkele malen assistentie gehad van **Gerard Westerhuis** uit Sint Anna Parochie. Hij kon tevens mooi ervaring opdoen met het onderzoek naar boerenzwaluwen. Natuurlijk wil ik ook **al mijn sponsors** die hebben bijgedragen om het onderzoek mogelijk te maken van harte bedanken voor hun financiële bijdrage. Zonder hun bijdrage zou het een stuk moeilijker worden om dit onderzoek te doen. Ik stel dat bijzonder op prijs! Verder wil ik het **Vogeltrekstation in Wageningen** bedanken voor het verstrekken van de ringvergunning om vogels te mogen ringen voor de wetenschap en de **vogelwachten Hommerts Jutrijp en Sint Johannesga Rotsterhaule e.o.** voor het beschikbaar stellen van inventarisatie gegevens van boerenzwaluwen in hun rayon. En natuurlijk niet te vergeten al die **bewoners en eigenaren van gebouwen** waar ik in 2020 boerenzwaluwen heb mogen ringen op hun erf en me voorzagen van informatie. Ook van **correspondenten en liefhebbers** van boerenzwaluwen ontvang ik vele reacties, fotos en leuke meldingen. Er kwamen zelfs meer dan 2500 reacties binnen waaronder heel veel boerenzwaluw meldingen! Dat is meer dan het dubbele in voorgaande jaren. Slechts een klein deel hiervan heb ik kunnen verwerken in dit tiende boerenzwaluw Journaal uit Friesland.

Slot.

Met het bereiken van de 70-jarige leeftijd ben ik niet meer een van de jongste boerenzwaluw ringers. Heb dit vrijwilligerswerk al meer dan 35 jaar gedaan. De komende jaren ga ik dan ook wat voorzichtiger en rustiger aan doen en ring met name geen nesten van boerenzwaluwen meer die hoog in schuren op moeilijk bereikbare plaatsen zitten. Aan heel veel verzoeken om boerenzwaluwen te komen ringen in stal en schuur kon ik in 2020 niet voldoen omdat de COVID-19 pandemie me tot voorzichtigheid aanspoorde. Hopelijk kunnen we in 2021 deze pandemie na een lange Lock down en een succesvolle vaccinatie procedure achter ons laten. Dit proces zal nog wel enige tijd in beslag nemen denk ik en tot ver in de zomer van 2021 ons in de tang houden. Deze COVID-19 pandemie heeft voor heel veel mensen zowel financieel als persoonlijk leed gebracht. Velen hebben dit zelfs hun leven gekost. Mijn medeleven gaat dan ook uit naar al die mensen die achterblijven en leven moeten met dit gegeven. Allen veel sterkte en kracht toegewenst!

Joure, december 2020.

Foto © Gert Jan van Pelt

xxxxxxx